

**EKOREKREATİF TUTUM VE ÇEVRE
BİLİNCİ İLİŞKİSİ: ALANYA ÖRNEĞİ**

Oğuzhan KARAHİSARLIOĞLU

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Esra GÜL YILMAZ

Haziran, 2023

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

EKOREKREATİF TUTUM VE ÇEVRE BİLİNCİ İLİŞKİSİ:
ALANYA ÖRNEĞİ

Hazırlayan:

Oğuzhan KARAHİSARLIOĞLU

200659108

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi Esra GÜL YILMAZ

AFYONKARAHİSAR, 2023

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci İlişkisi: Alanya Örneği**” adlı çalışmanın tüm adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti halinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

10/06/2023

İmza

Oğuzhan KARAHİSARLIOĞLU

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Oğuzhan KARAHİSARLIOĞLU
	Numarası	200659108
	Anabilim Dalı	Turizm İşletmeciliği
	Programı	Turizm İşletmeciliği
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci İlişkisi: Alanya Örneği
Tez Savunma Tarihi		14.07.2023
Tez Savunma Saati		16:00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oybirliği- ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğüne kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

EKOREKREATİF TUTUM VE ÇEVRE BİLİNCİ İLİŞKİSİ: ALANYA ÖRNEĞİ

Oğuzhan KARAHİSARLIOĞLU

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI

Haziran, 2023

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Esra GÜL YILMAZ

Destinasyonlarda kontrolsüz turizm gelişiminin ve giderek artan rekreasyonel kullanımın doğal kaynaklar üzerindeki etkisi sürekli olarak artmaktadır. Doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması için yapılması gerekenlerden birisi de mevcut kaynakların bilinçli bir şekilde kullanılmasıdır. Bu amaçla çalışmada turistlerin ekorekreatif tutumları ve çevre bilinçleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın gerçekleştirilmesinde nicel yaklaşım benimsenmiştir. Veriler Alanya bölgesine gelen yerli ve yabancı 399 turistten anket tekniği ile toplanmıştır. Verilerin analiz aşamasında frekans, yüzde ve korelasyon analizlerinin yanı sıra Mann Whitney U ve Kruskall Wallis H-Testleri kullanılmıştır. Çalışmada turistlerin ekorekreatif tutumları ile çevre bilinci düzeyleri arasında anlamlı ve güçlü düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Çalışmada turistlerin milliyetleri, gelir durumları ve Alanya'da konaklama sürelerinin çevre bilinç düzeyleri ve ekorekreasyonel tutumlarında farklılık yarattığı da tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm, Ekorekreasyon, Ekorekreasyonel Tutum, Çevre Bilinci, Alanya

ABSTRACT

CORRELATION BETWEEN ECORECREATIVE ATTITUDE AND ENVIRONMENTAL CONSCIOUSNESS: A CASE STUDY OF ALANYA

Oğuzhan KARAHİSARLIOĞLU

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

DEPARTMENT OF TOURISM MANAGEMENT

June, 2023

Advisor: Asst. Prof. Dr. Esra GÜL YILMAZ

The impact of uncontrolled tourism development and increasing recreational use in destinations on natural resources is constantly increasing. One of the things that needs to be done to ensure the sustainability of natural resources is the conscious use of existing resources. For this purpose, it is aimed to examine the relationship between tourist's ecorecreative attitudes and environmental consciousness. A quantitative approach was adopted in the realization of the study. The data were collected from 399 domestic and foreign tourists coming to Alanya region by survey method. In the analysis phase of the data, Mann Whitney U and Kruskal Wallis H-Tests were used as well as frequency, percentage and correlation analyses. In the study, it was determined that there is a significant and strong relationship between the ecorecreative attitudes of tourists and their environmental consciousness levels. In the study, it was also determined that tourist's nationality, income status and length of stay in Alanya made a difference in their environmental consciousness and eco-recreational attitudes.

Keywords: Ecotourism, Ecorecreation, Ecorecreation Attitude, Environmental Consciousness, Alanya

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI.....	ii
ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

EKOTURİZM VE EKOREKREASYON

1. EKOTURİZM VE EKOREKREASYON KAVRAMLARINA GENEL YAKLAŞIM	3
1.1. EKOTURİZMİN TANIMI.....	3
1.2. EKOTURİZMİN ÖNEMİ	5
1.3. EKOTURİZMİN ÖZELLİKLERİ	6
1.4. EKOTURİZMİN AMACI VE İLKELERİ	7
1.5. EKOTURİZM VE ÇEVRE ETKİLEŞİMİ.....	9
2. EKOTURİZMİN ETKİLERİ	10
2.1. EKOTURİZMİN ÇEVRESEL ETKİLERİ	10
2.2. EKOTURİZMİN EKONOMİK ETKİLERİ	12
2.3. EKOTURİZMİN SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ	14
6. EKO-REKREASYON	15
7. EKO-REKREASYON ÇEŞİTLERİ	18
8. EKOTURİZM VE EKO-REKREASYON İLE İLGİLİ LİTERATÜR.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE VE ÇEVRE BİLİNCİ

1. ÇEVRE KAVRAMI	26
2. KÜRESEL ÇEVRE SORUNLARI	26
2.1. HAVA KİRLİLİĞİ	27
2.2. SU KİRLİLİĞİ	28
2.3. GÜRÜLTÜ KİRLİLİĞİ	29
2.4. GÖRÜNTÜ KİRLİLİĞİ	30
2.5. KÜRESEL ISINMA VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ	31
3. ÇEVRE BİLİNCİ.....	32
3.1. ÇEVRE BİLİNCİ KAVRAMI	32
3.2. ÇEVRE BİLİNCİNİN DOĞUŞU, GELİŞİMİ VE ÖNEMİ	34
3.3. DÜNYA'DA ÇEVRE BİLİNCİ	36
3.4. TÜRKİYE'DE ÇEVRE BİLİNCİ.....	36
4. ÇEVRE BİLİNCİ İLE İLGİLİ LİTERATÜR	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKOREKREATİF TUTUM VE ÇEVRE BİLİNCİ İLİŞKİSİ: ALANYA ÖRNEĞİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	39
2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	40
3. ARAŞTIRMA ALANI.....	40
4. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI.....	42
5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	42
5.1. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	42
5.2. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ.....	42
5.3. VERİ ANALİZ YÖNTEMİ	44
6. BULGULAR VE TARTIŞMA	44
6.2. ÖLÇEKLERİN GÜVENİRLİK ANALİZLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	44
6.3. TURİSTLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	45
6.4. TURİSTLERİN ALANYA'DAKİ TERCİHLERİNE İLİŞKİN BULGULAR	46
6.5. TURİSTLERİN EKOREKREATİF TUTUMLARINA YÖNELİK ANALİZLER	47
6.6. TURİSTLERİN ÇEVRE BİLİNCİNE YÖNELİK ANALİZLER	50
6.7. EKOREKREASYONEL TUTUM VE ÇEVRE BİLİNCİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK BULGULAR	51
6.8. TURİSTLERİN EKOREKREATİF TUTUM VE ÇEVRE BİLİNCİ DÜZEYLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI.....	52
SONUÇ VE ÖNERİLER	63
KAYNAKÇA.....	67
EKLER	74

TABLÖLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Ölçeklerine İlişkin Güvenirlilik Katsayıları	45
Tablo 2. Turistlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	45
Tablo 3. Turistlerin Alanya'daki Tercihlerine İlişkin Bulgular	46
Tablo 4. Turistlerin Ekorekreatif Tutumlarına Yönelik Görüşleri	48
Tablo 5. Turistlerin Çevre Bilincine Yönelik Görüşleri	50
Tablo 6. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Matrisi	52
Tablo 7. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	53
Tablo 8. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması	54
Tablo 9. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması	55
Tablo 10. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması	56
Tablo 11. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Ülkelerine Göre Karşılaştırılması	57
Tablo 12. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Mesleklerine Göre Karşılaştırılması	58
Tablo 13. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Gelir Durumlarına Göre Karşılaştırılması	59
Tablo 14. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Alanya'daki Konaklama Sürelerine Göre Karşılaştırılması	60
Tablo 15. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Alanya'ya Gelme Sıklığına Göre Karşılaştırılması	61

GİRİŞ

Doğa sadece insan yaşamı için değil tüm canlılar için vazgeçilmez bir yaşam kaynağıdır. Yaşam kaynağımız olan doğada vakit geçirme isteği her geçen gün artmaktadır. İnsanların doğal ortamlarda olma isteği, doğal ortamları olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Aslında doğa insana zarar vermez, aksine insanlığın yaşamasına olanak sağlarken, insan doğaya telafisi güç olağanüstü zararlar vermektedir (Vaizoğlu, 2021: 3). Doğa temelli olarak gerçekleştirilen faaliyetler, insanların doğaya olan sevgisini artırırken, doğanın korunması için farkındalık yaratmaktadır. Aynı zamanda insanlara ekolojik duyarlılık ve sürdürülebilir kalkınma mantığına da aşılacaktır (Sarı ve Şenel, 2018: 20).

Turizm faaliyetlerinin çevre üzerindeki etkileri sürekli olarak artmaktadır. Özellikle kitle turizmine hizmet veren destinasyonlarda bu etkiler daha yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Destinasyonlarda bulunan doğal ve kültürel çekiciliklerin bulunduğu alanlar hem yerel halk, hem günübirlik ziyaretçiler hem de turistler tarafından kullanılmaktadır. Çeşitli aktivitelerin gerçekleştirildiği bu alanlar bazen tek başına turistik ürünün odak noktası olabilirken, bazen de farklı amaçlarla bölgeye gelen turistlerin satın aldığı ürünün bir parçasını oluşturmaktadır. Örneğin, turistler için yayla evinde konaklamayı içerecek şekilde planlanan bir turda turistik ürünün odak noktası yayla iken, deniz-kum-güneş turizmi için bölgeye gelen bir turistin de günübirlik yayla turuna katılabilmesi söz konusudur ve bu durumda yaylada yapılacak etkinlikler turistik ürünün bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Turizm sektöründe son yıllarda farklı bir takım turizm türleri ortaya çıkmış olsa da deniz-kum-güneş turizmine katılım halen diğer turizm çeşitlerine kıyasla daha fazladır. Deniz turizmi için bir destinasyona gelen turistler genellikle tatilleri boyunca kısa süreli ya da günübirlik olarak çeşitli rekreasyonel aktivitelere katılmaktadır. Turistlerin katıldığı bu turlar çoğu kez ekstra ödemeli ve isteğe bağlı katılım gösterilen (ana programın içerisinde yer almayan) turlardır. Bu turlar tur operatörü tarafından ya da yerel seyahat acentaları tarafından düzenlenmektedir. Özellikle gözetimli turlarda turistler tek bir konaklama işletmesinden yararlanmaktadır ve tatilleri süresince boş zamana sahip olmaktadır. Gidilen bölgeye yakın olan turistik çekicilikleri görmek, farklı deneyimler yaşamak gibi nedenlerle turistler farklı rekreasyon aktivitelere katılmaktadır.

Destinasyonda ya da konaklama işletmesi içerisinde sunulan rekreatif etkinlikler cazibe, faydalılık ve kolay elde edilebilirlik özelliklerine sahipse turistlerin konaklama süresinin uzamasını, tatillerinden daha memnun ayrılmasını sağlayabilir (Aylan 2020). Ekorekreatif bu turların olumlu etkilerinin yanı sıra özellikle hassas bölgelere gelen turist sayısını artırmasından kaynaklı olumsuz etkileri de olabilmektedir. Bu nedenle bu turları tercih eden turistlerin belirli bir çevre bilinci seviyesine sahip olması önem taşımaktadır. Turistlerin çevre bilinci, ekoturizm ve ekorekreasyon kavramları hakkındaki bilgilerini anlamak, turizm planlamacıları için doğayı ve kültürü gelecek nesillere aktarmak, sürdürülebilir bir şekilde planlamak için oldukça önemlidir.

Bu tez çalışması, Alanya bölgesine gelen turistlerin ekorekreatif tutum ve çevre bilinci arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesini amaçlamaktadır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde ilk olarak, ekoturizmin tanımı, özellikleri önemi, amacı ve etkileri, ekoturizm ve çevre etkileşimi ve ekoturizmin etkilerine yer verilmiştir. İlerleyen kısımlarda ekorekreasyon ve ekorekreasyon çeşitlerine yer verilerek, literatürde yer alan bazı ekoturizm ve ekorekreasyon alanında yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde çevre kavramı ve küresel çevre sorunları açıklanmıştır. Ardından, çevre bilinci detaylı olarak açıklanmıştır. Daha sonra, literatürde yer alan çevre bilinci ile ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümü olan üçüncü bölümde ise, alan araştırmasına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde öncelikle çalışmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, araştırma alanı, evren ve örneklem hakkında açıklamalar yer almaktadır. Devamında çalışmada kullanılan ölçekler, verilerin toplama ve analiz sürecine yer verilmiştir. Ardından, elde edilen bulgular yorumlanmış ve çalışma sonuç ve öneri bölümüyle sonlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

EKOTURİZM VE EKOREKREASYON

1. EKOTURİZM VE EKOREKREASYON KAVRAMLARINA GENEL YAKLAŞIM

Çevrenin doğal ve kültürel tarihini anlamaya, ekosistemin bütünlüğünü korumaya, yerel halk için faydalı doğal kaynakların korunduğu ekonomik fırsatlar yaratmaya yönelik olarak doğal alanlara yapılan anlamlı seyahat olarak ifade edilen ekoturizm kavramı, turizm ve çevre ilişkisinin önem kazanması ve sürdürülebilirlik tartışmaları ile birlikte gündeme gelmiş ve popülerlik kazanmış olup, son yıllarda sıkça kullanılmaya başlanmıştır (Yılmaz, 2008: 2). Çalışmanın ilerleyen kısımlarında ekoturizmin tanımı, özellikleri, önemi, amacı ve ilkeleri, ekoturizm ve çevre etkileşimi, ekoturizmin etkileri, ekorekreasyon, ekorekreasyon çeşitleri gibi konulara yer verilecektir.

1.1. EKOTURİZMİN TANIMI

Ekoturizm kavramı kökeni, Yunanca oikos (ev) ve logos (kelime) birleşimine dayanan, organizmalar ve onların çevresi ile ilişkilerini inceleyen aynı zamanda ekoloji olarak adlandırılan kelimedenden ortaya çıkmıştır. Ekoturizm kavramının geçmişi, diğer turizm çeşitlerinin geçmişlerine göre daha yakın tarihlere dayanmaktadır (Kuter ve Ünal, 2009: 148). Ekoturizmin en çok kabul görmüş tanımı Ceballos-Lascrain (1987) tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre ekoturizm “Geçmişten günümüze kadar uzanan kültürel değerlerin bulunduğu alanlar kadar nispeten bozulmamış ve kirletilmemiş doğal alanlara, araştırma, değerini anlama ve onun manzarasından, yaban bitkileri ve hayvanlarından zevk alma gibi spesifik amaçlar ile yapılan seyahatlerdir” (Fennell, 2015: 9).

Fennell ve Eagles 1989 yılında ekoturizmi, kuş gözlemciliği, balina izleme ve yabani çiçek fotoğrafçılığı gibi etkinliklerle doğa temelli seyahat paketlerinin sistematik olarak geliştirilmesini ve pazarlanmasını içeren, ekonomiyi canlandırmak ve aynı zamanda korunan alanlar sistemi kurmak ve sürdürmek için uygulanan bir araç olarak tanımlamıştır (Sarıkaya vd., 2012: 169). 1990’ların ortalarına gelindiğinde dört farklı grup kendi ilgi alanları doğrultusunda çeşitli hedefler koyarak ekoturizm kavramının

gelişimine katkıda bulunmuştur. İlk grup olan turizm endüstrisi ekoturizmi, ziyaretçileri doğal ve kültürel alanlara çekmek için etkili bir pazarlama aracı olarak nitelendirmiştir. İkinci grup olan ekonomistler ekoturizmi, daha çok yerel bölgelerde ve kaynak geliştirme biçimlerinden yoksun alanlarda istihdam sağlamak anlamında görmüştür. Üçüncü grup olan koruma ve kaynak yönetimi uzmanları ekoturizmi, koruma programlarını finanse etmek için gelir elde etmenin bir yolu olarak görmüşlerdir. Son olarak turizm gelişiminin çevre üzerindeki olumsuz etkisinden endişe duyanlar ise ekoturizmi, turizm kaynaklarının gelişiminin ve sürdürülebilirliğini artıracak bir gereklilik olarak görmüşlerdir (Pratiwi, 2000: 7).

Wight 1993 yılında ekoturizmi, yerel halkın bütünlüğüne değer veren ve ekosistemin korunmasına yardımcı olmak amacıyla doğal alanlara yapılan seyahat deneyimi olarak tanımlanmıştır. Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği (1996) ise ekoturizmi, aktif sosyo-ekonomik katılım yoluyla yerel halka fayda sağlayan, daha az ölçüde ziyaretçi etkileri olan ve korumayı teşvik eden (hem geçmiş hem de şimdiki kültürel çeşitliliği), doğal ortamın tadını çıkarmak ve keyif almak için kısmen el değmemiş doğal ortamlara gerçekleştirilen çevresel olarak sorumlu seyahatler olarak tanımlanmıştır (Wood 2002: 9).

Honey (1999) ekoturizmin kitlesel seyahatlere kıyasla daha az etkiye sahip ve (genel olarak) küçük ölçekli olma eğiliminde olma özelliklerini vurgulamıştır. Bu yönüyle ekoturizmin kırılğan, el değmemiş ve özellikle doğal ve koruma altına alınmış alanlara yapılan seyahatler olduğunu vurgulamıştır. Gezgini eğitmeye olanak sağlamak, doğal ortamları korumak için gelir sağlamak, bölgede yaşayan toplumların ekonomik kalkınmasına ve siyasal anlamda güçlenmesine direkt yarar sağlamak ve çeşitli kültürlerle ve insanları saygıya özendirmek ekoturizmin faydaları olarak vurgulanmaktadır (Dwyer ve Edwards, 2013: 245). Benzer şekilde Diamantis (1999) ekoturizm için, turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indiren tatil faaliyetlerinin doğa temelli unsuru şeklinde bir tanımlama kullanmaktadır. Tutcu (2021) ise ekoturizmi, sürdürülebilirlik bağlamında tasarlanmış ve deniz, kum, güneş üçgeninin dışında kalan doğal ve kültürel unsurları ve tarihi alanları kaynak olarak benimsemiş, ekosistemi korumaktan ve gelecek nesillere aktarmaktan sorumlu olan bir turizm çeşidi olarak tanımlanmıştır.

Ekoturizm, genellikle sadece doğal alanlara yapılan turizmden daha fazlası olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte, ekoturizmin yaygın olarak kabul edilen bir tanımının olmaması, ekoturizmin ayırt edici özelliği ve diğer turizm çeşitlerinden ne

ölçüde farklı olduğu konusunda bir fikir birliğinin olmamasıyla ilişkilidir. Fakat günümüze kadar yapılmış ekoturizm tanımları ile özelliklerinin eş anlamlı olarak kullanıldığı ortaya çıkmaktadır (Oktay, 2019: 6; Ross ve Wall, 1999: 124; Kiper, 2012: 775).

Literatürde yapılmış olan ekoturizm tanımları incelendiğinde, bu konu hakkında çeşitli tanımlar yapılmış olmasına rağmen, genel çerçevede yapılan tanımlar belirli temel kriterler etrafında şekillenmektedir. Bunlar (Blamey, 1997: 110; Wunder, 2000: 466; Erdoğan, 2003: 110):

- Ziyaret edilen alan üzerinde minimum fiziksel ve sosyal etkilerinin olması
- Doğaya dayalı olması
- Kültürel olması
- Yerel nüfusa fayda sağlaması
- Sürdürülebilir bir yönetimin olması
- Çevreci ve eğitici olması

Ekoturizm, turizm endüstrisi içerisinde en hızlı büyüyen (tahmini %10-15) pazarlardan biri olarak ifade edilmektedir (Scheyvens, 1999: 245). Ekoturizm, kitle turizmine kıyasla sektörle daha iyi bağlantılar kurduğu, bölgeye ekonomik getiri sağladığı, yerel istihdam yarattığı ve sürdürülebilir kalkınmayı güçlendirdiğinden dolayı dünyada önem arz eden bir olgu haline gelmiştir (Khan, 1997: 989; Blamey, 1999: 647). Bu nedenle, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, ekoturizm, ekonomik gelişimle, vahşi yaşamı uzlaştırma anlamında önemli bir aracı olarak tanıtılmıştır (Jones, 2005: 303).

1.2. EKOTURİZMİN ÖNEMİ

Günümüzde, dünya üzerinde oluşan çevre kirliliği birçok yerde endişe verici düzeye ulaşmıştır. Hızlı iklim değişiklikleri, buzulların erimesi, toprak erozyonu, arazilerin bozulması, ormanların yok olması ve kirlilik gibi konular çevre korumanın önemi konusunda farkındalığın artmasına katkıda bulunmuştur (Shaikh, 2016: 30). Bu kapsamda çevrenin iyileştirilmesine yardımcı olan aktiviteleri içeren daha koruyucu olan ekoturizm benimsenmiştir. Ekoturizmin önemine bakıldığında, buna sürdürülebilir kalkınmayı artıracak bir strateji olarak bakmaya ihtiyaç vardır. Ekoturizm tam olarak bir çare değildir, ancak turizm alanında sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etme potansiyeline

sahiptir Turizm aktivitelerin yoğun olarak gerçekleştirildiği destinasyonlarda, geriye kalan bozulmamış doğal alanlarında bozulmasına karşı artan talepler de göz önüne alındığında, ekoturizmi bu hassas alanlarda genişletmenin önemi oldukça fazladır (Weawer, 1999).

Ekoturizm yüksek ekonomik ve sosyo-kültürel faydaları, sürdürülebilir ve çevre dostu yaklaşımı ile önemini göstermektedir. Fon bulma, bilimsel araştırma, kırılğan ve hassas ekosistemi koruma, yerel topluluklara fayda sağlama, yoksul ülkelerde kalkınmayı sağlama, kültürel ve ekolojik duyarlılığı geliştirme, seyahat endüstrisinde sosyal bilinci aşılama, turistlere olan ayrımcılık noktasında eğitmek ve bazı kesimin iddia ettiği gibi dünya barışını sağlama noktalarında ekoturizmin önemi ortaya çıkmaktadır (Honey, 2008: 4).

Ekoturizm, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için ekonomik anlamda büyük önem taşımaktadır. Bu tarz ülkelerde nüfus, göç, tarımsal faaliyetler, yeni iş imkanları ve yerel nüfus açısından sürdürülebilirliği ve kalkınmayı desteklemenin bir aracıdır. Ekoturizm yerel halk için yeni bir gelir kaynağı olmasından dolayı ve ilgili bölgelerin tüm katmanlarına yayıldığından dolayı sürdürülebilir kalkınma aracı olarak nitelendirilmektedir. Ekoturizmin doğayla ilgili olan özelliklerine ek olarak, toplum temelli bir yaklaşımdır. Bununla birlikte, yeni iş imkanları, bölgede yaşayan yerel halkın katılımı, yerel ürünler, yerel çekicilikler ve yerel kimlik gibi unsurları vurgulamaktadır (Yıldız, 2019: 76).

1.3. EKOTURİZMİN ÖZELLİKLERİ

Ekoturizmin temel özelliği, doğadan haz alma ve tadını çıkarmanın yanında doğal ortamın korunmasını da desteklemesidir. Doğanın korunması fikri genellikle doğal çevrede eğitim olanaklarının sağlanmasını anımsatmaktadır. Ekoturizmin tanımları, ekoturizmin amaçlarına ve ilkelerine bağlı kalmalıdır (Mananyi, 1999: 149). Ayrıca, ekoturizm binalar, inşa edilmiş tesis ve sahalarla ilgili olarak çevrenin korunması konusunda güvenilirlik göstermektedir (Wight, 1997: 214).

Belonozhko ve diğerleri (2020), ekoturizmin özelliklerini aşağıdaki gibi belirtmişlerdir:

- Ekoturizm, turizm hizmetlerinin farklılaşmasını sağlar.

- Ekoturizm, belirli bölgelerde önemli doğal kaynaklarının korunmasını teşvik eder.
- Ekoturizm, seyahatin amacının daha net bir şekilde özetlenmesine yardımcı olur.

Pratiwi (2000) ekoturizmin özelliklerini turist tipi, yer, faaliyetler, tesisler, geliştirme yaklaşımı ve geliştirme süreci başlıkları altında incelemiştir. Ekoturizme katılacak turistler, doğal ve kültürel ortamlara seyahat etmekten hoşlanan, bu bölgelere seyahat ederken de bölgenin yerel kültürünü ve bulunduğu bölgeyi öğrenme ve öneminin farkına varma konusunda istekli kişileri kapsamaktadır. Ekoturizmin gerçekleşeceği ortam, genel olarak doğa koruma alanlarını ve kültürel çekicilikleri içermektedir. Ekoturizm adı altında gerçekleşen faaliyetler, çevre üzerinde düşük etkiye sahip kaynaklarının tüketimine ve çevre eğitime teşvik etmektedir. Ekoturizm tesisleri, çevre dostu olan teknolojilerin ve yerel kaynaklarının kullanımını gerektirmektedir. Ekoturizmin geliştirme yaklaşımı, ekonomik büyüme ile koruma hedeflerini birleştirmektedir. Ekoturizmin geliştirme süreci ise, yerel toplum ve doğal ortam üzerinde minimum negatif etkiye sahip olmalı ve bu sürece bölgede yaşayan yerel halkı dahil etmelidir. Bu kapsamda yerel halka ekonomik fayda sağlamalıdır (Pratiwi, 2000: 10).

1.4. EKOTURİZMİN AMACI VE İLKELERİ

Ekoturizmin amacı, turistlerin beklentileri kapsamında düşünüldüğünde bilgi, görme, yardım etme, doğal ortama saygı ve doğal ortamın değerini anlama gibi amaçlarının olduğu öne sürülmektedir. Ekoturizmin diğer amacı, kitle turizminin sürdürülebilirlik konularında olan sorunlarına karşın, daha faydalı ve doğal ortama daha az zarar vermeyi hedef haline getirmiş olan ekoturizmi gündeme getirme gayreti içindedir. Ekoturizmin ulusal ve uluslararası sermaye bağlamında amacı ise, yeni kar alanları demektir (Erdoğan, 2003: 111-112).

Ekoturizmin ilkelerini belirlerken ekoturizmin ana hedeflerine bağlı kalmak önem arz etmektedir. Ekoturizmin genel amaçları şu şekilde formüle edilebilir (Demir ve Çevirgen, 2006: 58):

- Çevresel ve sosyo-kültürel üzerinde oluşan olumsuz etkileri minimum seviyeye indirmek,

- Kısmen bozulmamış doğal alanlarda ekoturizm faaliyetlerinin yürütülmesi,

- Doğal ortamın korunmasına katkıda bulunmak,

- Bölgedeki yerel toplulukların ekonomisini geliştirmektir.

Ekoturizm bir fikir olarak ortaya çıkmıştır fakat işletmeler ve hükümetler ekoturizmin temel ilkelerini anlamadan uygulamaya koymuş ve yanlışlıklar yapmışlardır. Uluslararası ve ulusal olarak kabul edilen ilkelere ve sertifikalara yaklaşımların oluşturulması 1990'lı yıllar boyunca ancak mütevazı bir hızda ilerlemiştir çünkü süreç birçok bölgeden, disiplinden ve paydaşlardan oluşmaktadır. Ekoturizm potansiyeline sahip bölgeler, uluslararası ve ulusal ilkelere dayalı olarak kendine ait olan ilkelerini, kılavuz ilkelerini ve sertifikasyon yöntemlerini geliştirmeli ve bunları uygulamalıdır (Wood, 2002: 13).

Wood (2002)'a göre ekoturizmin temel ilkeleri şu şekildedir:

- Bir bölgeye zarar verebilecek doğa ve kültür üzerinde oluşacak olumsuz etkileri minimum seviyeye indirmek,

- Gezinleri doğanın korunmasının önemi hakkında eğitmek,

- Yerel ihtiyaçları karşılamak ve koruma avantajları sağlamak için yerel yönetim ve insanlarla işbirliği içinde çalışan sorumlu işletmenin önemini vurgulamak,

- Doğal ve korunan alanların korunması ve yönetimine yönelik doğrudan gelir elde etmek,

- Etkileri değerlendirmek ve en aza indirmek için çevresel ve sosyal temel çalışmaların yanı sıra uzun vadeli izleme programlarının kullanımına önem vermek,

- Ev sahibi ülke, yerel işletmeler ve topluluklar, özellikle de doğal ve korunan alanlarda yaşayan yerli halk için ekonomik faydayı en üst düzeye çıkarmak,

- Yerel toplumla işbirliği içinde araştırmacılar tarafından belirlenen, turizm gelişiminin kabul edilebilir değişiminin sosyal ve çevresel sınırlarını aşmamasını sağlamak,

- Çevre ile uyum içinde geliştirilen, fosil yakıtların kullanımını en aza indiren, yerel bitkileri ve vahşi yaşamı koruyan, doğal yaşam ve kültürel çevreyle harmanlayan altyapının geliştirilmesini sağlamak,

- Ekolojik destinasyonlar haline gelmesi planlanan bölgeler veya doğal alanları için tasarlanmış yerel turizm bölgelerine ve ziyaretçi yönetimi planlarına olan ihtiyacı ortaya koymaktır.

1.5. EKOTURİZM VE ÇEVRE ETKİLEŞİMİ

Turizm, çevreden yararlanan aynı zamanda da temel geçim kaynağı olan çevreyi de koruma zorunluluğu olan bir sektördür. Bu kapsamda turizm ve çevre her zaman etkileşim içerisinde. Bir bölgede gelişen turizm, çevre değerlerine önem verdiği sürece ve bölgenin taşıma kapasitesini aşmadığı sürece, var olan çevresel değerleri gelecek nesiller tarafından kullanılmasını sağlayabilmektedir. Genel kapsamda bakıldığında turizm hareketlerinin çevre üzerinde olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkileri de söz konusudur (Demir ve Çevirgen, 2006: 133). Turizmin özellikle kitle turizminin olumsuz etkilerini en aza indirmek için çoğu yerel bölgelerde ekoturizm benimsenmektedir. Ekoturizm, turizm faaliyetleri ile doğal çevreyi birleştiren, sorumlu bir insan olarak hareket etmeye teşvik eden ve doğal çevre üzerindeki olumsuz etkileri önleyen turizm faaliyeti olarak vurgulanmaktadır (Apalı, 2015: 113). Genel olarak, ekoturizmin yerel bölgelerin çevresel gelişimine fayda sağladığı için sürdürülebilir turizm için bir temel olduğu öne sürülmektedir (Sangpikul, 2017: 303). Ekoturizm yerel halk, turist ve seyahat endüstrisi için çevre ile uyumlu olduğu vurgulanmaktadır (Giannecchini, 1993: 430). Ekoturizm, çevrede bulunan doğal kaynaklar ile olan olumlu ilişkisi sebebiyle kalkınma ve çevre arasındaki çelişkiyi uyumlu bir hale getirmektedir (Kaypak, 2012: 12). Ekoturizmin bir bölgede gelişim göstermesi çevre ile doğru orantılı olduğundan dolayı çevrede bulunan doğal kaynaklar ekoturizmin varlığını göstermektedir. Çevrede oluşabilecek bozukluklar ekoturizmin varlığını yok edebilmektedir (Doğancili ve Akbulut, 2015: 403).

Daha basit ve daha sade hizmetlere öncelik veren ekoturistler, katılacakları ekoturizm aktivitelerinde çevresel etkileri en aza indirebilmektedirler. Kitle turizminde yapılan büyük ölçekli tesisler yerine ekoturizm daha küçük ölçekli tesislerin yeterli olduğunu savunmaktadır. Ekoturizm aktivitelerinin birçoğu milli parklarda gerçekleştirilmektedir. Milli parkların doğru ve çevreye uyumlu kaynaklarla yönetilmesi gereklidir (Yücel, 2002: 4). Bu sebeplerden dolayı ekoturizm ve çevre etkileşimi diğer turizm türlerine nazaran uyum içerisinde.

2. EKOTURİZMİN ETKİLERİ

Ekoturizm, doğa ve kültür değerlerini etkilemeden bu değerleri sürdürmeyi amaçlayan ve kitle turizmine karşı bir seçenek olarak ortaya çıkmıştır. Bazı belli başlı ilkeler etrafında şekillenen ve gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetlerinin çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel etkilerinin olduğu bilinmektedir (Tutcu, 2021: 5). Ekoturizm faaliyetleri, olumlu etkiler yaratmanın yanı sıra, doğal çevre üzerinde, turizm çekicilikleri üzerinde ve sosyo-kültürel değerler üzerinde de olumsuz etkiler yaratabilmektedir (Butarbutar ve Soermarno, 2013: 101).

2.1. EKOTURİZMİN ÇEVRESEL ETKİLERİ

Çevrede bulunan kaynaklar turizm talebine şekil veren en önemli faktördür. Zengin çevresel değer, turistleri destinasyonlara çeken bir cazibe merkezi olarak vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, çevresel değerler üzerinde oluşacak tahribatlar söz konusu bölgenin cazibe merkezi olmasının önüne geçecektir (Yavuz, 2011: 36). Turizmin çevre üzerindeki algılanan olumsuz etkilerinin giderek daha fazla farkına varıldığı ve yeşile dönmenin moda haline geldiği görülmektedir. Ekoturizm, eğlence amaçlı seyahat eden kişilerin kitlesel hareketleri sonucunda çevrede bıraktıkları olumsuz etkilere bir çözüm niteliğindedir (Fletcher, vd., 2018: 216).

Ekoturizmin çevre üzerindeki olumlu etkileri bazı araştırmacılar tarafından aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

- Ekoturizm, doğal ortamlara uygun olarak yapılmış kulübelerde yaygın olarak çevreye zararı fazla zararı olmayan enerji kaynakları (propan, gaz yağı veya güneş) kullanılmakta ve mümkün olduğu kadar az atık üretmeye teşvik etmektedir (Kuter ve Ünal, 2009: 151).
- Ekoturizm çevreye duyarlı ve sürdürülebilir özgün faaliyetleri destekleyerek, ekoturizm için uygun doğal ortamları ve doğal kaynakların daha uzun vadede korunmasına olanak sağlamaktadır (Taş, 2012: 48).
- Ekoturizm, genellikle gelişmekte olan ülkelerde çevreye dayalı olan kaynakların ve biyo-çeşitliliğin korunmasını destekler ve yok edilmesinin engellenmesinde önemli bir fırsat oluşturur (Yılmaz, 2008: 80).

Doğayla ilgili gerçekleşen turizm çeşitleri içerisinde, korunma için gereken önlemler alınmadığı takdirde gerçekleştirilen tüm turizm çeşitleri doğaya zararlı olabilmektedir. Kitle turizmi ile kıyaslandığında, ekoturizmin çevresel bozulma derecesi çok büyük olmasa da yine de bazı sorunları bulunmaktadır. (Erdoğan, 2003: 155). Çevre üzerindeki olumsuz etkiler kontrol edilmezse çevre kirliliğine veya çevresel bozulmaya neden olabilmektedir (Butarbutar ve Soemarno, 2013: 101).

Ekoturizmin gelişim gösterdiği çeşitli destinasyonlarda çevre üzerinde oluşan bazı olumsuz etkiler şunlardır:

- İnsanların müdahalesi nedeniyle doğal ortamlarda bulunan hayvanların davranışlarındaki değişikliklere neden olabilmektedir (USAID, 2012: 46).
- Doğal ortamlarda yakacak odun toplama, kamp alanı yapma ve inşaatlardan kaynaklanan ormansızlaşmaya neden olabilmektedir (USAID, 2012: 46).
- Doğal ortamda bulunan ve benzeri olmayan floranın yok edilmesine neden olabilmektedir (USAID, 2012: 46).
- Doğal ortamda uygun olmayan atıklar nedeniyle su kaynaklarının ve kalitesinin bozulmasına neden olabilmektedir (USAID, 2012: 46).
- Doğal ortamda bulunan patikalar ve özellikle hayvanların geçişi için oluşmuş yolların bozulmasına neden olabilmektedir (Erdoğan, 2003: 156).
- Doğal ortamda araç kullanma nedeniyle oluşan hayvan ölümleri ve doğal ve yaban hayatının bozulmasına neden olabilmektedir (Erdoğan, 2003: 156).
- Çöp ve araba egzozlarının nedeniyle doğal ortamlarda kirliliğe neden olabilmektedir (Erdoğan, 2003: 156).
- Doğal ortamlara düzenlenen gezilerde taşıma kapasitesinin aşılması sonucunda çevresel bozukluklara neden olabilmektedir (Erdoğan, 2003: 156).

Çevrede bulunan doğal kaynaklar sonsuz ve süresiz olmadığından dolayı çevre korumasını ve çevre bilincini amaçlayan yaklaşıma önem verilmelidir. Bu kapsamda bulunduğu bölgeye ait doğal kaynaklarının varlığının korunması da önemli bir husustur (Can, 2013: 28). Bu doğrultuda çevreye uygun teknolojilerin kullanılmasına teşvik edilmesi, kaynakların israfından kaçınılması, doğal kaynakların tüketiminde tekrardan doğanın kendi kendini onarmasına izin verilmesi, bölgelerin taşıma kapasiteleri dikkate

alınması ve çevreye uygun sürdürülebilir politikaların benimsenmesi gerekmektedir (Çokişler ve Çokişler, 2015: 147).

2.2. EKOTURİZMİN EKONOMİK ETKİLERİ

Ülkelere ekonomik katkısı yüksek seviyelerde olan turizm, dünyanın en büyük sektörü olarak kabul edilmektedir. Özellikle yerel bölgelerde ekonomik kalkınmayı teşvik ederken aynı zamanda doğal ve kültürel çevreyi de korumayı amaçlayan ekoturizm ekonomik kalkınma için bir araç olarak benimsenmiştir (Lanfranchi vd., 2014: 224). Ekoturizm her şeyden önce uygun destinasyon ekonomileri üzerindeki olumlu ekonomik etkileri ile ilişkilendirilmiştir. Ekonomik faktördeki farklılıklar yerel halka genel anlamda fayda sağlar ve bu da bölgede yaşayan yerel halkı bulunduğu doğayı korumaya ve doğayla ilgilenmeye motive eder (Amrein, 2020: 7). Fakat farklı faktörler ve turizm sektörünün eşitsiz gelişimi birleştiğinde, ülkelerdeki çeşitli destinasyonlarda özellikle ekoturizm noktaları olarak belirtilen yerlerde, ekonomik etkilerin oluşumunda eşitsizliğe neden olmuştur (Harilal ve Tichaawa, 2020: 960).

Ekoturizmin olumlu ekonomik etkileri aşağıda olduğu gibi açıklanabilir (Gaul, 2003: 12-13; Ross ve Wall, 1999: 125):

- Ekoturizm, rehberler, yöneticiler ve araştırmacılar için doğrudan iş fırsatı yaratırken, turistlerin yiyecek, konaklama, ulaşım, hediyelik eşya talepleri aracılığıyla dolaylı olarak iş fırsatı yaratır. Bu kapsamda bölgede yaşayan yerel halk için artan istihdam olanakları sunar.
- Bölgelerde yapılacak ekoturizm operasyonlarından ve korunan alanlara girişlerde alınacak ücretlerden doğrudan gelir sağlarken, yerel sanat ve zanaatlardan, restoranlar, oteller, barlar ve bu faaliyetlerden elde edilen vergilerden dolaylı gelir sağlar. Bu kapsamda ekoturizm potansiyeli olan destinasyonlarda bölgesel ek gelir olanağı sunar.
- Ekoturizm yerel halkın da katılımını desteklediği için ekoturizmden elde edilen gelirin bölgede yaşayan halka yayılmasına olanak sağlar.
- Turizm için inşa edilmiş tesisler (yollar, patika yollar, kulübeler, tuvaletler vs.) yerel halk tarafından da kullanılmasına olanak sağlayacağı ve ekoturizmin gerçekleştirileceği alanlarda ulaşım bağlantılarının iyileştirilmesini sağlayacağı için bölgenin refahını ve yaşam koşullarını iyileştirir. Bu kapsamda yerel altyapıyı geliştirir.

Ekoturizmi cazip hale getiren en önemli unsurlardan birisi doğayı korurken aynı zamanda gelir ve istihdam bakımından ekonomik kazanç sağlama potansiyeli barındırmasıdır. Birçok araştırmacı ekoturizmin bölgelere sağladığı ekonomik değere ilişkin tahminlerde bulunmaya yönelik çalışmalar yürütmüştür. Bu çalışmalarda ekoturizmin doğanın korunmasına yönelik olumlu etkilerinin, bölgenin ekonomik gelişimine katkısını artıracığı vurgulanmıştır. Doğanın korunması ile ekonomik kazancı birlikte sunabildiği için ekoturizm, hem ülkeler hem de destinasyonlar için öncelik verilmesi gereken bir konudur (Tisdell, 1996).

Ekoturizmin olumsuz ekonomik etkileri ise aşağıdaki gibi sıralanabilir (Demir ve Çevirgen, 2006: 77; Tisdell, 1996: 13-14; Gaul, 2003: 14):

- Ekoturizm bölgelerinde bulunan turizm işletmelerin su ve enerji kaynaklarını fazla tüketmeleri sonucunda, bölgede fiyatları artırabilmektedir.
- Uzak mesafelerde olan ekoturizm alanlarında yüksek iletişim maliyetleri, yabancı turistlerin hastalanması durumunda tedavi etmek için ihtiyaç duyulan tesislerin maliyetleri ve malzeme tedariki sırasında oluşabilecek sorunlara neden olabilmektedir.
- Ekoturizmin bir bölgede gelişimi sonucunda yerel halkın gerekli becerilere sahip olmaması durumunda yerel turizm işletmelerinde az sayıda yerel halk istihdam edilmektedir.
- Ekoturizm sonucunda yerel bölgede önemli harcamalar meydana gelebilse de, turistlerin ihtiyaç duyduğu birçok mal ve hizmetin bölge dışından karşılanabilmesi nedeniyle yapılacak harcamalardan dolayı döviz kaybı yaşanabilmektedir.
- İşgücü ücretleri, arazi ve yerel olarak üretilen mal fiyatlarının yükselmesi sonucunda bölgede yerel enflasyona sebep olabilmektedir.

Ekoturizmin gerçekleştirildiği alanlarda faydaları kimin aldığı ve masrafları kimin ödediği sorusunun cevabı biraz karmaşıktır. Turistler, yerel bölgelerde yaptığı harcamalarının doğrudan yerel halka fayda sağlanmasını bekllemelerine rağmen, bazı durumlarda yapılan harcamaların çok azı yerel halka dağıtılmaktadır (Neil ve Wearing, 1999: 44). Bölgede dolaylı yoldan elde edilen ekonomik faydaların devam etmesi ekoturizm için oldukça önemli bir noktadır. Bölgede bulunan bir restoran turistlere sunduğu ürünleri başka bölgelerden satın alıyorsa ‘leakage’ başka bir deyişle ‘ekonominin dışarıya sızması’ olayı yaşanmaktadır. Ekonominin dışarıya sızma oranı yükseldikçe, ekoturizm tarafından oluşturulan doğrudan ekonominin yerel bölgede

koruma ve sürdürülebilirlik faaliyetleri için kullanma ihtimali daha düşüktür (Yücel, 2002: 3)

2.3. EKOTURİZMİN SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ

Çeşitli kültür ve ırktan oluşan insanları birbirine bağlayan ve yerel halk olan saygıyı yükselten ekoturizm kaynaklı kazanılan gelir bölgede yaşayan topluma fayda sağlar ve farklı ülkelere iş bulmak amacıyla yapılan göçleri de durdurmayı sağlayabilir. Bu sayede yerel özeline de bulunan bilgiler toplumda tutularak garanti altına alınmış olur (Kuter ve Ünal, 2009: 153). Sosyo-kültürel etkiler ziyaretçileri ve yerel halkı içerir (Çalışkan, 2020: 31). Ekoturizm, turistlerin bir bölgede bulundukları süre zarfında yerel halka kurdukları ilişkiler nedeniyle aralarında sosyal ve kültürel bilgi alışverişinde bulunmaktadır. Bu kapsamda turist olarak bir bölgeyi ziyaret eden kişiler, bölgede bulunan yerel halkı farklı şekillerde etkilediği gibi, orada yaşayan insanlardan da büyük ölçüde etkilenir. Bu etkileşimler sonucunda da olumlu ve olumsuz etkiler ortaya çıkmaktadır (Kızılırmak vd., 2015: 580).

Ekoturizmin olumlu sosyo-ekonomik etkileri; bölgenin geleneksel kültürünü koruması ve yaşatması, bölgede bulunan sektörler arasındaki işbirliğini tamamlaması, bölgedeki festival, şenlik gibi faaliyetlerin sayısını arttırması, yerel halk özellikle gençler için iyileştirilmiş eğitim fırsatları sağlaması ve turistlerin temiz içme suyu talebi doğrultusunda yerel halk için de bölgedeki su kalitesinin ve su temin yollarının geliştirilmesi olarak belirtilmiştir (Kiper vd., 2011: 4015; Gaul, 2003: 13)

Ekoturizmin gerçekleştiği bölgelerde yaşayan yerel halkın ekoturizmi içselleştirememesi sonucunda oluşabilecek olumsuz sosyo-kültürel etkiler arasında aşağıda belirtilen durumlar söz konusu olabilmektedir (Wearing ve Larsen, 1996: 122; Gaul, 2003: 13-14):

- Yerel halkın yaşam tarzının ve tüketim alışkanlıklarının değişmesine neden olabilmektedir.
- Bölgedeki nüfus artışı, aile değerlerinin artışı, yaş/cinsiyet birleşimi gibi nüfus yapısı üzerindeki değişikliğine neden olabilmektedir.
- Yerel halkın siyasi, sosyal, dini ve ahlaki değerlerinde değişikliğe neden olabilmektedir.

- Ekoturistler ile iletişimin sadece uluslararası dillerle mümkün olduğundan, ana dil ve lehçelerde değişikliğe neden olabilmektedir.
- Yerel halkın turistler tarafından veya turistler için ithal edilen alkol, sigara ve diğer uyuşturucu maddelere bağımlı hale gelmesine neden olabilmektedir.
- Bölgede yaşanan aşırı yoğunluk, yerel sosyal ilişkilerin bozulması, artan enflasyon gibi sebeplerden dolayı yerel halkın memnuniyetinin azalmasına neden olabilmektedir.
- Yerel halkın sağlık problemlerinin artmasına neden olabilmektedir.
- Bölgede ulaşım yoğunluğu artmasına neden olabilmektedir.
- Yerel halkın geleneksel yaşam tarzından uzaklaşmasına neden olabilmektedir.

Ekoturizm, özellikle turistler tarafından en çok ziyaret edilen gelişmekte olan ülkelerde yaşayan yerel halk tarafından yeterince benimsenmemektedir. Bunun nedeni, bölgeye gelen turistlerin zengin, yerel halkın ise fakir olmasıdır. Örneğin, Nepal'deki Chitwan Ulusal Park'ına gelen çoğu turist farklı ülkelerden gelen yabancı insanlardır ve yabancı insanların yoğunlukla yerel problemleri göz ardı etmesi sonucunda yerli halkı bazı durumlarda hoşnut olmamaktadır. Parkın vahşi yaşamı (gergedanlar her yıl 3 veya 5, kaplanlar her yıl 1 insan) hayvanların saldırısı sonucunda yerel halkı öldürürken, tarımsal ürünleri de tahrip etmektedir. Ek olarak, artan yerel fiyatlar ve yerel halkın söz konusu parkta çok sınırlı istihdam olanakları, bölgelerindeki milli parklardan memnuniyetsiz olma ihtimalini artırmaktadır (Erdoğan, 2003: 160).

6. EKO-REKREASYON

Günümüzde tekdüzelikten sıkılan insanların farklı alternatifler araması ve stresli ve yoğun şehir hayatından uzaklaşmak istemesi, rekreatif aktiviteleri daha çok benimsemelerine neden olmuştur. İnsanların sosyalleşmesine, eğlenmesine, yenilenmesine, ilgi alanlarını keşfetmesine ve gönüllü olarak katılmasına olanak sağlayan rekreatif aktiviteler her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Rekreatif faaliyetler esnasında çevreyi olumsuz yönde etkileyen durumlar da oluşabilmektedir. Bu duruma örnek olarak rekreatif aktivitelerinin ardından alanda bırakılan veya unutulmuş yiyecek içecek atıkları ve sigara izmaritleri gösterilebilir. İnsanların öz farkındalıklarının ve eğitim düzeylerinin artması çevre ile ilgili olan duyarlılıklarının da artmasına neden

olmuştur. Bu duyarlılığa sahip insanlar rekreasyonel faaliyetler esnasında veya sonrasında çevrenin olumsuz yönde etkilenmesinden endişe duymaktadırlar. Söz konusu endişenin önüne geçmek ve çevrenin her şekilde olumsuz yönde etkilenmesini önlemek için çevre dostu olan rekreasyon arayışına girilmiştir. Bu arayış sonucunda ‘eko-rekreasyon’ kavramı ortaya çıkmaktadır (Üstün vd., 2022: 78).

Halkın çevre eğitimi, insanlığın geleceği için temel ilkedir. Günümüzün doğal kaynak yönetimi ve geri dönüşümü, çevre ve gelecek nesillerinin yaşam kalitesi için oldukça önemli bir temeli oluşturmaktadır (Rybka ve Szpytma, 2012: 28). Bu nedenle, ekolojik olarak geliştirilmiş fikir ve planlar eko-rekreasyon çabalarını pozitif yönde etkilemektedir (Sarı ve Şenel, 2018: 21). Doğa kaynaklı eko-rekreasyon insanların çevreye karşı bireysel duyarlılığını gerektiren bir noktadır. Bu bağlamda eko-rekreasyon faaliyetlerine katılan bireylerin çevreye karşı sorumlu davranış sergilemeleri gerekmektedir (Kement ve Bükey, 2020: 135).

Eko-rekreasyon, öncelikle doğada yapılan her türlü rekreasyonel etkinliğin ve yine rekreasyonel kullanımlar için kent içi yada kent dışında yapılacak yapay ve doğal organizasyonların ekolojik denge korunarak, çevrenin değiştirilmesine çalışılmadan, yok olmasının önüne geçerek ve çevreyi geliştirerek yapılmasını çağrıştırmaktadır (Karaküçük ve Akgül, 2016: 100). Eko-rekreasyonun kelime kökeni ekoloji temellidir ve çevre bilimi, insanların neden olduğu doğal sorunları incelemektedir. Aynı zamanda çevre bilimi, doğal kaynaklara odaklanan faaliyetlerinin bilinçli kullanımı konusunda farkındalık yaratma felsefesini de içermektedir (Kement vd., 2021: 35). Karaküçük ve Akgül (2016)’e göre eko-rekreasyon, boş zamanın rekreasyon olarak isimlendirilen bütün etkinlikleri ile politika ve uygulamalarının “çevre koruma” ve “sürdürülebilirlik” hassasiyetiyle yaşama geçirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir tanıma göre ise eko-rekreasyon, boş zaman etkinliklerinin doğal ve el değmemiş kaynakların korunarak, değiştirmeden ve yok etmeden sorumluluk ve bilinç çerçevesinde kullanılarak gerçeğe dönüştürülmesidir (Gök, 2020: 8).

Eko-rekreasyon, doğal ve doğal kaynaklardan yararlanarak yapılmakta ve bu kapsamda eko-rekreasyon bir rekreasyon faaliyetler topluluğu olarak değerlendirilmektedir (Gök, 2020: 9). Bir rekreasyon faaliyetler topluluğu olarak adlandırılan eko-rekreasyonun;

- Boş zamanlarında bireylerin ekolojik çevre ortamlarında yani el değmemiş yaban hayatı ve doğal alanlarda gözlemler yapmak yada çeşitli faaliyetlerde bulunmak,
- Doğal ortamların macera, heyecan, yeni keşiflerde bulunma, tanıma gibi bütün olumlu özelliklerinden yararlanarak ve çok çeşitli isimler altında, aletli aletsiz, araçlı araçsız, yapay ya da doğal malzemeler ile kullanılması,
- Rekreasyona katılan bireylerin ekosistemin bir parçası olarak doğal kaynaklardan yararlanması,
- İnsanların boş zamanlarında katıldıkları rekreasyonel faaliyetlerde ekolojik dengeye zarar vermeden, koruyucu ve sürdürülebilir bir kullanım bilinciyle davranarak faaliyetlere katılım göstermesi durumları söz konusudur.

Çevre bilinci ve sorumluluğuna odaklanan boş zaman etkinlikleriyle uğraşan kişilere eko-rekreasyonist denmektedir. Eko-rekreasyonistler, doğa odaklı ve ekolojik hassasiyetli olan rekreasyon katılımcılarıdır (Yıldız ve Beşikçi, 2019: 115-116). Bir eko-rekreasyonist doğayı ve içinde yaşadığı çevreyi koruyabilir ve çevreyi korumaya yönelik olan faaliyetlere aktif veya pasif olarak katılabilmektedir. Uçurtma festivaline pasif olarak katılan bir kişi, çevreyi kirletmeden rekreasyonel faaliyetlere katılım gösterdiği gibi, festivalin yarışmalarına aktif olarak katılarak çevre koruma bilincini de yükseltebilmektedir (Kement vd., 2021: 35). Eko-rekreasyon faaliyetleri doğa temelli olmasının yanı sıra çevre dostu bir yaklaşım geliştirmesi açısından oldukça önemlidir. Eko-rekreasyonel faaliyetlerde çevre dostu olma ve sürdürülebilir olma anlayışı bulunmaktadır. Bu kapsamda eko-rekreasyon faaliyetleri daha geniş bir alana yayılmıştır. Örneğin, turistik eko-rekreasyon faaliyetlerinden biri olan tatile çıkmak, bir konaklama işletmesinde kalmayı gerektirmektedir. Konaklamak için seçilen otelin çevre dostu uygulamalara sahip olması (yeşil otel işareti vb.) turistik eko-rekreasyon örneğidir. Aynı zamanda bu örnek, eko-rekreasyonun planlama ve uygulama işlevini ortaya koymaktadır. Diğer bir örnek ise doğa kökenli bir alan olan Sümela Manastırı olup, turistlerin ziyareti eko-rekreasyon faaliyetlerine bir örnektir. Sümela Manastırı'nda ziyaretçilerin taşıma kapasitesi ile ilgili çalışmaların yapılması ve bu turistik değerın sürdürülebilirliğinin sağlanmasına yönelik yapılan plan ve uygulamalar, eko-rekreasyonun plan ve uygulama işlevini bir kez daha ortaya koymaktadır (Kement, 2019: 236).

Eko-rekreasyon; yetişkinler, çocuklar, erkekler, ergenler, kadınlar, hastalar, yaşlılar, engelliler, ticari, askeri ve endüstriyel hayatın mensupları gibi farklı gruplar için farklı önem ve özellikte olabilmektedir. Eko-rekreasyon faaliyetleri özellikle yeni neslin kendilerini tanıması, becerilerini geliştirmesi, günlük koşuşturma içinde kaybolan yetişkin nesil için yenilenme ve dinlenme için etkili bir fırsat yaratması ve onlar için huzurlu bir sosyal ortam oluşturmaları açısından oldukça önemlidir (Ceviz, 2021: 24).

7. EKO-REKREASYON ÇEŞİTLERİ

Ekorekreasyon, bir rekreasyon planlama, organizasyon ve yönetim politikası olarak değil, açık alan (outdoor) rekreasyon etkinlik grubu olarak değerlendirilmektedir. Ekorekreasyon, farklı zorluk derecelerine sahip ve çok çeşitli etkinlikler içeren etkinlikler grubunu temsil etmektedir. Ekorekreasyon aktivite çeşitlerini iki temel grup içerisinde incelenmektedir (Karaküçük ve Akgül, 2016: 133-134):

1. Doğa, etkinliğin temelini oluşturmaktadır ve bir araç olarak kullanılmaktadır. Aktivite tamamen doğanın içerisinde gerçekleştirilmektedir. Bunlar yarışma, performans sergileme ve mücadele amaçlı faaliyetleri içermektedir. Zirveye ulaşmak amacıyla bir dağa tırmanın dağcı için, içinde bulunduğu doğa koşullarını eğitimi, becerisi, gücü, uygun teknik malzeme desteği, deneyimi ve azmi ile alt etmek ve hedefine ulaşmak önemlidir.

2. Ekorekreasyon etkinlik grubunun ikincisinde ise, aktivitelerinin esas kaynağı doğanın kendisidir. Bu faaliyetlerde inceleme, araştırma, gözlem, doğayla iç içe sakinlik içinde yaşamak, manzara izlemek, doğa fotoğrafçılığı yapmak, doğa koruma ve geliştirme çabaları göstermek ile doğada bu amaçla çeşitli aktivitelerde bulunmak önemlidir.

Eko-rekreasyon etkinlikleri, kent içi ve kent dışında uygulanabilen bütün çevre dostu boş zaman etkinliklerini ifade etmektedir. Literatürde daha çok ‘outdoor recreation’ olarak kullanılan bu faaliyetler hem açık hem de kapalı alanlarda uygulanabilmektedir. Belirli bir ortamda gerçekleştirilen bu faaliyetler, genellikle doğada gerçekleştirilen faaliyetler olarak kabul edilmektedir (Durhan, 2018: 27). Doğa temelli yapılan etkinlikler, doğa sporları, açık alan rekreasyonu, macera sporları, macera rekreasyonu olmak suretiyle arasında bulundukları risk faktörlerine ve kullanılan destek unsurlarına bağlı olarak farklı isimler ile sınıflandırılmaktadır (Koçak ve Balcı, 2010: 214). Eko-rekreasyon kapsamında yapılan aktiviteler, dağcılık, trekking, rafting, mağaracılık, dağ bisikleti, yelken, kürek, winsörf, yamaç paraşütü, tandem, dalgıcılık, kayak, kampçılık,

yaban hayat fotoğrafçılığı, izcilik, oryantiring gibi doğal alanların kullanılmasıyla yapılan aktiviteler ile kuş gözlemciliği, ekosistemleri inceleme, yaşamları izleme, doğayı anlama çalışmaları gibi aktivitelerle amacı doğanın kendisi olan faaliyetler olarak çeşitlendirilmektedir (Karaküçük ve Akgül, 2016: 103).

Ekorekreasyon adı altında gerçekleştirilen aktiviteler şu şekildedir:

Doğa Fotoğrafçılığı: Doğayı oluşturan unsurların çeşitliliği ve estetik çekiciliği nedeniyle doğa, fotoğrafçılar için vazgeçilmez bir ortam haline gelmiştir. Fotoğrafçının doğaya olan bağlılığı nedeniyle doğa fotoğrafçılığını özel bir alan haline gelmesine ve sınırlarını çizmesine yardımcı olmuştur (Yurtgezer, bt). Doğa fotoğrafçılığı, genellikle coğrafi, kentsel ya da mevsimsel özellikler açısından turistleri cezbetmektedir. Bu özellikler sayesinde turistler çeşitli destinasyonlara seyahat etmektedir. Turistler, ziyarette bulundukları bölgelerin doğayla bütünlenmiş yerlerini, kültürel unsurlarını fotoğraflandırmaktadırlar. Turistler fotoğraf çekerek sadece ziyarette bulundukları yerleri geleceğe taşımakla kalmaz, aynı zamanda izlenimlerini de kalıcı hale getirmiş olurlar (Kement ve Bükey, 2019: 24).

Yaban Hayatı (Fauna) Gözlemciliği: Yaban hayatı gözlemciliği, insanların hayvanları doğal ortamlarında gözlemleyerek hayvanlarla empati kurabildikleri ve onlarla ilgilenebildikleri aktiviteler olarak belirtilmektedir. Bazı yaygın biçimler arasında kuş gözlemciliği, trekking veya safariler bulunmaktadır. Yaban hayatı gözlemciliğine katılan kişilerin yaptıkları harcamalar sonucunda, ekonomik değer yaratılır, hayvanların ve habitatlarının korunmasına olanak sağlar (Belicia ve Islam, 2018).

En önemli yaban hayatı gözlemciliği aktivitelerinden biri de kuş gözlemciliğidir. Kuş gözlemciliği dünya genelinde yaban hayatı gözlemciliği türleri arasında daha çok bilinmekte ve fazla talep görmektedir (Polat, 2006: 53).

Kuş gözlemciliği, kuşları kendi doğal ortamlarında gözleme ve tanımlama eylemi olarak tanımlanmaktadır (Şekercioğlu, 2002: 282). Kuş gözlemciliği, doğaya zararı olmayan, vahşi yaşamla ilişkili en popüler rekreasyon biçimlerinden biridir. Bu kapsamda günümüzde kuş gözlemcileri sayısında yükseliş görülmektedir (Kerlinger ve Brett, 1995: 271). Kuşlar çok hassas canlılar oldukları için kuş gözlemcileri, kuşların doğal ortamlarında çok dikkatli olmalıdırlar. Bilhassa, yumurtlama ve kuluçka dönemleri esnasında daha dikkatli olmaları gerekmektedir (Erdoğan, 2003: 137).

Kültür turizmi: Farklı kültürleri ve kültürel oluşumları tanımayı amaçlayan seyahatlerden oluşan bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır (Usta, 2014: 12). Kültür turizmi kapsamında yapılan aktiviteler aşağıdaki gibi belirtilebilir.

Festival Etkinlikleri: Destinasyonlarda yapılan festivaller turistleri çekmektedir ve bu kapsamda da festival turizmini meydana getirmektedir. (Cudny, 2013: 106). Festival turizmi, bir festival çerçevesinde gerçekleşen seyahatler olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2006: 54). Bu kapsamda turistler, etkinlikler sırasında sunulan, ilginç ve bazen egzotik kültür gibi görünen birçok unsurdan etkilenmektedir. Turistler festival turizmine, olağandışı etkinliklere katılmak, benzer ilgi alanlarına sahip insanlarla tanışmak ve dünya hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak gibi amaçlar doğrultusunda katılmaktadırlar (Cudny, 2013: 106).

Tarım/Çiftlik Etkinlikleri: Tarım ve çiftlik turizmi, başta küçük çiftçiler olmak üzere çiftçilere ekonomik fayda sağlamak için bağ, bahçe, tarla, ahır, ağıl, kümes gibi tarımsal üretim alanları ile küçük ölçekli gıda işleme tesislerine ziyarette bulunmak, günlük işlerde yardımda bulunmak, çiftlik evlerinde konaklamak ve bazen de eğitim almak gibi aktiviteleri içeren bir turizm türüdür (Türkben vd., 2012: 74). Tarım ve çiftlik turizminin özellikleri, bölgelere ve yerel halka kazandırdığı faydalar aşağıdaki gibi belirtilebilir (Yavuzaslanoğlu ve Yavuz, 2012: 31).

- Biyo-çeşitliliğin korunmasına fayda sağlar.
- Turistler ve yerel halkın bilinçlendirirken, yerel halkın refahını gözetir.
- Yerel işletmeler aracılığıyla küçük ölçekli turist topluluklarına hizmet verir.
- Yerel halk ve turistlerin bilinçli bir şekilde davranmasını sağlar.

Balon Turizmi: Balon turizmi, turistlere egzotik bir bölgeyi havadan geniş ve güzel açıyla, ilgi çekici ve heyecan verici şekilde seyretme olanağı sunan ve belirli bir düzeyde risk içeren ve riskleri kontrol altına alınmış macera turizmi kapsamına giren bir deneyim türüdür (Can ve Can, 2019: 188). Türkiye’de 1990’lı yılların başından beri sürekli büyüyen ve giderek talep gören balon turizmi, özellikle Kapadokya bölgesinde gerçekleştirilen turizm faaliyetleri arasında önemli bir cazibe merkezi haline gelmiştir (Acar ve Altaş, 2017: 135). Balon turizminde genel olarak sıcak hava balonları kullanılır. Sıcak hava balonların içerisinde bulunan hava ısıtılarak balon yükseltilir, ocak kapatılınca da alçalır. Balonlar ortalama 3 saat havada kalabilmektedirler fakat balonlara yön vermek

zor olduğu için rüzgar hangi yönden eserse o yöne doğru gitmektedirler (Erdoğan, 2003: 146).

Dağ Etkinlikleri: Dağcılık hem sportif hem de kültürel etkinlikleri içeren, insanın doğa ile ilişki kurarak fiziksel ve ruhsal dinginlik sağlamasına faydası olan en etkili spor çeşitlerinden biridir (Erdoğan, 2003: 124). Dağcılık sporu, insanların eğlence amaçlı Alp Dağlarına tırmanmaya başladıktan sonra ortaya çıkmıştır. Dağcılık kulüpleri kurulmaya başladıktan sonra Avrupa ülkelerinde sevilen bir rekreasyonel faaliyet olmuştur. İnsanlar, dağcılık faaliyetlerine katılmak için sürekli bulundukları bölgelerden başka yerlere veya ülkelere seyahat ettikleri için, dağcılık turizm hareketlerine de neden olmuştur (Somuncu, 2004: 1).

Safari (Doğa Keşfi): Safari, doğayı keşfetmek olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2006: 57). Yerel bölgelerde yapılan safariler, bölgede yaşayan yerel halkı turizm değeri zincirine bağlama yeteneğine sahiptir (Maingi, 2021: 88). Genel olarak bu tarz aktivitelerinin yapımında bazı hatalar ile karşılaşılabilir ve bu da özellikle çevre konusunda hassasiyeti olan kişileri rahatsız etmektedir. Cip safari etkinliklerinde, zengin kişilerin doğal ortamda doğaya zarar verecek şekilde yarışlar gerçekleştirmeleri bu duruma örnek olarak verilebilir. Ancak doğa keşfi etkinlikleri, ekoturizmin kriterleri bağlamında yapıldığında, insanlara duysal tatmin ve öğrenme yoluyla deneyim kazanması imkânını sağlamaktadır (Polat, 2006: 57).

Rafting: Rafting, “raft” olarak adlandırılan botlar aracılığıyla, yüksek akış hızına sahip nehirlerde gerçekleşen bir spordur. Rafting, Kuzey Amerika bölgesinde, bilhassa Kanada bölgesinde yaygın olarak yapılan bir spor türüdür. Raftingin asıl amacı, botu devirmeden, kürek aracılığıyla yön vererek nehrin üzerinde ve etrafında bulunan engellerin arasından geçmektir (Yılmaz, 2008: 64).

Olağanüstü Doğa Olaylarını İzleme: Olağanüstü doğa olayları insanların hayatları boyunca nadir olarak yaşayabilecekleri, doğada oluşan mucizelere tanıklık etme olaylarıdır. Ay ve güneş tutulmaları, tsunamiler, gelgitler, volkanik olaylar, tatlı su ile tuzlu suyun birbirine karışmaması gibi olaylar olağanüstü doğa olaylarına örnek olarak verilebilir. Belirtilen doğa olayları bazı bilimsel nedenlere dayanmaktadır ve bazı olağanüstü doğa olaylarına tanıklık etmek tehlikeli olabilmektedir. Fakat çoğu insan bu tarz deneyimlerini hayatları boyunca bir defa yaşayabileceği için bu tarz olayların en tehlikesiz ve en belirgin şekilde gözlemleyebilecekleri noktalarda, doğa olaylarına

tanıklık etmek istemektedir. Bu tarz olağanüstü deneyimlere tanıklık etme isteği doğrultusunda da olağanüstü doğa olaylarını izleme turizmi ortaya çıkmıştır (İnan, 2020: 74-75).

Atlı Doğa Yürüyüşü: Atlı doğa yürüyüşü, insanların at üzerinde, bölgenin doğal güzelliklerini, doğal ortamda olmaları, el değmemiş alanlara girebilmelerinden dolayı önemlidir. Atlı doğa yürüyüşü, çeşitli deneyimler sunmasından dolayı da turistler tarafından ilgi görmektedir. Atlı doğa yürüyüşlerinde yapılacak aktivitelerin uzman ekipler tarafından belirlenen rotalar dâhilinde planlama yapılması ve turistlere mesafe, süre, hız ve binicilik hakkında bilgi verilmesi gerekmektedir. Ayrıca, potansiyel olarak tehlikeli durumlara müdahale etmek ve önemleri önceden almak için her grubun başına bir uzman verilmesi oldukça önemli bir konudur (İnan, 2020: 77).

Bisiklet Turizmi: Bisiklet turizmi, insanların boş zamanlarını bisiklet sürerek geçirdikleri, kırsal kesimde ve yaşadıkları bölgelerden daha uzak destinasyonlarda bir hafta sonu bisiklet turlarına katılarak, gerçekleştirilen faaliyetleri kapsamaktadır. Tur operatörleri, büyük bisiklet grupları için denizaşırı ülkelerde bile rehberli turlar organize etmektedirler. Bu kapsamda bisiklet gruplarının güvenli bir şekilde uzak destinasyonlarda da keyifli ve özgürce bisiklet sürmelerini sağlamıştır (Nikolic vd., 2005: 53). Bisiklet turizminin faaliyetleri, çevreye duyarlı, yerel halkın katılımını sağlayan, kültürel mirasın tanınmasına katkı sağladığı için, destinasyonlar için önemli olduğundan bahsedilmektedir (Uğuz ve Özbek, 2018: 84).

Doğa Yürüyüşü: Doğa yürüyüşü, genellikle dağlık alanlarla ilişkilendirilen bir turizm faaliyetidir. Tipik bir doğa yürüyüşü faaliyeti, yerel köylere ziyaretler, macera deneyimleri ve doğal manzaradan tatmin olma kombinasyonunu gerektirmektedir (Weaver, 2001: 75). Doğa yürüyüşleri, doğayı yakından ve detaylı inceleme fırsatı sunan ve güç ve iradeye bağlı olan bir keşif aracı olduğundan, araçlar aracılığıyla yapılan doğa turlarına göre daha popülerdir. Doğa yürüyüşü, insanların iradelerini ve dayanıklılığını güçlendirirken, yüksek kondisyon ve herhangi bir teknik beceri istemiyor olması, minimum tehlike içermesi ve fazla bir maliyete gerek olmaması sebebiyle ilgi görmektedir (Durmuş vd., 2007: 5).

Kanoculuk: Kano, üstü açık ve Kızılderililerce geliştirilmiş, 1 veya 2 kişilik bir av aracıdır (Erdoğan, 2003: 147). Fakat günümüzde kanolar bir spor aracı olarak kullanılmaktadır (Polat, 2006: 61).

Termal Turizm Etkinlikleri: Termal turizm, termomineral su banyosu, inhalasyon, içme, çamur banyosu benzeri yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, egzersiz, diyet, rehabilitasyon gibi tedavilerin birleştirilmesiyle gerçekleşen kür uygulamalarının yanı sıra termal suların rekreasyon amaçlı kullanımı ile ortaya çıkan bir turizm türüdür. Termal turizmdeki asıl amaç, termal suların tıbbi olarak ortaya konulmuş şifa özelliğiyle uzman doktor eşliğinde etkili ve elverişli tedavilerin yanında, sağlıklı bir yaşam ortamı kurarak, insan sağlığını korumak ve insanların zinde kalmasını sağlamaktır (Erdoğan ve Aklanoğlu, 2008: 84).

Klimatizm: Sağlıklı iklim ortamlarında bulunan klimatizm, açık ve temiz havanın iyileştirici etkisini elde etmek için, dağlarda veya deniz kenarlarında kurulan istasyonlarda uygulanan bir tedavi biçimidir (Özer ve Songur, 2012: 72). Klimatizm, temiz hava kürü olarak da bilinmektedir (Yavuz ve Zığındere, 2000: 331). Yüksek kesimlerde fazlaca bulunan ozonun havayı temizlemesinden dolayı dağlık alanların ikliminin klimatizme uygun olduğu bilinmektedir. Bu da dağlık alanların çekiciliğini artırmaktadır (Doğanay, 2009: 179).

Kamp/Karavan Turizmi: Kamp turizmi, karayollarında veya yakın çevrelerinde, deniz, göl, dağ gibi doğal ortamlarda kurulan ve genellikle insanlara kendi imkanları doğrultusunda yeme-içme, geceleme, dinlenme ve eğlence ihtiyaçlarını karşılayarak gerçekleşen turizm faaliyetleridir (Sezgin, 2001: 94). Karavan turizmi ise, insanların ulaşım, konaklama ve bazı temel ihtiyaçlarını kendileri karşılayarak, değişik bölgeleri görüp tanımak amacıyla karavanlarla yaptıkları ziyaretlerdir (Usta, 2014: 15).

Yayla Turizmi Etkinlikleri: İnsanların tatillerini alışılmışın dışında, temiz hava, bol oksijen ve kaynak suyunu içeren doğal ortamda geçirmek istemeleriyle yaylarda yapmış oldukları gezilere denmektedir (Tekin, 2016: 1096). El değmemiş doğası, geleneksel yaşam kültürü ve sessiz bir doğal ortam sunmasından dolayı yaylalar turistik mekanlar haline dönüşmektedir (Bilici ve Işık, 2018: 2).

Yamaç Paraşütü: Yamaç paraşütü, hiç motor gücü olmadan, sadece yükselen hava akımları sayesinde süzülerek uçabilen 5 kg ağırlığında uçmaya yarayan basit ve hafif bir hava aracıdır. Yamaç paraşütü, serbest atlama paraşütüne benzeyen bir paraşüt ile, yüksek bir tepeden koşarak havalanmaktadır (Batman ve Demirel, 2015: 16).

8. EKOTURİZM VE EKO-REKREASYON İLE İLGİLİ LİTERATÜR

Çevre bilinci ve ekoturizm ilişkisini belirleyebilmek için ilk olarak ekoturizm tanımı, önemi, özellikleri amacı ve ilkeleri, çevre ile etkileşimi gibi ekoturizm konularına yer verilmiştir. Ekoturizm konusu ile ilgili literatür çalışması yapılmış ve bu kapsamda kitaplar ve bilimsel dergiler incelenmiştir. Ekoturizm konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde genel olarak bir bölgenin ekoturizm potansiyelinin tespit edilmesi ve ekoturizm yapılan bölgede yerel halkın bakış açısının tespit edilmesine yönelik çalışmaların ağırlıkta olduğu görülmektedir.

Tutcu (2021), Tuğba ve Gül (2020), Alınoğlu (2020), Sevinç (2019), Paslı ve Paslı (2019), Ünal (2018), Kaymaz (2018), Aryal ve Maharjan (2018), Ersoy (2017), Kaya, Şimşek ve Akış (2015), Çelik (2015), Kızılaslan ve Tayfur (2014), Koçan (2011), Yavuz (2011), Orhan ve Karahan (2010), Drozdov ve Basanetz (2010) Kart (2009), Nouri, Danehkar ve Sharifipour (2008), Şahin (2007), Pekçetinöz (2006), Turoğlu ve Özdemir (2005), Dalem (2002) tarafından yapılan çalışmalar bir bölgenin ekoturizm potansiyelini ortaya koyan makale ve tez niteliğindeki çalışmalardır. Bu çalışmalarda seçilen bir destinasyonda ekoturizm yapılabilmesi için ilgili destinasyonun kaynaklarının neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Chan, Marzuki ve Mohtar (2021), Kummitha, Kolloju, Joncsik ve Szolok (2021), Kartal (2021), Çavuş ve Zere (2021), Çalışkan (2020), Ünal (2019), Zonamwe, Gandiwa ve Muboko (2018), Surat (2017), Kasalak ve Akıncı (2015), Kavak (2015), Tokatlı ve Gürbüz (2014), Gezon (2014), Kervankıran ve Temurçin (2013), Garrod (2003), Kirkpatrick (2021), Scheyvens (1999) tarafından yapılan çalışmalar ekoturizm potansiyeli olan bölgelerde yaşayan yerel halka yönelik olarak yürütülen çalışmalardır. Bu çalışmalarda seçilen ekoturizm destinasyonunda yaşayan yerel halkın ekoturizm konusuna bakış açısı, bilgi düzeyi ve yaklaşımı ele alınmıştır.

Ekoturizmin önemli paydaşlarından biri olan ve ekoturizme katılan turistlere ilişkin çalışmaların sayısı diğer konulara kıyasla daha azdır. Zheng, Xu, Kong, Deng ve Lin (2018) “Correlation Between the Environmental Knowledge, Environmental Attitude and Behavioral Intention of Tourists for Ecotourism in China” adlı çalışmalarında; Çin’in Wuyi Dağı Duanyuan Ekolojik Turizm Bölgesine gelen turistlerin çevresel bilgileri, çevresel tutumları ve çevresel davranışları arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda ise, çevresel bilgi ile çevresel tutum arasında pozitif bir ilişki olduğu, çevresel

tutum ile çevresel davranış arasında pozitif bir ilişki olduğu ve çevresel bilgi ile çevresel davranış arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür.

Ekoturizme göre daha yeni bir kavram olan ekorekrasyon ile ilgili öncü çalışmalar (Rybka ve Szpytma, 2012; Kement, 2019) konuyu kavramsal bazda ele almışlardır. Bununla birlikte ekoturizme benzer şekilde belirli bir bölgedeki eko-rekreasyon potansiyelini ortaya koyan çalışmalar (Gök, 2020) da vardır. Vaizoğlu (2021) tarafından yürütülen bir başka çalışmada; doğa sporcularının ekorekreasyona yönelik tutumlarının ölçülmesini amaçlanmıştır. Bu kapsamda TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli) bölgesinde bulunan bisiklet, dağcılık, yamaç paraşütü ve oryantring spor kulüplerine ve derneklerine bağlı sporcular üzerinden nicel araştırma yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda ise, doğa sporcularının ekorekreasyona yönelik tutumlarının yüksek olduğu, aile içerisinde doğaya olan ilginin diğer aile bireylerini de etkilediği ve doğa içinde geçirilen zaman arttıkça, sporcuların davranış, doğa ile iletişim ve çevresel duyarlılıklarının arttığı görülmüştür.

Albayrak vd. (2021) “Examination of the Attitudes of Cycling Athletes Toward Ecorecreation” adlı çalışmalarında; Elazığ ilinde bisiklet sporcularının ekorekreasyona yönelik tutumlarını ölçmeyi amaçlanmıştır. Bu kapsamda çalışmada, Elazığ ilinde bulunan spor kulüpleri, dernekler ve bireysel sporcular üzerinden nicel araştırma yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda, lisanslı sporcuların bireysel ve çevresel duyarlılıklarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Başka bir doğa sporu ile ilgilenen sporcuların, ilgilenmeyen sporculara göre davranışsal alt ölçeklerinde daha yüksek olduğu görülmüştür. Ek olarak, doğaya yönelik olumlu davranışların artmasının doğada olmakla doğrudan ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Tükel vd. (2022) ekorekreasyonel tutum ve doğayla ilişki düzeyi değişkenleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeye yönelik bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Düzenli ve daha sık olarak doğa yürüyüşü etkinliklerine katılan bireylerin ekorekreasyona yönelik tutumlarının daha fazla olduğunun tespit edildiği çalışmada doğayla ilişki düzeyi ve ekorekreasyonel tutum arasında orta düzeyde ve pozitif bir ilişki olduğu belirtilmiştir. Akgül vd. (2022) ekorekreasyon aktivitelerine katılan öğrencilerin proje öncesi ve sonrasındaki çevresel duyarlılıklarını ve farkındalıklarını ölçmüşlerdir. Öğrencilerin çevresel duyarlılıkları aktivite öncesinde ve sonrasında anlamlı bir şekilde farklılık göstermese de pozitif yönde gelişim göstermiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE VE ÇEVRE BİLİNCİ

1. ÇEVRE KAVRAMI

İnsanoğlunun ortak var olma sebebini oluşturan tüm değerleri içeren çevre genel olarak, canlı ve cansız organizmaları içeren ekosistemi ifade etmektedir (Özmen, 2020: 19). Bir başka tanımda çevre, bir organizmanın veya organizmalar topluluğunun yaşamı üzerinde etkili olan tüm faktörler olarak ifade edilmektedir. Başka bir tanıma göre ise çevre, canlıların yaşamasını ve gelişmesini sağlayan fiziksel, kimyasal ve biyolojik faktörlerin bütünü olarak ifade edilmektedir (Demirtaş, 2011: 4). Çevre her insan için farklı anlamları içermektedir. Çevre kavramından anlaşılan, kişilerin kültür düzeyi, yetiştiği ortam ve eğitimine bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bazı kişiler için çevre, yerde gördükleri çöp, bazıları için fabrikaların, otomobillerin ve uçakların havaya bıraktıkları zararlı gazlar, bazıları için ise, canlı ve cansız varlıklar ve bunların yaşadığı ortamın bütünüdür (Efe, 2002: 32).

Çevreyi oluşturan canlı unsurlar; insanlar, bitkiler, hayvan topluluğu ve mikroorganizmalardır. Cansız unsurlar ise iklim, hava, su ve dünyanın yapısıdır. Canlı ve cansız unsurlar karşılıklı olarak birbirlerini etkilemektedirler. Cansız unsurlar canlıların bütün hareketlerini belirlemekte, canlılar da cansızların yapıları üzerinde etkiler ortaya koyabilmektedir (Kahraman ve Türkay, 2014: 22).

Çevre, fiziksel ve psikolojik bir varlık olan insanın yaşamı ile etkilediği yaşam alanlarıdır. Çevre, insan varlığını doğrudan etkilemektedir. Çevrenin var olduğu sürece insan varlığından söz edilebilmektedir. Bu kapsamda insan, çevrenin bir ürünüdür. Canlı bir varlık olan insan, çevre ile her zaman etkileşim halinde olup, insanın çevreye karşı davranışları sonucunda çevre olumlu veya olumsuz tepkiler verebilmektedir (Erdoğan, 2003: 15).

2. KÜRESEL ÇEVRE SORUNLARI

Yirminci yüzyıla kadar insanların yaşam ortamlarını ve buna bağlı olarak canlı yaşamını olumsuz bir şekilde etkileyen çevre sorunları ile karşılaşmıştır fakat bir bütün olarak insanlığı ve ekolojik dengeyi tehdit eden kritik çevre sorunlarına rastlanmamıştır. Roma şehirlerindeki şiddetli su kirliliği ve Antik Yunan şehirlerindeki hava kirliliği,

evre sorunlarının yüzyıllar önce var olduğunu göstermektedir. 20. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde ise evre sorunları, insan sağlığı ile diğer organizmalar ve ekosistemler arasındaki dengeyi tehdit etmeye bağlamığtır. 1952 yılında Londra’da hava kirliliği sebebiyle yaklaşık 4 bin kiğinin yağamını yitirmesi ile birlikte evre sorunlarına karėı duyarlılık ve bilinç gelişmeye bağlamığtır (Ertan ve Ertan, 2006: 95).

Günümüzde evre sorunları gemiğ yıllara göre artığ gstermiğ ve birçok ülke evre sorunlarının ciddiyyetinin farkına varmaya bağlamığtır. Bunun nedeni ise, evre sorunlarının sınır tanımadan her yerde insan yağamını tehdit ediyor olmasıdır. Son zamanlarda oluğan küresel iklim değiğikliği, yükselen sıcaklıklar, eriyen buzullar, fırtınalar ve doğal bitki örtüsündeki değiğiklikler birçok ülkenin uluslararası alanda birlikte hareket etmeye teğvik etmiğ ve çevreyi önemli derecede etkileyeceği dğnlen bu sorunlar küresel sorunlar olarak görülmeye bağlanmığtır (Baykal ve Baykal, 2008: 2).

evre sorunlarının temel nedeni, ekolojik dengenin bozulmasıdır. Yani doğa ve insan arasındaki iliğkilerin, doğal döngüleri (madde ve enerji döngüsü) bozulabilecek biçimde gelişmesidir. Hızlı nüfus artığı, sanayileğme, kentleğme, turizm, doğal kaynakların bilinçsizce kullanımı gibi daha birçok faaliyetler, doğal denge üzerinde olumsuz etkiler yapmakta ve bu ekolojik olumsuzluklara bağlı olarak da evre sorunları ortaya çıkmaktadır (Yıldız vd., 2000: 92).

2.1. HAVA KİRLİLİğİ

Hava kirliliği değiğik şekillerde tanımlara sahiptir. En çok kabul gören tanımı; “havanın, doğal ve beğeri faaliyetler sonucu atmosfere karığan katı, sıvı ve gaz halinde bulunabilecek kirleticilerin etkisiyle, doğal özelliğini kaybederek, insan ve diğer canlılar ile cansız varlıkları olumsuz yönde etkileyebilecek duruma gelmesi” şeklindeki tanımıdır (Yıldız vd. 2000: 94). Hava kirliliği esas olarak sanayi, enerji üretimi ve trafikten kaynaklanan kükürt ve azot emisyonlarından kaynaklanmaktadır (Kaitala vd., 1991: 183).

Hava kirliliği hem insanlar hem insanlar hem de evre için olumsuz sonuçlar doğurabilecek ciddi bir sorun olabilmektedir. Kirlenmiğ hava, bronė iltihabından akciğer kanserine kadar, insanların bağığıklık sistemini etkileyen ve onları diğer birçok hastalığa karėı savunmasız hale getiren solunum yolu hastalıklarına neden olmaktadır. Benzer etkiler hayvanlar içinde geçerli olmaktadır. Aynı zamanda hava kirliliği, değiğen hava koğulları ile iklimin doğal dengesinin bozulmasına, bitki dokusunun bozulmasına, toprak verimliliğinin düğmesine ve tarımsal üretimin azalmasına da neden olmaktadır (Türküm,

1998: 166). 1930’larda hava kirliliği konusu ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Aynı tarihlerde Belçika’nın Liege kentinde altı gün süren ve özellikle iki günü çok şiddetli olan hava kirliliği yaşanmıştır. Bu olay neticesinde, 63 kişi yaşamını yitirmiş ve çoğu kişi de akciğer sorunları yaşamıştır. 1952 yılının Aralık ayında ise, Londra kentinde oluşan 4000 civarında kişinin yoğun bir sis sebebiyle hayatını kaybetmesinin ardından temiz hava için çalışmalar başlamıştır. 1956 yılında yayınlanan Temiz Hava Yasası ile şehir merkezlerinde yakılan yakıtlar kontrol altında alınmıştır (Coşkun, 2019: 5).

Turizm bölgelerinde hava kirliliği, deniz ve karalarda kullanılan araçlardan, ısıtma ve soğutma sistemlerinden ve emisyon gazlarından oluşmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, turizmin tüm emisyon sorununun çok az bir kısmına neden olmasına rağmen ozon tabakasının delinmesi, sera etkisi, küresel ısınma gibi sorunlarda turizmle hava kirliliğinin ilgisinin olduğunu göstermektedir. Turizmde hava kirliliği önemli ölçüde motorlu araçlardan kaynaklanmaktadır. Hava kaynakları ile ilgili bozucu etkiler daha çok yüksek trafik yoğunluğu olan alanlardır (Erdoğan, 2003: 85). Turizmde özellikle havayolunun yaygın olarak kullanılması uçakların çevresel etkilerinin hissedilir hale gelmesine neden olmuştur. Uçaklar ve diğer turist transfer araçları turistik bölgelerde hava kirliliğinin nedenlerinden birini oluşturmaktadır (Kahraman ve Türkay, 2014: 25).

2.2. SU KİRLİLİĞİ

Su, insan yaşamı için gerekli olan değerlerden biridir. Dünyanın dörtte üçünün sularla kaplı olduğu, tüm canlı yaşamın ağırlığının ortalama yüzde yetmişinin sudan oluştuğu bilinmektedir. Yeryüzünde bulunan sular, yüzeysel ve yeraltı suları olarak gruplandırmak mümkündür. Yeryüzünde bulunan yüzeysel suların yüzde doksan yedi nokta altısı tuzlu sular oluşturmaktadır. Kutuplarda bulunan buzullar tatlı suların büyük bir kısmını oluşturmaktadır (Demirtaş, 2011: 58).

Suyun yapısında olan mineral oranındaki değişme, tat, koku, berraklık gibi özelliklerinin bozulması sonucunda su kirliliği ortaya çıkmaktadır (Kahraman ve Türkay, 2014: 26). Bu kapsamda su kirliliği, su ortamlarının, çeşitli yollardan karışan bazı maddelerle ilk özelliklerinin ve kalitesinin değişerek insan ve diğer canlıların yaşamını olumsuz yönde etkileyebilecek biçimde bozulması şeklinde tanımlanmaktadır (Yıldız vd., 2000: 106).

Su kirliliğinin belirli nedenleri şu şekilde sıralanabilir (Yıldız vd., 2000: 106):

- Sanayi kuruluşları
- Enerji üretim santralleri
- Tarımsal faaliyetler
- Nüfus artışı ve kentleşme
- Turizm
- Deniz taşımacılığı ve kazalar
- Foseptikler ve çöplükler
- Asit yağmurları
- Hayvansal atık üreten işletmeler
- Erozyon

Bir bölgede bulunan su kaynakları, turizmin gelişimi için başlıca çekim noktalarını oluşturmaktadır. Bu sebeple de su kaynakları olumsuz yönde etkilenmektedir (Erdoğan, 2003: 86). Turizm gelişiminin neden olduğu su kirliliği, sadece suyun az olduğu bölgelerde değil, aynı zamanda su kaynaklarının nispeten bol olduğu alanlarda da görülmektedir (Ning ve He, 2011: 940).

Turizm alanlarında, özellikle atık sularının ne şekilde yok edileceği konusu bir sorun oluşturmaktadır. Çünkü atık suyun çevredeki nehir, göl, deniz gibi doğal su kaynaklarına verilmesi su kirliliğini artırmaktadır. Özellikle gezi amaçlı deniz araçları ve gemilerden bırakılan yağ, petrol ve petrol ürünleri, deniz suyundaki oksijen miktarının azalmasına ve su kirliliğine yol açmaktadır. Su ortamlarına atılan şişe ve kutu gibi atıkları ve bu atıklardan süzülen özellikle zor çözülen deterjan gibi maddeler, turizm gelişiminin yarattığı su kirliliğinin nedenleri arasında sayılabilmektedir (Kahraman ve Türkay, 2014: 26).

2.3. GÜRÜLTÜ KİRLİLİĞİ

Görünmeyen kirletici olarak anılan gürültü, çevre kirliliğinin en kaçınılmaz biçimidir ve potansiyel sağlık tehlikeleri oluşturmaktadır. Dünya daha fazla kentleştikçe, makine teknolojisinin kullanımı arttıkça ve bölgelerinin gelişmişlik düzeyleri yükseldikçe, insanların gürültüye maruz kalma ihtimali de artmaktadır (Harnapp ve

Noble, 1987: 217). Gürültü kirliliği diğer çevre kirlilikleri gibi doğada tahribat yaratmasa da insan psikolojisini etkileyerek psikolojik yıpranmalara sebep olmaktadır. Strese bağlı hastalıkların artmasının ve şiddetin daha sık görülmeye başlamasının nedenlerinden birinin gürültü kirliliği olduğu söylenmektedir (Karagözoğlu, 2020: 365).

Turizm alanındaki gürültü kirliliğinin başlıca kaynakları; ulaşım (motorlu taşıt, deniz araçları, havaalanları), eğlence yerlerinin gürültüsü, şantiye-inşaat gürültü, diğer insan etkinliklerini etkisi olarak bilinmektedir (Erdoğan, 2003: 88). Turizm işletmelerinde özellikle eğlence yerlerinin neden olduğu gürültü kirliliği çevrede huzursuzluğun kaynağı olabilmektedir. Bunun dışında, uluslararası seyahatlerin çoğunun havayolu ile yapıldığı bilinmektedir. Uçaklarının ve diğer turist transfer araçlarının yol açtığı gürültü kirliliği turizm sektörünün çevresel etkilerden bir kısmıdır (Kahraman ve Türkay, 2014: 25).

2.4. GÖRÜNTÜ KİRLİLİĞİ

Görsel kirlilik, kişisel ya da toplumsal açıdan, çevre ve çevre bileşenleri içindeki uyumsuzluk, belirsizlik, tanımlanamamazlık ve dengesizlik kavramlarının toplamı olarak tanımlanmaktadır. Görsel kirlilik, çevrenin fiziki yapısını olumsuz olarak etkilemekte, bazı işlevlerin yerine getirilmesini etkilemekte ancak, daha da önemlisi insanlar üzerinde psikolojik etkilere de neden olabilmektedir. Bunlar, çoğu kez fiziksel bir engel oluşturmamasına rağmen bilinçaltına işlenmekte ve belirli ölçülerde olumsuz etkiler bırakabilmektedir (Bölükoğlu, 2003: 105).

Görüntü kirliliğinin kaynakları, aşağıdaki modellerde sınıflandırılabilir kirleticileri kapsamaktadır (Voronych, 2013: 310):

- Medya ve çeşitli reklamlar (reklam panoları, afişler, ticari heykeller, bayraklar vb.)
- Ulaşım araçları (park yerleri, trafikteki tıkanıklıklar, hatta bazı yoğun bölgelerde bisikletler)
- Kalabalık (iş, turizm, eğitim)
- Geçici mimari (etkinlik odaklı, politik, eğlence, dini)

Turizmde, doğal çevre ve yerel mimari ile uyuşmayan mimari yapılar ve turizm bölgelerinde düzensiz gelişme görsel kirlilik oluşturmaktadır. Bu etki özellikle sahil ve

manzara yolları üzerinde görülmektedir. Bunların yanı sıra yine turizm bölgelerinde yollar üzerine konumlandırılmış büyük, çirkin ve düzensiz reklam ve ilan panoları, elektrik ve telefon direkleri, kablolar ve katı atıklar da görsel kirlilik oluşturmaktadır. Turizm bölgelerinde oluşan düzensiz büyüme, hem kötü görüntü oluşturmakta hem de konaklama tesislerinin doğal manzaralarını kapatmaktadır (Erdoğan, 2003: 89).

2.5. KÜRESEL ISINMA VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

Küresel ısınma, atmosferin dünya yüzeyine yakın bölgelerinde ortalama dünya sıcaklığının doğal olarak veya insan etkisiyle artması olarak tanımlanmaktadır (Aksoy vd., 2005: 31). Küresel ısınmanın özellikle son yıllarda hızla artmasının küresel bir tehdit boyutuna ulaştığı anlaşılmaktadır (Sağlam vd., 2008: 89). İnsanlar tarafından atmosfere salınan gazların sera etkisi yaratması dünya yüzeyindeki sıcaklık artışına neden olmaktadır (Hekimoğlu ve Altındağ, 2008: 2). Küresel ısınmanın çevresel etkileri, tropikal bölgelerdeki bulunan mercanları beyazlatmasından, kutup buzullarının erimesine kadar geniş kapsamlıdır. Dünya üzerindeki bazı bölgelerde mevcut su miktarının azalmasına yol açarken bazı bölgelerde ise, deniz seviyesinin yükselmesi sebebiyle sel baskınları ile karşı karşıya gelebilmektedir. Doğal ekosistemlerin dengesi, okyanuslarda Karbondioksit emilimindeki ve pH'daki değişiklikler sebebiyle doğal habitat alanları tehdit altına girmektedir (Batley ve Wenning, 2007: 155). Bu kapsamda küresel ısınma, iklim ve çevre üzerindeki etkisini göstererek farklı bölgelerde iklimlerin dikkate değer değişikliklere neden olmakta ve hükümetler tarafından bir kriz olarak görülmektedir (Coşkun, 2019: 19).

Dünya nüfusunun artmasıyla ve özellikle sanayi devrimiyle birlikte, çeşitli insan faaliyetleri iklim sistemini oluşturan unsurları bozabilecek derecede etkilemiştir (Yıldız vd., 2000: 125). İklim değişikliği, en önemli küresel çevre sorunlarından biri olarak bilinmektedir. Enerji kullanımı ve sera gazı emisyonları iklim değişikliğini etkileyen en önemli iki faktördür. (Batley ve Wenning, 2007: 155).

Genel olarak küresel ısınma ve iklim değişikliği diğer çevre değerlerinin de bozulmasına yol açarak doğal dengeyi değiştirecek seviyede geniş etkiler ortaya koymaktadır. Bu olgunun turizm üzerinde de önemli etkileri olmaktadır. İklim turistlerin seyahat planlamalarını yaparken dikkat ettiği en önemli konulardan biridir (Kahraman ve Türkay, 2014: 29). Bu kapsamda özellikle turistik destinasyonlarda küresel ısınma ve iklim değişikliği için önlemlerin alınması gerekmektedir.

Çevre sorunları sadece insan hayatını tehdit etmekle kalmaz, aynı zamanda dünyamızı yaşanmaz hale getirir. Bu sorunları ortadan kaldırmak için teknolojik gelişmelerden yararlanmak gerekirken ve elbette insanların çevreye karşı olan tutumlarını değiştirmeye yönelik çalışmalar da önemli olacaktır. Bu noktada çevre eğitimi önemli bir araçtır. Çevre eğitimi, insanları çevre bilinci ve çevreye duyarlı davranış konusunda eğitmek için kullanılan bir yöntemdir. Çevre sorunları, çevreye duyarlı insanların çabalarıyla azaltılabilir (Erten, 2012: 90).

3. ÇEVRE BİLİNCİ

Dünyada özellikle batı toplumlarında çevresel önemin artmasının sebebi çevre bilinci kavramının giderek yaygınlaşmasıdır (Rannikko, 1996: 58). Doğal ortam üzerindeki insan baskının ve küresel ekolojik sorunların artması ile birlikte toplumların çevre duyarlılığı ve çevre bilinci düzeyi de gelişmeye başlamıştır. Özellikle çevre sorunlarının daha yoğun olduğu bölge ve ülkelerde duyarlılık ve bilinçlenmenin daha hızlı geliştiği diğer bir gerçektir (Atasoy, 2005: 110). Çalışmanın bu kısmında çevre kavramı, küresel çevre sorunları, çevre bilinci, çevre bilincinin doğuşu, geliştirilmesi ve önemi gibi konulara yer verilecektir.

3.1. ÇEVRE BİLİNCİ KAVRAMI

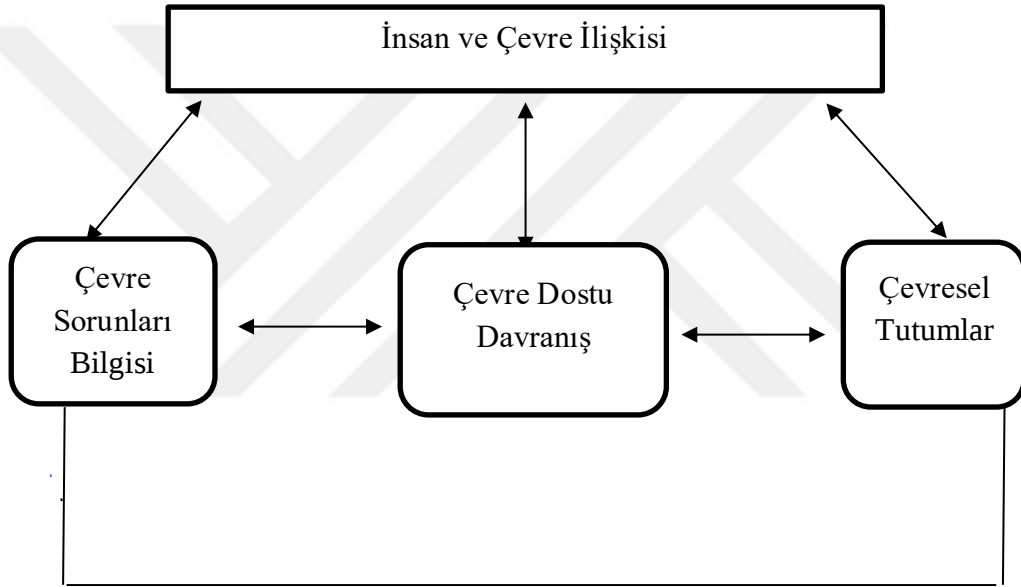
Çevre, özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra insan merkezli faaliyetler sonunda daha fazla zarar görmeye başlamıştır (Karataş, 2011: 8). Günümüzde ise insanlardan beklenen oluşan çevre sorunlarına karşı duyarlı olmasıdır. Bu kapsamda insanlara çevre bilinci kavramını kazandırmak oldukça önemli bir konudur (Ay, 2010: 77).

Günümüze kadar çevre bilinci ile ilgili pek çok tanıma rastlamak mümkündür. Fakat genel olarak yapılan tanımlarda ortak nokta, çevre sorunları karşısında farkındalık yaratmak ve çevreyi korumaktır (Gürel, 2008: 56). Çevre bilinci, güçlü bir çevresel sorumluluk duygusu sergileme olarak tanımlanmaktadır. Bak bir deyişle, çevreyi koruma ve muhafaza etme çabalarını desteklemek ve diğer insanları buna göre davranmaları şeklinde tavsiyelerde bulunmaktır (Alsmadi, 2010: 341). Başka bir tanıma göre çevre bilinci, çevre sorunlarına karşı farkındalık yaratma ve çevre örgütlerine aktif olarak katılım göstermek olarak adlandırılmaktadır (Mei vd., 2016: 669).

Çevre bilinci, çevre bilgisi, çevreye olan tutum ve çevreye yararlı davranışlardan oluşmaktadır. Bunlar kısaca şu şekilde açıklanmaktadır (Erten, 2004: 4):

- Çevre bilgisi: Çevre ile ilgili sorunlar, bu sorunlara karşı aranan çözüm yolları, doğal alandaki gelişmeler ve doğa hakkındaki tüm bilgilerdir.
- Çevreye yönelik tutum: Çevre sorunları sonucunda oluşan korku, kızgınlık, huzursuzluk, değer yargıları ve çevre sorunlarının çözümüne gayret göstermek gibi insanların çevreye yararlı davranışlara karşı göstermiş oldukları olumlu ya da olumsuz tavır ve düşüncülerin bütünüdür.
- Çevreye yararlı davranışlar: İnsanların çevrenin korunması için gösterdikleri gerçek davranışlardır. Bu tarz davranışlar, çevre dostu davranışlar olarak da bilinmektedir.

Şekil 1. Çevre Bilincinin Kavramsal Arka Planı

Çevre Bilinci
Kaynak: Ranniko, 1996: 59

Şekil 1’de görüldüğü üzere çevre bilincinin kavramsal arka planında birey ve doğa ilişkisine, diğer bir deyişle insan-çevre ilişkisine dair yaygın görüşler bulunmaktadır. Bilgisel ve tutumsal yönleri ek olarak, çevre bilinci, eylemleri, bireylerin somut durumlarda nasıl işlev gördüğünü de içermektedir. Örneğin çevre bilinci, çevre hareketlerinin doğuşunda ve faaliyetlerinin yönlendirilmesinde kilit bir rol oynamaktadır (Ranniko, 1996: 59).

Çevre bilinci düşünsel, duygusal ve davranışsal boyutlardan oluşmaktadır. Bu kapsamda çevre bilinci, çevreyle ilgili kararları, ilkeleri, yorumları içeren düşüncelerden, bu düşünceleri yaşama aktarma aşamasında oluşan davranışlardan ve çeşitli duyguları kapsamaktadır. İnsanların çevreyle etkileşime girmesiyle hızlanan bu süreç hayat boyu

devam etmektedir. Çevre bilincini oluşturan üç boyut her zaman aynı oranda gelişmemektedir. Örneğin, çevreyle ilgili bilgiye sahip fakat bunu davranışına dönüştürmeyen insanlar olduğu gibi, çevre kirliliğinden kaygı duyup ama çevreyi koruma davranışlarında bulunmayan insanlarda olabilmektedir (Türküm, 1998: 172). Çevre bilincine sahip kişiler, çevre yanlısı davranışlarının yanında, çevrenin bozulmasına tarafsız ve duyarsız kalmayan, egoist davranmayan ve sadece kişisel olarak kazanç hırslı olmayan kişidir (Erten, 2004: 5). Genel olarak çevre bilincine sahip bir kişi, doğal koruma ile ilgili belirli değerlere, inançlara, tutumlara, algıya ve farkındalığa sahip olmanın yanı sıra çok çeşitli çevreye faydalı davranışlarda bulunmaktadır (Gaytancıoğlu, 2021: 60).

3.2. ÇEVRE BİLİNCİNİN DOĞUŞU, GELİŞİMİ VE ÖNEMİ

Çevre bilincinin doğuşu, insanın doğaya karşı sorumluluklarını fark etmesi ve çevre sorunlarını çözmek için çalışmasıyla başlamıştır. Bu farkındalık, çevreyi koruma ve doğal kaynakları koruma çabalarının artmasına yol açmıştır (Gürel, 2008: 58). Teknolojik gelişmelerdeki hızlı artış ve doğal kaynakların bilinçsiz bir şekilde kullanımı sonucunda çevre üzerinde yıkıcı bir etki oluşmuştur. Son zamanlarda yaşanan çevre sorunları küresel etkiye sahip olmaya başladığında insanlar tarafından gelecek hakkında endişe duyulmasına sebep olmuştur. Bu endişe ile birlikte insanlar, kurum ve kuruluşlar çevreye karşı daha duyarlı olmaya çalışmış ve çevre bilinci olgusu ortaya çıkmıştır (Coşkun, 2019: 40).

Çevreye karşı duyarlı olma ve çevre bilinci oluşturma sorumluluklarının bilincinde olan gelişmiş ülkeler, 1970'li yıllarda bu yönde girişimlerde bulunmaya başlamışlardır. Çevre sorunları ilk olarak 1972 yılında Stockholm'de düzenlenen Birleşmiş Milletler Konferansı'nda gündeme gelmiş ve o günden sonra gündemden düşmemiştir. Çevre eğitimi konusu ise, Rio de Janeiro'da gerçekleştirilen Gündem 21 programında 175 ülke tarafından benimsenmiştir. Stockholm ve Rio de Janeiro şehirlerinde yapılan programlarda, eğitimsizliğin önemli bir neden olduğu sonucuna varılmıştır (Kuzu, 2008: 329). Çevre eğitimi ile birlikte insanlarda küçük yaşlardan itibaren çevre bilincini aşlamak ve o şekilde büyütmek oldukça önemlidir.

Çevre bilincini insanlara kazandırmak ve geliştirmek basit bir durum değildir. Nitekim çevre bilinci kitap okuyarak veya film izleyerek elde edilmemektedir. Çevre

bilincinin kazanılmasında ve geliştirilmesinde etkili olabilecek faktörler şu şekilde sıralanabilir (Türk, 2013: 135):

- İnsanlarda çevreye karşı olumlu bir tutum geliştirmesine olanak sağlayacak, uygun bir ortam ve modelin sağlanması,
- İnsanların sürekli veya mümkün olduğu kadar doğayla temas edebilmelerini sağlamak,
- Çevreye ve çevreye yönelik bilgilendirme ve eğitim faaliyetleri ve sorumluluğu sadece kamularda değil, özel sektörün de sosyal sorumluluk kapsamında ilgi göstermesi,
- Bir kaynağın veya uyarıcının azlığı, çevre sorununun o uyarıcıların sorunuymuş gibi görülmesine ya da ilgili kişinin bundan çıkarı var gibi yargılara varılmasına neden olabilir. Kaynağın popülaritesinin artması mesaja olan güveni artıracak ve konunun topluma mal edilmesine yardımcı olacaktır,
- Uyarıcının ve uyarının çok yönlü olması güven ve inandırıcılığı sağlayacaktır. Tek yönlü, her zaman aynı kaynaktan gelen, sadece tek bir düşünceye odaklanan ve özellikle sloganlaşmış klişe mesajlar, ilgi yaratma, öğreticilik ve inandırıcılık açısından yeterli olmamaktadır.

Çevre koruma ve ekolojide tüm dünya ülkelerinin ortak hedeflerinin oluşturulması ve bu yönde çeşitli uygulamaların hayata geçirilmesi çevre bilincinin gelişimine katkı sağlamaktadır (Sezen, 2017: 176). Çevre bilinci, kişiliğin gelişimine paralel olarak birçok faktörün etkileşimiyle gelişmektedir. Çevre bilincinin oluşturulmasında aileler, eğitim kurumları, medya ve sivil toplum kuruluşları önemli rol oynamaktadır. Çevre bilinci insanın hayatı boyunca geliştirilebilen dinamik bir yapıya sahiptir. Fakat çocuklukta oluşturulan temel oldukça önemlidir. Bilhassa okullarda yürütülen çevre eğitimi uygulaması öğrencilerin çevreye karşı sorumlu davranmalarına yardımcı olacaktır (Karataş, 2011: 9).

Bir bölgede çevre bilincini geliştirmek, doğal kaynakların korunması ve yerel toplumun çevre koruma bilincini geliştirmesi için oldukça etkili bir yaklaşım olarak bilinmektedir (Zhuang ve Liu, 2010: 1). İnsanların sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamalarını desteklemesi ve oluşan çevre sorunlarına karşı insanların tutum ve davranışlarındaki değişmesine yardımcı olması çevre bilincinin önemini ortaya koymaktadır (Çolakoğlu, 2010: 152). Aynı zamanda çevre bilinci çevreyi koruma ve

evre kirliliğini önleyici çalışmalar için önemli bir boyut oluşturmaktadır. Fakat bu olaya tüm toplumun katılım göstermesi gerektirmektedir (Erkal vd., 2011: 150).

3.3. DÜNYA’DA ÇEVRE BİLİNCİ

Dünya çapında ilk evre faaliyetlerinin 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ABD ve Avrupa’da ortaya çıktığı görülmektedir. 1865’te İngiltere’de doğanın korunması amacıyla bir dernek kurulmuştur. Aynı dönemde ABD’de Sierra Club ve Audobon Society gibi çevreyle ilgili gönüllü kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Bu kuruluşlar doğanın, ormanların, hayvan ve bitki türlerini korumak amacıyla insanları bir topluluk haline getirmiştir (Karabulut, 2003: 11-12). Çevreyle ilgili kurulan gönüllü kuruşların amaçları arasında doğayı korumak bulunmasına rağmen, ilk önceleri çevreyi tanımak, doğayı sevenleri bir araya toplamak n plandaydı, daha sonraları bu tür kuruluşlar günümüzde evre duyarlılığının ve bilincinin temelini oluşturmuşlardır (Dinçer, 1988: 53).

Dünyada evre bilincini oluşturmaya yönelik sözleşmeler, konferanslar ve toplantılar yapılmaktadır. Dünyada yapılan ilk evre sözleşmesi 1971 yılında yapılan Ramsar Sözleşmesidir. Çevreyle ilgili gerçekleştirilen toplantılarda evre ile ilgili önemli kararlar alınmıştır. Bu toplantılardan en önemli olanları Stockholm Konferansı, Rio Dünya evre Zirvesi “Gündem 21”, Rio+5 Toplantısı, Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesidir (Karabulut, 2003: 12).

3.4. TÜRKİYE’DE ÇEVRE BİLİNCİ

Türkiye’de önemli boyutlara ulaşan evre sorunlarına karşı evre bilinci, dünyadaki gelişmelere paralel olarak 1970’li yıllarda ortaya çıkmıştır. evre bilinci zaman içerisinde gelişmiş ve evre politikalarının hazırlanmasına zemin hazırlamıştır. 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Stockholm’de gerçekleştiren Dünya evre Konferansı, Türkiye’de kamuoyunda yetersiz olsa da belirli bir bilincin oluşmaya başlamasına yardımcı olmuştur. 1978 yılında Başbakanlık evre Müsteşarlığının kurulması ile evre örgütlenmesinde ilk adım atılmıştır (Gürel, 2008: 46).

Bursa’daki rneğin Kent Tarihi Müzesi’ni gezenler ya da Antalya’daki geleneksel mimari örneklerinden Balbey-evre ve Kültür Evi ile tanışanlar, Edirne’deki eski konakların glen yüzlerine bakıp 100 yaşındaki belediye binasının nasıl genleştiğini görenler, Kars’taki korunan ev sayısının 80’lerden 200’lere çıktığını da fark ederek tarihi Gümrük Binası’nın onarılmış güzelliğinde kent konseyi ile buluşanlar, şanlıurfa’daki

artık eskiyi yıkan değil, koruyan bir imar anlayışının öneminin fark edilmesi Türkiye’de çevre bilincinin yavaş yavaş geliştiğinin göstergesidir (Özteke, 2004: 21).

4. ÇEVRE BİLİNCİ İLE İLGİLİ LİTERATÜR

Çevre bilinci konusunun tam olarak anlaşılabilmesi için ilk olarak çevre kavramının tanımı ve küresel çevre sorunlarına yer verilmiştir. İlerleyen konular da çevre bilinci kavramına, çevre bilincinin doğuşu, geliştirilmesi ve önemine yer verilmiştir. Çevre bilincine yönelik literatür taraması yapıldığında ise genel olarak eğitim alanında ve yeşil pazarlama alanında yapılan çalışmalara rastlamak mümkündür. Işık (2021), Yurtsever (2020), Cherdymava, Prokapyev ve Karpenkova (2019), Keleş ve Naim (2019), Bannett (2017), Akçay ve Pekel (2017), Pedretti (2016), Wijesinghe ve Yakondowka (2016), Yeşilyurt, Gül ve Demir (2013), Erten (2012), Burhan (2006), Şimşekli (2004) tarafından yapılan çalışmalar eğitim alanında gerçekleştirilen makale ve tezleri kapsamaktadır. Bu çalışmalarda çevre eğitiminin etkinliği, çevre eğitiminde kullanılan araçlar, çevre eğitiminin yapılması gereken mekanlar ve çevre eğitimi programlarının etkinliği gibi konular üzerinde durulmaktadır.

Çevre bilinci ilgili literatürde sıklıkla satın alma davranışına etkisi yönüyle de ele alınmıştır. Bu kapsamda; Çelik (2022), Varol (2021), Kautish, Paul ve Sharma (2019), Dinar (2018), Lin ve Niu (2018), Kautish ve Sharma (2018), Maratacı (2017), Çolakoğlu, Türk ve Başar (2013), Aracıoğlu ve Tatlıdil (2009), Yeniçeri (2009), Alsmadi (2007) isimli yazarlar yeşil pazarlama anlayışı kapsamında çevre bilinci konusunu incelemişlerdir. Bu çalışmalarda çevre bilincinin satın alma kararı, satın alma davranışı, ürün tercihi, daha fazla ödeme niyeti gibi farklı değişkenler ile olan ilişkisi ele alınmıştır.

Mızrak (2021) “Ekoturizm Bilgisinin Çevre Bilinci Üzerine Etkisi: Turizm Eğitimi Almakta Olan Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmada; ekoturizm bilgisinin çevre bilinci üzerindeki etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu kapsamda Türkiye’de turizmle ilgili bölümlerde eğitim göre ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri üzerinden nicel araştırma yapılmıştır. Çalışmasının sonucunda yapılan regresyon analizlerinde, ekoturizm bilgisinin çevre bilinci üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu görülmüştür. Değişkenlerin boyutlarına ilişkin yapılan analiz sonucunda da ekoturizme olan bakış açısının ve ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısının insan merkezli yargılar ve çevre merkezli yargılar üzerindeki etkisi de anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlara ek olarak, ekoturizm bilgisi ve çevre bilinci

arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik yapılan korelasyon analizinde ölçek boyutları arasında pozitif doğrusal düşük, orta ve yüksek düzeyde ilişkiler olduğu görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EKOREKREATİF TUTUM VE ÇEVRE BİLİNCİ İLİŞKİSİ: ALANYA ÖRNEĞİ

1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın temel amacı, 2022 yılında Alanya bölgesine gelen turistlerin ekorekreatif tutumları ve çevre bilinci arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesidir. İlgili literatürde farklı grupların çevre bilinci düzeylerinin ele alındığı (Mızrak, 2021; Çelik, 2022; Işık, 2021) ya da günübirlik ziyaretçiler, yerel halk ya da ekoturistler gibi farklı grupların ekorekreatif tutumlarını ele alan çalışmalar (Albayrak vd., 2021; Gök, 2020; Vaizoglu, 2021) olduğu tespit edilmiştir. Kitle turizmine katılan turistler örnekleminde konuyu ele alan bir çalışmaya rastlanılmamış olması nedeniyle literatürdeki bu boşluğun doldurulması amaçlanmaktadır. Ayrıca bu çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda Alanya bölgesine gelen turistlerin ekorekreatif tutum ve çevre bilinçlerine yönelik algıları belirlenmiş olacaktır. Bu doğrultuda bölgede hali hazırda olan veya yeni açılacak olan turizm işletmelerinde bölgeye gelen turistlerin bu konudaki algılarına göre doğru adımların atılması konularında yol gösterici olması hedeflenmektedir.

Ekoturizm ve eko-rekreasyon hakkında yapılan çalışmaların çevre bilinci düzeyi açısından ele alınmamış olması bu konunun halen araştırılmaya ihtiyaç olan başlıklardan biri olduğunu göstermektedir. Alanya bölgesini ziyaret eden turistler genel anlamda Alanya'yı deniz, kum, güneş bakımından tercih etmektedir ve genelde kitle turizmi gerçekleştirmektedir. Alanya bölgesini ziyaret eden turistler büyük çoğunlukla seyahat acentelerinin hazırlamış olduğu turlara katılırlar. Söz konusu turlar içerisinde eko-rekreasyon aktiviteleri (kanyon turları, rafting, jeep safari) de bulunmaktadır. Turistlerin bu konudaki tercihlerinin belirlenmesi çalışmanın diğer bir amacıdır. Aynı zamanda turistlerin çevre bilinci düzeylerinin ve ekorekreatif tutumlarının demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu sayede bölgede faaliyet gösteren seyahat acentelerinin, düzenleyecekleri turlarda hangi dinamiklere göre hareket etmesi gerektiğini göstermesi bakımından çalışma sonuçlarının önem arz edeceği düşünülmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Çevrenin korunması ve doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması sürekli olarak gündemde tutulması gereken en önemli konulardandır. Doğal kaynaklara bağımlı olan turizm endüstrisi bakımından sürdürülebilirlik ancak sektörün tüm paydaşlarının katılımı ile mümkün olacaktır. Paydaşlardan birisi olarak turistlerin de tatil için gittikleri destinasyonların sürdürülebilirliğine katkı sağlaması gerekmektedir. Turistler tatil için gittikleri destinasyonlarda doğa temelli aktivitelere katılım sağlamak ve bulunduğu bölgedeki doğal kaynakları kullanmaktadır. Bu noktada özellikle deniz-kum-güneş tatili için gelen turistlerin, destinasyonlarda katıldıkları doğa temelli aktivitelere ne derece bilinçli bir şekilde katıldıkları merak konusu olmaktadır. Bu kapsamda turistlerin ekorekreatif tutumları ve çevre bilinci düzeyleri arasında ilişki olup olmadığı çalışmanın temel sorusu olmuştur. Bu nedenle çalışmada test edilmek üzere aşağıdaki hipotezler kurulmuştur.

H1: Turistlerin ekorekreatif tutum ve çevre bilinci düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

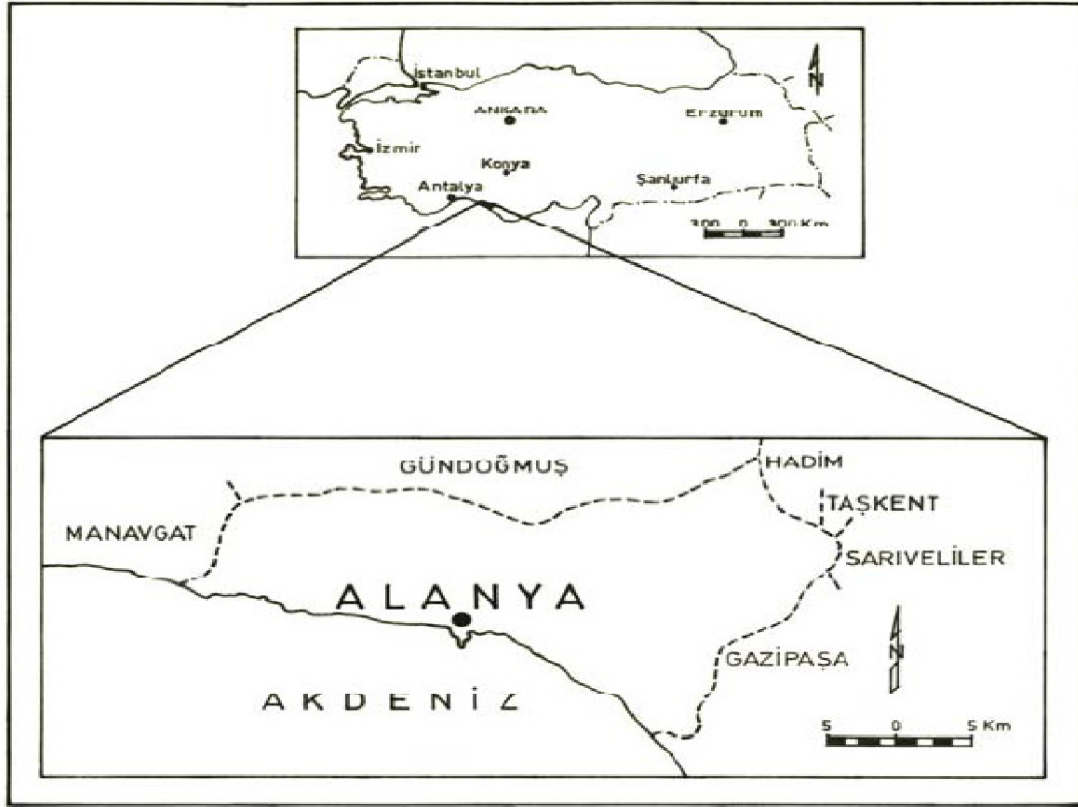
H2: Turistlerin ekorekreatif tutumu demografik özelliklerine göre farklılık gösterir.

H3: Turistlerin çevre bilinci demografik özelliklerine göre farklılık gösterir.

3. ARAŞTIRMA ALANI

Araştırma alanı olan Alanya ilçesi, Türkiye'nin Akdeniz Bölgesi'nde bulunmaktadır. Antalya'nın bir ilçesi olan Alanya, Antalya'nın doğusunda yer almaktadır. İlçenin yüzölçümü 2.085 km²'dir. Alanya'nın batısında Manavgat, kuzeyinde Gündoğmuş, kuzeydoğusunda Taşkent ve Hadim, doğusunda Sarıveliler ve Gazipaşa ilçeleri bulunmaktadır. Alanya'nın güneyi ise Akdeniz ile çevrilidir (Saruhan, 2019: 6).

Şekil 2. Alanya'nın Lokasyon Haritası

Kaynak: Kocaman,2012:118

Alanya, yazları sıcak ve kuru, kışları ılık ve yağışlı olan tipik bir Akdeniz iklimine sahiptir. Kış aylarının daha çok yaz gibi geçtiği bu bölgede, yaz sıcaklığının etkisi, öğleden sonra denizden karaya doğru esen meltem rüzgarları ile azalmaktadır. Alanya yarımadası ile Toros dağları arasında oluşan boğaz, hava akımı oluşturarak yaz sıcaklığını düşürmektedir (Kocaman, 2012: 123).

Alanya, köklü tarihi ve tarihi yerleri, doğal güzellikleri, iklimi ve coğrafi konumu nedeniyle Akdeniz'in en önemli destinasyonlarından biridir. Özellikle Antalya turizminin lokomotif olması nedeniyle köklü bir turizm geçmişine sahiptir (Kavacık vd., 2012: 178). Alanya'da birçok plaj, koy, mağara, yayla ve ormanlık alanlar bulunmaktadır. Alanya, zengin fiziki yapısı, doğal ve kültürel varlıkları ile foto safari için önemli bir bölgedir. İncekum Tabiat Parkı, Dimçayı, Alara Çayı, Alara Kalesi ve Gökbel yaylası olmak üzere Alanya'da birçok bölge foto safariciler için doğal ve beşeri güzelliklere sahiptir (Sarı, 2010: 7). Alanya, yayla turizmi olarak da önemli bir destinasyondur. Planlanan turların özelliğine göre trekking, jeep safari veya günübirlik yayla turları uygulamaları için Alanya, turistler için cazibe merkezi olmaktadır (Akova, 1999: 193).

4. ARAŞTIRMANIN KAPSAM VE SINIRLILIKLARI

Çalışma Alanya bölgesine gelen yerli ve yabancı turistlerin ekorekreatif tutum ve çevre bilinçlerinin ölçülmesi ile sınırlıdır. Çalışmanın sınırlılığı pandemi sonrasında turistlere ulaşmanın daha zor olması ve ulaşılan turistlerin ise anketi doldurmak konusunda istekli davranmamasıdır. Bununla birlikte anketi doldurma sürecinde turizm işletmelerinin destek sağlamaması diğer bir sınırlılıktır. Anketi doldurma sürecinde turistlerin ekorekreatif kavramını tam olarak bilip bilmediği çalışmanın bir başka sınırlılığıdır. Bu kapsamda özellikle Rus turistler için ankete ekorekreatifin tanımı eklenmiştir. Ayrıca tüm turistler için ise anket doldurma aşamasında ekorekreatif ile ilgili bilgi verilmiştir. İlgili sayıya ulaşabilmek için turlara katılan rehberlerden yardım alınmıştır.

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde nicel yaklaşım benimsenmiştir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama yöntemi ve verilerin analiz yöntemi ile ilgili bilgilere yer verilecektir.

5.1. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Çalışmanın evrenini 2022 yılında Alanya bölgesine gelen yerli ve yabancı turistler oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğü tespit edilirken nicel değişkenler için kullanılan sınırsız ya da hacmi bilinmeyen evrenler için dikkate alınması gereken örneklem büyüklüğü 384 olmalıdır (Özdamar, 1999). Bu kapsamda 2022 yılında Alanya'yı ziyaret edecek turist sayısı tam olarak belli olmadığından çalışmada en az 384 turiste anket uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Anketi toplama aşamasında ise, rastlantısal seçime dayanan basit tesadüfi örnekleme yöntemi benimsenmiştir.

5.2. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Çalışma verilerini toplamak için hazırlanan anket üç bölümden oluşmaktadır. Anket formunun birinci bölümünde katılımcıların ekorekreatif tutumlarını ölçmeye yönelik Kement, Karaküçük ve Çavuşoğlu (2021) tarafından geliştirilen “Ekorekreatif Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek toplamda 22 ifaden ve 3 boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; duyuşsal tutum (5 madde), bilişsel tutum (7 madde), davranışsal tutum (10 madde)'dur. Ankette verilerin ifadelere ne düzeyde katıldıklarının ortaya konulması

amacıyla kullanılacak olan anket 5’li Likert ölçeğine göre derecelendirilmiştir. Duyuşsal tutum boyutu Cronbach Alpha katsayısı 0.903, bilişsel tutum boyutu Cronbach Alpha katsayısı 0.919, davranışsal tutum boyutu Cronbach Alpha katsayısı 0.929 olarak Kement, Karaküçük ve Çavuşoğlu (2021) tarafından bulunmuştur.

İkinci bölümde katılımcıların çevre bilincine yönelik algılarını ölçmek için Yeşilyurt, Gül ve Demir (2013) tarafından Biyoloji öğretmen adayları için geliştirilen “Çevre Bilinci ve Çevresel Duyarlılık” ölçeğinin ilk boyutu olan ‘Çevre Bilinci’ ölçeği kullanılmıştır. Ölçek 15 ifade ve tek boyuttan oluşmaktadır. Katılımcıların ankette yer alan ifadelere ne düzeyde katıldıklarının belirlenmesinde 5’li Likert ölçeği kullanılmıştır. İlgili literatürde çevre bilinci ve çevresel duyarlılık ölçeğini Karşlı (2022), Akçay ve Pekel (2017), Gök (217), Demircioğlu vd. (2017) çalışmalarında kullanmışlardır. Ölçeğin ilk boyutu olan Çevre Bilinci boyutu için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısını Yeşilyurt, Gül ve Demir (2013) 0.912 olarak bulmuştur.

Anket formunun üçüncü bölümünde ise, katılanların demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, medeni durum vb.) belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Ayrıca bu bölümde katılımcıların Alanya’da konaklama süresi, geliş amacı, kaçınıcı gelişi ve Alanya’da katıldıkları ekorekreasyon aktiviteleri de sorulmuştur.

Çalışmaya ilişkin anket oluşturulduktan sonra, anket İngilizce, Almanca, Rusça ve Farsçaya çevrilmiştir. Farklı dillere çevrilen anketlerin dil geçerliliğini sağlamak için Farsça hariç her dil için 2 farklı uzman uzmanı oldukları anketleri çevirmiş, 2 farklı uzman ise, çevrilen dilleri Türkçe ’ye çevirmiştir. Farsça için ise, yeterli uzmana ulaşamadığı için ilk olarak tek uzman çevirmiş, daha sonra yeminli tercüman aracılığıyla çeviri kontrol edilmiştir. Bu kapsamda anketlerin dil geçerliliği sağlanmıştır.

Çalışmaya ilişkin anketler oluşturulduktan sonra verilerin toplanma aşamasına geçilmiştir. Bu kapsamda toplam 550 adet anket çoğaltılmıştır. Anket uygulamasını gerçekleştirmek için 04.06.2022 tarihinde Alanya bölgesine gelen turistlere anketler ulaştırılmaya başlanmıştır ve verilerin toplanması 19.08.2023 tarihinde son bulmuştur. Anketleri toplama aşamasında Alanya bölgesinde bulunan 10 farklı otele anketler bırakılmış ve anketler bırak al yöntemi ile toplanmıştır. İstenilen sayıya ulaşamamasının ardından gününbirlik turlara katılan rehber ve çevirmenlerden yardım alınarak hedeflenen sayıya ulaşılmaya çalışılmıştır.

5.3. VERİ ANALİZ YÖNTEMİ

Araştırma kapsamında verilerin toplanmasından sonra anketler incelenmiş ve hatalı veya yanlış doldurulan anketlerin olup olmadığına bakılmıştır. Bu kapsamda toplanan anketlerden yedi adet anket hatalı doldurulduğu için değerlendirilmeden çıkarılmıştır. Analizler 399 turistin yanıtladığı anketler üzerinden yapılmıştır.

Araştırmada, anketlerden elde edilen veriler SPSS istatistik programına aktarılmıştır. Verilerin SPSS programına aktarılma aşamasında oluşabilecek yazım hataları ve diğer hatalar için frekans analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda ‘İngilitire, Kanu Personeli’ gibi hatalı terimlere ulaşılmış ve tüm hatalar düzeltilmiştir. Çevre Bilinci Ölçeği’nde 2 adet ifade (7 ve 10) için ters kodlama yapılmıştır. Aynı zamanda açık uçlu sorulan bazı sorular için (yaş, meslek, gelir ve ülkeler) için gruplandırma yapılmıştır. Ülkeler gruplandırılırken Almanya’dan turistlerin sayısı fazla olduğu Avrupa olarak gruplandırılmamış, Almanya olarak gruplandırılmıştır. Yapılan işlemlerin ve düzeltmelerin ardından veriler tekrar kontrol edilmiş ve Cronbach’s Alpha güvenilirlik testi gerçekleştirilmiştir.

İlerleyen aşamalarda gerekli analiz tekniklerine karar verebilmek için verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bu amaçla Kurtosis-Skewness değerlerine bakılmış ve verilerin normal dağılmadığı tespit edilmiştir. Verilerin analiz edilebilmesi için frekans, yüzde, korelasyon analizleri ve fark testlerinden Whitney U-Testi ve Kruskall Wallis H-Testi kullanılmıştır.

6. BULGULAR VE TARTIŞMA

Çalışmanın bu kısmında anketlerin sonuçlarından elde edilen verilerin analizlerine yer verilmektedir. Verilere uygulanan güvenilirlik analizleri, frekans analizleri, korelasyon analizleri, Whitney U-Testi ve Kruskall Wallis H-Testi sonuçlarına yer verilmiştir.

6.2. ÖLÇEKLERİN GÜVENİRLİK ANALİZLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Güvenirlik, ‘bir testin veya ölçeğin istediği şeyi tutarlı ve istikrarlı bir biçimde ölçme derecesi’ olarak tanımlanmaktadır (Peter, 1979 akt. Çoşkun vd., 2017: 131). Çalışmalarda kullanılması planlanan ölçme araçlarının öngörülen güvenilirlik düzeyi 0,70 olarak dikkate alınmaktadır (Akın ve Eker, 2012: 83). Bu kapsamda çalışmada kullanılan

ekorekreatif tutum ve çevre bilinci ölçeklerine ilişkin güvenirlik analizi sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Ölçeklerine İlişkin Güvenirlik Katsayıları

Ölçekler	Cronbach’s Alpha Katsayıları	Madde Sayısı
Ekorekreatif Tutum Ölçeği (Genel)	0,871	22
Duyuşsal Tutum	0,901	5
Bilişsel Tutum	0,865	7
Davranışsal Tutum	0,829	10
Çevre Bilinci Ölçeği	0,773	15

Tablo 1’de Ekorekreatif Tutum Ölçeği’ne ilişkin genel Cronbach’s Alpha katsayısı 0,871 olarak hesaplanmış ve alt boyutlarının tamamının Cronbach’s Alpha katsayılarının 0,82’nin üzerinde olduğu saptanmıştır. Çevre Bilinci Ölçeği’ne ilişkin Cronbach’s Alpha katsayısı ise 0,773 olarak hesaplanmıştır. Analiz sonucunda çıkan sonuçlarına göre, çalışmada kullanılan her iki ölçeğin de güvenilir olduğu belirlenmiştir.

6.3. TURİSTLERİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Çalışmanın örneklemi içerisinde yer alan 2022 yılında Alanya bölgesine gelen turistlerinin, demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımlarına detaylı bir şekilde Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Turistlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Demografik Özellikler		f	%
Cinsiyet	Kadın	195	48,9
	Erkek	204	51,1
Yaş	18-25	44	11
	26-35	150	37,6
	36-45	145	36,3
	46-55	46	11,5
	55 ve üzeri	14	3,5
Medeni Durum	Evli	274	68,7
	Bekar	125	31,3
Ülke	Türkiye	69	17,3
	Almanya	53	13,3
	Rusya	134	33,6
	İran	84	21,1
	Avrupa (Almanya Hariç)	59	14,8
	İlköğretim	12	3
Eğitim	Lise	80	20,1
	Lisans	177	44,4
	Lisansüstü	130	32,6
	Beyaz Yakalı	191	47,9
Meslek	Mavi Yakalı	101	25,3
	İşveren	53	13,3
	Öğrenci	25	6,3

Tablo 2 (Devam). Turistlerin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

	Emekli	17	4,3
	Çalışmıyor	12	3
Gelir Durumu	1000 Euro ve altı	183	45,9
	1001-2000 Euro	107	26,8
	2001-4000 Euro	82	20,6
	4001 Euro ve üzeri	27	6,8
Toplam Katılımcı Sayısı (n)= 399			

Tablo 2’de bulunan bulgular incelendiğinde 399 turistin %51,1’nin erkek, %48,9’un ise kadın olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan turistlerin cinsiyet oranlarına bakıldığında homojen bir dağılım göstermektedir. Turistlerin yaşlarına göre dağılım oranlarına bakıldığında, yaklaşık %73’lük kısmın 26-45 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılım gösteren turistlerin medeni durumlarına bakıldığında çoğunluk olarak %68,7’lik oranla evli olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılım gösteren turistlerinin çoğunun %32,8’lik oranla Rusya ve %21,1’lik oranla İran’dan geldikleri görülmektedir. Turistlerinin eğitim durumları incelendiğinde çoğunun %44,4’lük oranla Lisans, %32,6’lık oranla ise Lisansüstü düzeyinde olduğu görülmektedir. Lisansüstü oranının yüksek çıkma sebebi, bazı lisans programlarının 6 yıllık olması ve bu dereceyle mezun oldukları söylenebilir. Örneklem içerisinde olan turistlerin mesleklerine ilişkin veriler incelendiğinde %47,9’luk oranla Beyaz Yakalılar olduğu anlaşılmaktadır. Turistlerin aylık gelir durumlarına bakıldığında ise, çoğunun %45,9’luk oranla 1000 euro ve altı olduğu tespit edilmiştir. Örneklem içerisinde yer alan turistlerin aylık gelirlerin düşük çıkması Alanya’yı tercih eden turistlerin genellikle paket turlar aracılığıyla Alanya’ya geldikleri söylenebilir.

6.4. TURİSTLERİN ALANYA’DAKİ TERCİHLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Çalışmanın örnekleme içerisinde yer alan turistlerin, Alanya’daki tercihlerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımlarına detaylı bir şekilde Tablo 3’de yer verilmiştir.

Tablo 3. Turistlerin Alanya’daki Tercihlerine İlişkin Bulgular

Ana Değişken	Alt Gruplar	f	%
Konaklama Süresi	1-7 gün	219	54,9
	8-17 gün	146	36,6
	15-21 gün	15	3,8
	22 gün ve üzeri	19	4,8
Geliş Amacı*	Deniz/Kum/Güneş	391	98
	Kültür	128	32,1
	Ekoturizm	54	13,5
	Alışveriş	136	34,1
Alanya’ya Geliş Sıklığı	İlk kez	114	28,6
	İkinci kez	146	36,6

Tablo 3 (Devam). Turistlerin Alanya'daki Tercihlerine İlişkin Bulgular

Katıldıkları Ekorekreasyon Aktiviteleri*	Üçüncü kez	76	19
	Dörtten fazla	63	15,8
	Yamaç Paraşütü	61	15,3
	Tüplü-Tüpsüz Dalış	36	9
	Tarihi Destinasyonları Gezme	189	47,4
	Atlı Doğa Yürüyüşü	18	4,5
	Rafting	100	25,1
	Jeep Safari	109	27,3
	Kanyon Turu	94	23,6
	Deniz Paraşütü	76	19
	Jet ski	112	28,1
	Tekne Turu	234	58,6
	Yayla Turları	56	14
	Hiçbiri	51	12,8

* Katılımcıların birden fazla seçeneği işaretlemesine izin verilmiştir.

Tablo 3’de bulunan analiz sonuçları incelendiğinde Alanya’daki tercihleri ilişkin bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan turistlerin Alanya’da konaklama sürelerini genel olarak %54,9’luk oranla 1-7 gün konakladıkları görülmektedir. Turistlerin Alanya’ya geliş amacının çoğunlukla deniz-kum-güneş olduğu tabloda açıkça görülmektedir. Araştırmaya katılım gösteren turistlerin Alanya’ya %36,6’lık oranla ikinci kez geldikleri görülmektedir. Turistlerin Alanya’da konakladıkları süre boyunca en çok Tekne turuna katıldıkları görülmektedir. Bunun sebebi ilgili aktivitenin daha kolay ulaşılabilir olması, fiziksel olarak çok fazla çaba gerektirmemesi ve diğer aktivitelere kıyasla fiyatının daha uygun olması olabilir. Tekne turu dışında turistlerin en çok tercih ettikleri aktiviteler ise tarihi destinasyonları gezme, jet-ski ve jeep safari olduğu görülmektedir.

6.5. TURİSTLERİN EKOREKREATİF TUTUMLARINA YÖNELİK ANALİZLER

Araştırmaya katılan turistlerin demografik verilerinin analizlerine ve Alanya’daki tercihlerine göre olan analizlerine bakıldıktan sonra bu aşamada turistlerin ekorekreatif tutum ölçeğinde bulunan her bir ifadeye katılım derecelerinin belirlenmesi için sıklık ve yüzde analizi tekniğinden faydalanılmıştır. Bu gerekçe ile her bir ifade için katılım derecelerine bakılmış, aritmetik ortalamaları ve standart sapmaları Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Turistlerin Ekorekreatif Tutumlarına Yönelik Görüşleri

Boyut	İfadeler	İfadelere Katılım Düzeyi					$\bar{x}$	s.s	$\bar{x}$	s.s	
		f	1	2	3	4					5
DUYUŞ SAL	Ekorekreatif faaliyetlere katılmayı severim.	f	8	23	51	214	103	3,95	0,892	4,02	0,751
	Ekorekreatif faaliyetlere katılmak bana keyif verir.	f	7	23	54	208	107	3,96	0,890		
	Ekorekreatif faaliyetlere katılmak bana huzur verir.	f	8	25	60	201	105	3,92	0,917		
	Ekorekreatif faaliyetlere katılmak eğlencelidir.	f	7	16	56	207	113	4,01	0,862		
	Ekorekreatif faaliyet alanlarında taşıma (fiziksel) kapasitesine uyulmaması gelecek nesiller için doğal alanların yok olması konusunda beni endişelendiriyor.	f	8	10	33	159	189	4,28	0,871		
BİLİŞSEL	Sorumlu yerel yönetimlerin ekorekreatif faaliyet alanındaki çöpleri düzenli olarak toplatması gerekmektedir.	f	5	5	11	144	234	4,49	0,729	4,42	0,558
	Ekorekreatif faaliyetlerin yapıldığı alanlarda yönlendirici levhalar olması gerekmektedir.	f	5	3	14	146	231	4,49	0,718		
	Ekorekreatif faaliyetler gerçekleştirilirken bitki ve hayvanların korunması gerekmektedir.	f	3	3	6	130	257	4,59	0,638		
	Ekorekreatif faaliyet hareketliliğini kısıtlaya bile hassas yapıya sahip doğal alanlar koruma altına alınmalıdır.	f	3	4	16	139	237	4,51	0,694		
	Ekorekreatif faaliyetler ekonomik büyümeye katkı sağlar.	f	5	20	92	159	123	3,93	0,922		
	Ekorekreatif faaliyet alanlarında ekonomik kazanç elde edecek diye insanların çevreye zarar verme hakkı yoktur.	f	8	5	17	124	245	4,48	0,807		
	Ekorekreasyonistlere, doğal kaynakların bilinçli kullanımına yönelik eğitim verilmelidir.	f	5	0	24	142	228	4,47	0,722		
DAVRANIŞSAL	Ekorekreatif faaliyet alanlarına giderken motorlu taşıt kullanmaktan kaçınırım.	f	18	49	116	126	90	3,55	1,103		
	Ekorekreatif faaliyetlerimde kullandığım atıkları geri dönüşüm kutularına bırakmaya çaba gösteririm.	f	4	9	35	170	181	4,29	0,799		
	Ekorekreatif faaliyetim esnasında yerde bulduğum çöpleri toplarım.	f	7	14	48	171	159	4,15	0,891		
	Ekorekreatif faaliyetlerimde, korunan alanları kullanırken izin verilen alanda kalmayı tercih ederim.	f	3	11	52	153	180	4,24	0,837		

Tablo 4 (Devam). Turistlerin Ekorekreatif Tutumlarına Yönelik Görüşleri

Ekorekreatif faaliyetlerimde organik yiyecek ve içecekler tüketirim.	f	34	47	131	114	73	3,36	1,160	3,86	0,621
Ekorekreatif faaliyetlerimde geri dönüştürülebilir malzemeler (kullanılan araç-gereç, kıyafetler vb.) kullanırım.	f	24	53	143	96	83	3,40	1,134		
Ekorekreatif faaliyetlerimde bitki ve hayvanlara zarar vermemeye dikkat ederim.	f	3	6	22	145	223	4,45	0,734		
Ekorekreatif faaliyetlere katıldığında çevreye duyarlı tesislerde (yeşil otel vb.) konaklamak isterim.	f	8	8	63	163	157	4,13	0,892		
Ekorekreatif faaliyetlerimde tükettiğim yiyecek ve içecekleri, alanda faaliyet yürüten yerel üreticilerden satın almak isterim.	f	9	13	75	153	149	4,05	0,945		
Ekorekreatif faaliyetlerde çevreyi koruma konulu sosyal medya gruplarını (Facebook, Instagram, twitter, Linked in vb.) takip ederim.	f	45	109	113	64	68	3,00	1,253		
x̄: İfadeye ait aritmetik ortalama, s.s: standart sapma, 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum										

Tablo 4’de bulunan bulgular ifadeler bazında değerlendirildiğinde, turistlerin ekorekreatif tutum düzeylerini belirten en yüksek ortalamaların ‘Ekorekreatif faaliyetler gerçekleştirilirken bitki ve hayvanların korunması gerekmektedir’ ($\bar{x}$: 4,59, s.s: 0,638) ve ‘Ekorekreatif faaliyet hareketliliğini kısıtlaya bile hassas yapıya sahip doğal alanlar koruma altına alınmalıdır’ ($\bar{x}$: 4,51, s.s: 0,694) ifadelerinde olduğu görülmektedir.

Turistlerin ekorekreatif tutum düzeylerini belirten en düşük ortalamaların ise ‘Ekorekreatif faaliyetlerde çevreyi koruma konulu sosyal medya gruplarını (Facebook, Instagram, twitter, Linked in vb.) takip ederim’ ($\bar{x}$: 3,00, s.s: 1,253) ve ‘Ekorekreatif faaliyetlerimde organik yiyecek ve içecekler tüketirim’ ($\bar{x}$: 3,36, s.s: 1,160) ifadelerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4’de bulunan ifadeler boyutlar bazında değerlendirildiğinde ise, en yüksek ortalamaya sahip bilişsel tutum ($\bar{x}$: 4.42, s.s: 0,558), en düşük ortalamaya sahip boyut ise davranışsal tutum ($\bar{x}$: 3,86, s.s: 0,621) olduğu görülmektedir. İlgili sonucun Ayyıldız Durhan ve Karaküçük (2020) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonuçları ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. İlgili çalışmada altı boyutlu farklı bir ekorekreatif

tutum ölçeği kullanılmasına rağmen, benzer şekilde en düşük tutum puanı davranışsal boyutta gerçekleşmiştir.

6.6. TURİSTLERİN ÇEVRE BİLİNCİNE YÖNELİK ANALİZLER

Araştırmaya katılan turistlerin demografik verilerinin analizlerine, Alanya'daki tercihlerine göre olan analizlerine ve ekorekreatif tutumlarına yönelik olan analizlere bakıldıktan sonra bu aşamada turistlerin çevre bilinci ölçeğinde bulunan her bir ifadeye katılım derecelerinin belirlenmesi için frekans analizi yapılmış ve aritmetik ortalamalarına bakılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Turistlerin Çevre Bilincine Yönelik Görüşleri

İfadeler	İfadelere Katılım Düzeyi					$\bar{x}$	s.s	$\bar{x}$	s.s
		1	2	3	4	5			
1. Ozon tabakasına zararlı maddeleri içeren tüketim mallarını (deodorant ve diğer spreylere vb.) kullanmamaya dikkat ederim.	f	28	71	147	100	53	3,19	1,097	3,84 0,526
2. Kendi aracım olsa bile, hava kirliliğini en aza indirmek için genellikle toplu taşıma araçlarını kullanırım.	f	38	77	129	107	48	3,12	1,144	
3. Havayı daha az kirlettiği için CO2 emisyon değeri düşük araçları tercih ederim.	f	25	37	151	125	61	3,40	1,053	
4. Arabamda/aileme ait arabada çevreci yakıtlar kullanmaya özen gösteriyorum/gösterilir.	f	24	35	139	139	62	3,45	1,047	
5. Aracımızda 2 dk. dan fazla bekleme yapılacağı zaman çevre kirliliğini önlemek için kontağı kapatırım/kapatırız.	f	13	22	52	186	126	3,97	0,980	
6. Yakın bir mesafeye gideceksem yürümeyi veya bisiklete binmeyi tercih ederim.	f	26	34	70	180	89	3,68	1,107	
7. Fazla deterjan kullanmak eşyaların daha temiz olmasını sağlar.	f	28	26	61	131	153	3,88	1,191	
8. Yaşadığımız bölgede bahçe, tarla vb. arazilerde damlama yöntemiyle sulama yapılır.	f	19	21	174	117	68	3,48	0,992	
9. Motor yağı, boya gibi zararlı kimyasal maddelerin kanalizasyona karışmamasına özen gösteririm.	f	9	14	32	138	206	4,29	0,923	
10. Dünyada, insanların hiçbir zaman kirlilemeyeceği kadar çok su vardır.	f	28	23	25	84	239	4,21	1,217	
11. Yazı yazdığım kağıtların her iki yüzünü de kullanmaya özen gösteririm.	f	6	12	68	129	184	4,18	0,924	

Tablo 5 (Devam). Turistlerin Çevre Bilincine Yönelik Görüşleri

12. Evimizdeki atıkların çok azı dahi olsa sokağa atılmadan çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim.	f	7	5	25	142	220	4,41	0,809
13. Sokak/cadde vb. yerlerde elimdeki en ufak bir çöpün (peçete/ çekirdek kabuğu vs.) çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim.	f	4	3	20	142	230	4,48	0,718
14. Okul/hastane/alışveriş merkezi gibi ev dışındaki kapalı mekânlarda elimdeki çöplerin çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim.	f	7	5	11	143	233	4,47	0,769
15. Bir ürün alırken atığının geri dönüşümlü olmasına dikkat ederim.	f	20	52	141	118	68	3,40	1,070
$\bar{x}$: İfadeye ait aritmetik ortalama, s.s: standart sapma, 1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Tamamen Katılıyorum								

Tablo 5’de bulunan bulgular ifadeler bazında değerlendirildiğinde, turistlerin çevre bilinci düzeylerini belirten en yüksek ortalamaların ‘Sokak/cadde vb. yerlerde elimdeki en ufak bir çöpün (peçete/ çekirdek kabuğu vs.) çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim’ ($\bar{x}$: 4,48, s.s: 0,718) ve ‘Okul/hastane/alışveriş merkezi gibi ev dışındaki kapalı mekânlarda elimdeki çöplerin çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim’ ($\bar{x}$: 4,47, s.s: 0,769) ifadelerinde olduğu görülmektedir.

Turistlerin çevre bilinci düzeylerini belirten en düşük ortalamaların ise ‘Kendi aracım olsa bile, hava kirliliğini en aza indirmek için genellikle toplu taşıma araçlarını kullanırım’ ($\bar{x}$: 3,12, s.s: 1,144) ve ‘Ozon tabakasına zararlı maddeleri içeren tüketim mallarını (deodorant ve diğer spreylere vb.) kullanmamaya dikkat ederim’ ($\bar{x}$: 3,19, s.s: 1,097) ifadelerinde olduğu görülmektedir.

6.7. EKOREKREASYONEL TUTUM VE ÇEVRE BİLİNCİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK BULGULAR

İki değişken arasındaki ilişkinin veya bağımlılığın şiddetini belirlemeye yönelik olan analiz tekniği korelasyon analizidir (Coşkun vd., 2017: 235). Araştırmanın bu aşamasında, turistlerin ekorekreatif tutum ve çevre bilinci arasında ilişki olup olmadığı öğrenmek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına ait bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Turistlerin Ekorekreasyon Tutum ve Çevre Bilinci Arasındaki İlişkiye Ait Korelasyon Matrisi

		DT	BT	DAT	ÇB	EGTO
Duyuşsal Tutum (DT)	r	1				
	p					
Bilişsel Tutum (BT)	r	,374**	1			
	p	0				
Davranışsal Tutum (DAT)	r	,560**	,485**	1		
	p	0	0			
Çevre Bilinci (ÇB)	r	,400**	,291**	,582**	1	
	p	0	0	0		
Ekorekreatif Genel Tutum Ortalaması (EGTO)	r	,752**	,693**	,915**	,550**	1
	p	0	0	0	0	

r: Spearman's korelasyon kat sayısı, p: Anlamlılık düzeyi, *: $p < 0.01$.

Tablo 6 çevre bilinci bağlamında incelendiğinde, tüm faktörlerde istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Literatürde birçok farklı sınıflandırmalar olmakla birlikte, genelde (.00-.30) zayıf, (.31-.49) orta, (.50-.69) güçlü, (.70-.100) çok güçlü ilişki olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Tavşancıl, 2006 akt. Avcı, 2016: 5383). Ekorekreatif tutum ile çevre bilinci faktörleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Bu kapsamda hipotez bir kabul edilmiştir. Buna göre çevre bilincinin en yüksek düzeyde anlamlı ilişkiye sahip olduğu davranışsal tutum ($r=0,582$, güçlü düzey) faktörüdür. Bu faktörü sırasıyla duyuşsal tutum ($r=0,400$, orta düzey) ve bilişsel tutum ($r=0,291$, zayıf düzey) faktörleri takip etmektedir. Ekorekreatif tutum ve faktörleri arasındaki ilişki incelendiğinde ise en yüksek faktörün davranışsal tutum ($r=0,915$, çok güçlü düzey) olduğu görülmektedir. Bu faktörü sırasıyla duyuşsal tutum ($r=0,752$, çok güçlü düzey) ve ($r=0,693$, güçlü düzey) faktörleri takip etmektedir. Ekorekreatif tutum ve çevre bilinci ($r=0,550$) arasında ise, güçlü düzeyde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda çevre bilinci ve ekorekreatif tutum ölçeğini oluşturan faktörler arasında güçlü düzeyde doğrusal bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

6.8. TURİSTLERİN EKOREKREATİF TUTUM VE ÇEVRE BİLİNCİ DÜZEYLERİNİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERE GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Bu bölümde araştırmaya katılan turistlerin ekorekreatif tutum ve çevre bilinci tercihlerinin demografik özellikleri ve Alanya'daki tercihlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. İki bağımsız örneklemin birbirleri ile istatistiksel

olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığını analiz etmek için Mann Whitney U-Testi uygulanmaktadır (Cevahir, 2020: 39). Üç ya da daha fazla bağımsız örneklemin birbirleri ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olup olmadığını analiz etmek için ise Kruskal Wallis H-Testi uygulanmaktadır (Cevahir, 2020: 61). Bu testlerin kullanıldığı analizlerde çıkan sonuçlar için anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ temel alınarak değerlendirilmektedir (Cevahir, 2020: 62). Analizler kapsamında, öncelikle turistlerin cinsiyetlerine bağlı olarak ekorekreatif tutum ve çevre bilinci faktörlerine ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Bulgular Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Faktörler	Cinsiyet	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplam	M.W.U	W Değeri	Z Değeri	P
Ekorekreatif Tutum	Kadın	195	204,74	39924,5	18965,500	39875,50	-,803	,422
	Erkek	204	195,47	39875,5				
Duyuşsal Tutum	Kadın	195	205,28	40030,0	18860,000	39770,000	-,904	,366
	Erkek	204	194,95	39770,0				
Bilişsel Tutum	Kadın	195	202,87	39559,0	19331,000	40241,000	-,489	,625
	Erkek	204	197,26	40241,0				
Davranışsal Tutum	Kadın	195	205,22	40017,5	18872,500	39782,500	-,885	,376
	Erkek	204	195,01	39782,5				
Çevre Bilinci	Kadın	195	203,52	39687,0	19203,000	40113,000	-,597	,550
	Erkek	204	196,63	40113,0				

$p < 0,05$ ise farklılıklar anlamlıdır.

Tablo 7’deki bulgular turistlerin cinsiyetleri bağlamında değerlendirildiğinde, çevre bilinci, ekorekreatif tutum ve faktörlerinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Turistlerin cinsiyetlerinin ekorekreatif tutum ve çevre bilinci faktörleri üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir. Vaizoglu (2021) doğa sporcularının ekorekreatif tutumlarını incelediği çalışmada cinsiyet değişkeninin ekorekreatif tutumu etkilemediği sonucuna varmıştır. Akçay ve Pekel (2017) öğretmen adaylarının çevre bilinci ve çevresel duyarlılıklarını incelediği çalışmada, cinsiyet değişkeninin çevre bilincini etkilemediği sonucuna varmıştır (Akçay ve Pekel, 2017: 1181). Aynı şekilde Aydın ve Kaya (2011) Sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin çevre duyarlılıklarını incelediği çalışmada, çevre duyarlılıklarına ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna varmıştır.

İstatiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmasa da ekorekreatif tutum ve çevre bilinci tercihleri bağlamında sıra ortalamalarına bakıldığında, ekorekreatif tutum faktöründe kadınların (SO: 39924,50) erkeklere göre ekorekreatif tutuma daha fazla önem verdikleri görülmektedir. Çevre bilinci faktöründe ise erkeklerin (SO: 40113,00) kadınlara göre daha bilinçli olduğu tespit edilmiştir. Karaçar (2019) yaptığı çalışmada çevre tutum faktörünün erkekler için daha fazla önemli olduğu sonucuna ulaştırmıştır.

Tablo 8. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Faktörler	Medeni Durum	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplam	M.W.U	W Değeri	Z Değeri	P
Ekorekreatif Tutum	Evli	274	198,89	54495,50	16820,500	54495,500	-,285	,776
	Bekar	125	202,44	25304,50				
Duyuşsal Tutum	Evli	274	200,06	54817,50	17107,500	24982,500	-,017	,987
	Bekar	125	199,86	24982,50				
Bilişsel Tutum	Evli	274	196,84	53933,50	16258,500	53933,500	-,817	,414
	Bekar	125	206,93	25866,50				
Davranışsal Tutum	Evli	274	200,58	54960,00	16965,000	24840,000	-,150	,881
	Bekar	125	198,72	24840,00				
Çevre Bilinci	Evli	274	200,14	54837,50	17087,500	24962,500	-,035	,972
	Bekar	125	199,70	24962,50				

$p < 0,05$ ise farklılıklar anlamlıdır.

Tablo 7'deki bulgular turistlerin medeni durumları bağlamında değerlendirildiğinde, çevre bilinci, ekorekreatif tutum ve faktörlerinin medeni durum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Turistlerin medeni durumları ekorekreatif tutum ve çevre bilinci faktörleri üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir. Vaizoğlu (2021) doğa sporcularının ekorekreasyonel tutumlarını incelediği çalışmasında medeni durum değişkeninin ekorekreasyonel tutumu etkilemediği sonucuna ulaşmıştır. Karaçar (2019) tarafından yapılan çalışma ile mevcut çalışma arasında benzerlikler görülmektedir. Yapılan araştırmada, rekreatif etkinliklere katılanların çevre yönelik tutumları ile medeni durumları arasında farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

İstatiksel olarak anlamlı bir fark olmasa da ekorekreatif tutum ve çevre bilinci tercihleri açısından sıra ortalamalarına bakıldığında, ekorekreatif tutum faktöründe evli olan turistlerin (SO: 54495,50) bekar turistlere göre ekorekreatif tutuma daha çok sahip oldukları görülmektedir. Çevre bilinci faktöründe ise aynı şekilde evli olan turistlerin (SO: 54837,50) bekar turistlere göre daha bilinçli olduğunu söylemek mümkündür. Karaçar

(2019) yaptığı çalışmasında evli katılımcıların bekarlara göre çevreye yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 9. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması

Faktörler	Yaş	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare Değeri	P
Ekorekreatif Tutum	18-25	44	187,14	4,215	,378
	26-35	150	203,24		
	36-45	145	208,12		
	46-55	46	191,16		
	55 ve üzeri	14	150,71		
Duyuşsal Tutum	18-25	44	161,00	9,123	,058
	26-35	150	210,74		
	36-45	145	204,40		
	46-55	46	202,84		
	55 ve üzeri	14	152,61		
Bilişsel Tutum	18-25	44	210,52	2,705	,608
	26-35	150	204,02		
	36-45	145	201,54		
	46-55	46	179,08		
	55 ve üzeri	14	176,64		
Davranışsal Tutum	18-25	44	179,77	5,039	,283
	26-35	150	198,76		
	36-45	145	213,20		
	46-55	46	193,70		
	55 ve üzeri	14	160,82		
Çevre Bilinci	18-25	44	162,22	6,436	,169
	26-35	150	198,33		
	36-45	145	209,58		
	46-55	46	204,04		
	55 ve üzeri	14	224,07		

$p < 0,05$ ise farklılıklar anlamlıdır.

Tablo 7'deki bulgular turistlerin yaşları bağlamında değerlendirildiğinde, çevre bilinci, ekorekreatif tutum ve faktörlerinin yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Turistlerin yaşları ekorekreatif tutum ve çevre bilinci faktörleri üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı tespit edilmiştir. Albayrak vd. (2021) bisiklet sporcularının ekorekreatasyona yönelik tutumlarını incelediği çalışmasında, bisiklet sporcularının yaş gruplarına göre ekorekreatasyona yönelik tutumlarında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmıştır. Çabuk ve Karacaoğlu (2003) üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarını incelediği çalışmasında, öğrencilerin yaş gruplarına göre çevre duyarlılığı arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

İstatiksel olarak anlamlı bir bulunmasa da ekorekreatif tutum ve çevre bilinci bağlamında sıra ortalamalarına bakıldığında, ekorekreatif tutum faktöründe 36-45 yaş aralığında olan turistlerin (SO: 208,12) diğer yaş gruplarına göre ekorekreatif tutuma daha çok sahip oldukları görülmektedir. Çevre bilinci faktöründe ise 55 yaş ve üzerinde olan turistlerin (SO: 224,07) çevreye karşı daha bilinçli olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 10. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Faktörler	Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare Değeri	P
Ekorekreatif Tutum	İlköğretim	12	185,46	2,646	,450
	Lise	80	188,26		
	Lisans	177	210,11		
	Lisansüstü	130	194,80		
Duyuşsal Tutum	İlköğretim	12	161,83	7,561	,056
	Lise	80	174,88		
	Lisans	177	202,99		
	Lisansüstü	130	214,92		
Bilişsel Tutum	İlköğretim	12	229,71	6,620	,085
	Lise	80	200,51		
	Lisans	177	212,15		
	Lisansüstü	130	180,40		
Davranışsal Tutum	İlköğretim	12	179,50	1,791	,617
	Lise	80	194,11		
	Lisans	177	208,18		
	Lisansüstü	130	194,38		
Çevre Bilinci	İlköğretim	12	206,75	,352	,950
	Lise	80	194,04		
	Lisans	177	199,94		
	Lisansüstü	130	203,13		

p<0,05 ise farklılıklar anlamlıdır.

Tablo 7'deki bulgular turistlerin eğitim durumları bağlamında değerlendirildiğinde, çevre bilinci, ekorekreatif tutum ve faktörlerinin eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığını söylemek mümkün değildir. Turistlerin eğitim durumlarının ekorekreatif tutum ve çevre bilinci faktörleri üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir. İstatiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmasa da ekorekreatif tutum ve çevre bilinci açısından sıra ortalamaları incelendiğinde, ekorekreatif tutum faktöründe Lisans mezunu olan turistlerin (SO: 210,11) ekorekreatif tutuma daha fazla önem verdikleri görülmektedir. Çevre bilinci faktöründe ise İlköğretim mezunu olan turistlerin (SO: 206,75) çevreye karşı daha bilinçli olduklarını söylemek mümkündür.

Sert (2019), Antalya’da yaşayanların çevre bilinci ve algılanan yeşil otel uygulamalarının yeşil otellerde kalma niyeti ve daha fazla ödeme niyetleri üzerindeki etkilerini incelediği çalışmada, çevre bilinci ve yeşil otel uygulamalarının bireylerin eğitim durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığının sonucuna varmıştır. İlgili çalışmada eğitim düzeyi yüksek olanların çevreye karşı daha bilinci olduğu saptanmıştır. Bizim çalışmamızda ise, eğitim durumu ile çevre bilinci arasında fark bulunamamıştır. Buna rağmen İlköğretim mezunlarının çevreye karşı daha bilinçli oldukları görülmektedir. Bunun sebebi olarak da, çevre konusunda aile içi eğitiminde önemli olduğu söylenebilir.

Tablo 11. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Ülkelerine Göre Karşılaştırılması

Faktörler	Ülke	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare Değeri	P
Ekorekreatif Tutum	Türkiye	69	228,49	14,956	,005
	Almanya	53	194,66		
	Rusya	134	175,82		
	İran	84	225,91		
	Avrupa (Almanya Hariç)	59	189,50		
Duyuşsal Tutum	Türkiye	69	217,22	6,351	,174
	Almanya	53	191,55		
	Rusya	134	202,16		
	İran	84	208,55		
	Avrupa (Almanya Hariç)	59	170,39		
Bilişsel Tutum	Türkiye	69	267,60	39,525	,000
	Almanya	53	209,62		
	Rusya	134	162,62		
	İran	84	205,80		
	Avrupa (Almanya Hariç)	59	188,94		
Davranışsal Tutum	Türkiye	69	211,92	14,337	,006
	Almanya	53	191,26		
	Rusya	134	176,79		
	İran	84	235,10		
	Avrupa (Almanya Hariç)	59	196,65		
Çevre Bilinci	Türkiye	69	199,22	19,488	,001
	Almanya	53	224,23		
	Rusya	134	169,44		
	İran	84	234,90		
	Avrupa (Almanya Hariç)	59	198,86		

p<0,05 ise farklılıklar anlamlıdır.

Tablo 11’ de ekorekreatif tutum ve çevre bilinci tercihleri turistlerin gelmiş oldukları ülkelere göre karşılaştırılmıştır. Tablo 11’e göre ekorekreatif tutum turistlerin gelmiş

oldukları ülkelere göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı söylemek mümkündür (p: 0,005). Sıra ortalamalarına bakıldığında ise, Alanya'ya gelen Türk turistlerin (SO: 228,49) ekorekreatif tutumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ekorekreatif tutum faktörleri bağlamında bakıldığında, bilişsel tutum (p: 0,000), davranışsal tutum (0,006) anlamlı bir şekilde farklılık gösterirken, duyuşsal tutum (p: 0,174) anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Elde edilen bulgular çevre bilinci faktörü bağlamında incelendiğinde, turistlerin gelmiş oldukları ülkelere göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiğini söylemek mümkündür (p: 0,001). Sıra ortalamaları incelendiğinde ise, İran'dan gelen turistlerin (SO: 234,90) çevreye karşı daha bilinçli oldukları görülmektedir.

Okşasoğlu (2006) turistlerin turizm ve çevre ilişkilerindeki bilinç düzeylerini incelediği çalışmasında, farklı milliyetlerin turizm ve çevre konularına ilişkin bilinç düzeyleri açısından farklılık olmadığı sonucuna varmıştır. Ancak yapılan çalışmada örneklemin büyük kısmını (yaklaşık %80) Türk ve Avrupalı turistler oluşturmaktadır. Bizim çalışmamızda ise Rus ve İranlı müşterilerin sayısı ilgili çalışmaya kıyasla daha fazladır. Bu nedenden dolayı iki çalışmanın sonuçları farklılık göstermiş olabilir.

Tablo 12. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Mesleklerine Göre Karşılaştırılması

Faktörler	Meslek	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare Değeri	P
Ekorekreatif Tutum	Beyaz Yakalı	191	213,79	10,756	,056
	Mavi Yakalı	101	171,91		
	İşveren	53	214,83		
	Öğrenci	25	199,80		
	Emekli	17	189,59		
	Çalışmıyor	12	166,63		
Duyuşsal Tutum	Beyaz Yakalı	191	218,54	14,543	,013
	Mavi Yakalı	101	172,25		
	İşveren	53	202,90		
	Öğrenci	25	170,58		
	Emekli	17	218,26		
	Çalışmıyor	12	161,00		
Bilişsel Tutum	Beyaz Yakalı	191	208,45	9,943	,077
	Mavi Yakalı	101	171,33		
	İşveren	53	222,64		
	Öğrenci	25	192,20		
	Emekli	17	202,15		
	Çalışmıyor	12	219,96		
Davranışsal Tutum	Beyaz Yakalı	191	210,34	7,174	,208

Tablo 12 (Devam). Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Mesleklerine Göre Karşılaştırılması

	Mavi Yakalı	101	180,33		
	İşveren	53	212,19		
	Öğrenci	25	208,82		
	Emekli	17	174,62		
	Çalışmıyor	12	164,79		
Çevre Bilinci	Beyaz Yakalı	191	211,77	7,317	,198
	Mavi Yakalı	101	176,24		
	İşveren	53	208,85		
	Öğrenci	25	183,52		
	Emekli	17	195,68		
	Çalışmıyor	12	213,96		

p<0,05 ise farklılıklar anlamlıdır.

Tablo 12’de turistlerin ekorekreatif tutum ve çevre bilinci tercihleri mesleklerine göre değerlendirilmiştir. Tablo 12’ye göre turistlerin ekorekreatif tutum tercihleri mesleklerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir. Ekorekreatif tutum faktörleri bağlamında incelendiğinde, duyuşsal tutum (p: 0,013) anlamlı bir farklılık gösterdiğini söylemek mümkündür. Çevre bilinci faktörü incelendiğinde ise, turistlerin çevre bilinçlerinin mesleklerine göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 13. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Gelir Durumlarına Göre Karşılaştırılması

Faktörler	Gelir Durumu	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare Değeri	P
Ekorekreatif Tutum	1000 Euro ve altı	183	204,67	2,722	,437
	1001-2000 Euro	107	187,97		
	2001-4000 Euro	82	197,25		
	4001 ve üzeri	27	224,39		
Duyuşsal Tutum	1000 Euro ve altı	183	196,70	1,400	,706
	1001-2000 Euro	107	210,43		
	2001-4000 Euro	82	192,72		
	4001 ve üzeri	27	203,11		
Bilişsel Tutum	1000 Euro ve altı	183	215,50	13,330	,004
	1001-2000 Euro	107	165,97		
	2001-4000 Euro	82	205,88		
	4001 ve üzeri	27	211,93		
Davranışsal Tutum	1000 Euro ve altı	183	203,86	3,240	,356
	1001-2000 Euro	107	190,03		
	2001-4000 Euro	82	194,04		
	4001 ve üzeri	27	231,44		
Çevre Bilinci	1000 Euro ve altı	183	197,92	4,900	,179
	1001-2000 Euro	107	190,75		
	2001-4000 Euro	82	201,87		
	4001 ve üzeri	27	245,06		

$p<0,05$ ise farklılıklar anlamlıdır.

Tablo 13’de turistlerin ekorekreatif tutum ve çevre bilinci tercihleri aylık gelirlerine göre karşılaştırılmıştır. Tablo 13’e göre turistlerinin bilişsel tutumları aylık gelire göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($p:0,004$). Sıra ortalamalarına bakıldığında ise, aylık gelirleri 1000 Euro ve altı olan turistlerin (SO: 215,50) ekorekreatif tutum faktörlerinden olan bilişsel tutum faktörüne daha çok önem verdikleri görülmektedir. Diğer ekorekreatif tutum faktörlerine bakıldığında duyuşsal tutum ($p: 0,706$), davranışsal tutum ($p: 0,356$) turistlerin aylık gelirlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Tablo 13 ekorekreatif tutum ve çevre bilinci bağlamında değerlendirildiğinde ise, her iki faktöründe istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını söylemek mümkündür. Aydın ve Kaya (2011) Sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin çevre duyarlılıklarını incelediği çalışmasında, öğrencilerin çevre duyarlılıklarına ilişkin görüşleri ile aile gelir durumları arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Tablo 14. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Alanya’daki Konaklama Sürelerine Göre Karşılaştırılması

Faktörler	Alanya’da Konaklama Süresi	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare Değeri	P
Ekorekreatif Tutum	1-7 gün	219	197,64	13,046	,005
	8-17 gün	146	189,28		
	15-21 gün	15	228,97		
	21 gün ve üzeri	19	286,68		
Duyuşsal Tutum	1-7 gün	219	195,57	14,247	,003
	8-17 gün	146	191,08		
	15-21 gün	15	241,23		
	21 gün ve üzeri	19	287,11		
Bilişsel Tutum	1-7 gün	219	196,85	10,915	,012
	8-17 gün	146	190,79		
	15-21 gün	15	243,93		
	21 gün ve üzeri	19	272,34		
Davranışsal Tutum	1-7 gün	219	200,71	6,964	,073
	8-17 gün	146	190,00		
	15-21 gün	15	206,27		
	21 gün ve üzeri	19	263,68		
Çevre Bilinci	1-7 gün	219	206,62	9,005	,029
	8-17 gün	146	191,72		
	15-21 gün	15	132,47		
	21 gün ve üzeri	19	240,71		

$p<0,05$ ise farklılıklar anlamlıdır.

Tablo 14’de elde edilen bulgular, turistlerin ekorekreatif tutum ve çevre bilinci tercihleri Alanya’da kalma sürelerine göre karşılaştırılmıştır. Tablo 14’e göre turistlerin ekorekreatif tutum tercihleri Alanya’da kalma sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (p: 0,005). Sıra ortalamaları bağlamında incelendiğinde ise, Alanya’ya 21 gün ve üzeri gelen turistlerin (SO: 286,68) ekorekreatif tutumların daha yüksek olduğu görülmektedir. Ekorekreatif tutum faktörleri kapsamında incelendiğinde, duyuşsal tutum (p: 0,003), bilişsel tutum (p: 0,012) anlamlı bir şekilde farklılaşırken, davranışsal tutum (p: 0,073) anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Elde edilen bulgular çevre bilinci kapsamında incelendiğinde, turistlerin çevre bilinçlerinin Alanya’da kalma sürelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir (p: 0,029). Sıra ortalamaları değerlendirildiğinde, Alanya’ya 21 gün ve üzeri gelen turistlerin (240,71) çevre konusunda daha fazla bilinçli oldukları görülmektedir.

Tablo 15. Turistlerin Ekorekreatif Tutum ve Çevre Bilinci Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Alanya’ya Gelme Sıklığına Göre Karşılaştırılması

Faktörler	Alanya’ya Gelme Sıklığı	N	Sıra Ortalama	Ki-Kare Değeri	P
Ekorekreatif Tutum	İlk kez	114	206,15	3,053	,383
	İkinci kez	146	187,16		
	Üçüncü kez	76	204,73		
	Dörtten fazla	63	212,91		
Duyuşsal Tutum	İlk kez	114	187,33	3,421	,331
	İkinci kez	146	197,46		
	Üçüncü kez	76	209,91		
	Dörtten fazla	63	216,84		
Bilişsel Tutum	İlk kez	114	197,64	7,032	,071
	İkinci kez	146	185,60		
	Üçüncü kez	76	205,96		
	Dörtten fazla	63	230,46		
Davranışsal Tutum	İlk kez	114	214,18	3,663	,300
	İkinci kez	146	187,08		
	Üçüncü kez	76	204,07		
	Dörtten fazla	63	199,36		
Çevre Bilinci	İlk kez	114	201,68	1,445	,695
	İkinci kez	146	196,27		
	Üçüncü kez	76	192,79		
	Dörtten fazla	63	214,29		

p<0,05 ise farklılıklar anlamlıdır.

Tablo 15’de bulunan bulgular turistlerin Alanya’ya gelme sıklıklarına göre değerlendirildiğinde, çevre bilinci, ekorekreatif tutum ve faktörlerinin Alanya’ya gelme

sıklığı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Turistlerin Alanya'ya gelme sıklıkları ekorekreatif tutum ve çevre bilinci üzerinde etkili olmadığı görülmektedir. İstatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılık olmasa da ekorekreatif tutum ve çevre bilinci bağlamında sıra ortalamalarına bakıldığında, ekorekreatif tutum faktöründe Alanya 'ya dörtten fazla gelen turistlerin (SO: 216,84) ekorekreatif tutuma daha fazla önem verdikleri görülmektedir. Çevre bilinci faktöründe ise, aynı şekilde Alanya'ya dörtten fazla gelen turistlerin (SO: 214,29) çevreye karşı daha bilinçli oldukları tespit edilmiştir.

Fark testleri genel olarak değerlendirildiğinde ekorekreasyonel tutum açısından turistlerin milliyetleri, gelir durumları ve Alanya'da konaklama süresi değişkenlerinin anlamlı bir fark oluşturduğu, cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu, meslek ve Alanya'ya gelme sıklığı değişkenleri için ise anlamlı bir farklılığının olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda hipotez ikinin kısmen kabul edildiği söylenebilir. Çevre bilinci açısından ise turistlerin milliyetleri değişkeninin anlamlı bir şekilde farklılaştığını, cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu, meslek, gelir durumu, Alanya'da konaklama süresi ve Alanya'ya gelme sıklığı değişkenleri için ise anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir. Bu kapsamda hipotez üçün de kısmen kabul edildiği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekorekreasyonel aktivitelerinin birçoğu çevre ile doğrudan ilişki içerisindedir. Hayatlarının büyük bir kısmını şehirlerde geçiren insanlar stresten uzaklaşmak, rahatlamak, dinlenmek için yaşadıkları çevreden uzaklaşmak isterler. Böylelikle bazen gününbirlik bazen de daha uzun süreli doğal çevrede aktivitelere katılım göstermektedirler. Kısa süreli ya da gününbirlik gerçekleştirilen aktiviteler insanların ikamet ettikleri bölgelerde gerçekleştirilebileceği gibi, uzun süreli konaklama için tatile gittikleri destinasyonlarda da gerçekleştirilebilmektedir. Genellikle ekstra tur şeklinde satışı gerçekleştirilen bu etkinlikler doğa merkezli olmaları nedeniyle ekorekreasyon kapsamında değerlendirilebilir. Ekorekreasyon da ekoturizm de çevre ile ilişkili ve doğa merkezlidir (Duman, 2023: 105). Doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması noktasında ekorekreasyon aktivitelerine katılanların çevreye karşı bilinçli bir şekilde yaklaşımı gereklidir. Bu kapsamda Alanya bölgesine gelen yerli ve yabancı turistlere yönelik yapılan bu çalışmada, turistlerin ekorekreatif tutumları ve çevre bilinci düzeyleri inceleme konusu yapılmıştır.

Araştırma kapsamında ilk olarak ekoturizm, ekorekreasyon, çevre ve çevre bilincine ilişkin gerekli literatür taraması yapılmıştır. Alan araştırması kapsamında 2022 yılında Alanya bölgesine gelen yerli ve yabancı turistlerden elde edilen 399 veri analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan turistlerin %51,1'i erkek, %48,9'u kadındır. Turistlerin %54,9'u Alanya'da 1-7 gün konaklamışlardır ve %36,6'sı Alanya ikinci kez gelmişlerdir. Ayrıca turistlerin 391'i Alanya deniz-kum ve güneş için gelmiş, 234 turist ise Alanya'da ekorekasyon aktivitelerinden tekne turuna katılmışlardır.

Turistlerin ekorekreatif tutum ile çevre bilinci faktörleri (,550) arasında anlamlı ve güçlü düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Konu ekorekreatif tutum faktörleri kapsamında incelendiğinde, tüm faktörlerin çevre bilinci ile ilişkili olduğu görülmektedir. Çevre bilinci ile en yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahip olan faktör davranışsal tutum (,582) diğer faktörlere göre daha az ilişkili olduğu faktör ise bilişsel tutum (,291) olmuştur. Bu kapsamda turistlerin çevre bilincinin artması ekorekreasyona karşı olan farkındalıklarını artırabileceğini söylemek mümkündür.

Ekorekreasyonel tutum açısından turistlerin milliyetleri, gelir durumları ve Alanya'da konaklama süresi değişkenlerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı, cinsiyetleri, medeni durumları, yaşları, eğitim durumları ve Alanya'ya gelme sıklıklarının ise anlamlı

bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu kapsamda hipotez ikinin kısmen kabul edildiğini söylemek mümkündür. Ekorekreatif aktivitelerin çok çeşitli olması ve farklı demografik özelliklere sahip bireylerin yapılacakleri çeşitli aktivelerin olması bireyleri ekorekreatif aktivitelere yönlendirebilir. Alanya’da 21 gün ve üzeri konaklayan turistlerin ekorekreatif tutumlarının yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Konaklama süresinin uzun olması turistlerin daha fazla rekreasyonel aktiviteye katılımını teşvik eden bir durumdur.

Çevre bilinci açısından turistlerin milliyetleri değişkeninin anlamlı bir şekilde farklılaştığını söylemek mümkündür. Cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim durumu, Alanya’da konaklama süresi ve Alanya’ya gelme sıklığı değişkenleri için ise anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu kapsamda hipotez üçün kısmen kabul edildiği söylenebilir. Bu sonuç günümüzde çevre sorunlarının sıklıkla gündemde yer alması ve evrenselliği ile açıklanabilir. İnsanlar farklı demografik özelliklere sahip olsalar da her kesimden insanın çevre konusundaki farkındalığının yüksek olması sevindirici bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Alanya’da 21 gün ve üzeri konaklayan turistlerin çevre bilinçlerinin yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir. Sürdürülebilirlik açısından konaklama süresinin uzun olması, ulaştırmanın çevre üzerindeki baskısını azaltmaktadır. Aynı zamanda konaklama süresinin uzun olması turistlerde destinasyon bağlılığı ve sadakatini de artırdığı için destinasyondaki doğal kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması noktasında daha hassas davranmaları beklenebilir.

Araştırmanın sonuçlarına genel olarak bakıldığında, Alanya bölgesine gelen turistlerin ekorekreatif tutumları ile çevre bilinçleri arasında güçlü ve anlamlı bir ilişkinin olması bu konuya önem verdiklerini göstermektedir. Öte yandan turistlerin büyük bir kısmının Alanya’ya deniz-kum-güneş için geldikleri unutulmamalıdır. Aynı zamanda bölgeye gelen turistlerin gelir düzeyinin düşük olması ve ekorekreatif aktivelerin de ücretli olması katılımın önünde bir engel oluşturabilmektedir. Bu kapsamda turistlerin Alanya hakkındaki algılarının bu doğrultuda olduğu söylenebilir. Bu noktadan hareketle Alanya bölgesinde hizmet veren turizm işletmelerine bazı önerilerde bulunmak mümkündür. Bu önerileri aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Alanya bölgesine gelen turistlerin ekorekreatif tutum ve çevre bilinci konusunda bilinçli oldukları görülmektedir. Bu nedenle destinasyonda bulunan turizm paydaşlarının bu kapsamda hizmet sunması gerekmektedir.

- Turistlerin tatilleri boyunca ekorekreatif aktivitelere katılımları düşük seviyededir. Bu sebeple bölgede bulunan yerel seyahat acentaların doğal çevrede düzenledikleri aktiviteleri artırmalı ve daha ulaşılabilir hale getirmelidir.

- Alanya bölgesini tercih eden turistlerin çoğunluğu düşük gelir seviyesine sahiptir. Bu kapsamda tur operatörleri ve seyahat acentaları düzendikleri paket turlara en az bir tane ekorekreasyon aktivitesi ekleyebilir bu sayede bölgeye gelen turistlerin ekorekreatif aktivitelere katımları arttırılabilir.

- Alanya bölgesinin tanıtımı ve pazarlanmasını üstlenecek Çevre ve Ekoturizm Büroları kurulmalı ve kurulacak olan Çevre ve Ekoturizm Büroları aracılığıyla bölgeye gelen turistlere danışmanlık hizmeti verilmelidir. Turistlerin ekoturizm bölgelerine yönlendirilmeleri çeşitlilik sağlayarak sahil bölgelerindeki baskıyı azaltabilir.

- Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü bünyesinde, Alanya bölgesi için ekoturizm ve ekorekreasyon faaliyetlerini uluslararası ve ulusal alanda tanıtan bir web sitesi kurulmalıdır.

- Alanya bölgesinde çevreye duyarlı turizm işletmelerinin sayısı arttırılmalı ve özellikle otellerde Alanya bölgesinde bulunan doğal bölgelere yönelik bilgilendirmeler yapılmalıdır. Bu kapsamda turistlerde merak duygusu artırılabilir ve doğal bölgeleri görme isteği oluşturulabilir.

- Alanya bölgesine gelen ve gelmeyi planlayan turistlerin ilgisini çekecek, doğal alana zarar verilmeden ve geri dönüşüm malzemeleri kullanarak inşa edilecek bir eko-yapılaşma bölgesinin çevrenin korunmasına olumlu bir etki yaratabilir. Bu kapsamda Alanya bölgesinde iyi bir şekilde planlanmış, eko-yapılaşma inşa edilebilir.

- Çevreyi yoğun olarak kullanan ve birçok ekorekreasyonel faaliyete (trekking, rafting, yamaç paraşütü, kaya tırmanışı, dağ bisikleti, kuş gözlemciliği, doğa fotoğrafçılığı vb.) liderlik eden rekreasyon uzmanlarının çevre konusunda daha fazla bilinçlendirilmesi sağlanmalı ve aktif olarak yer alacakları projelerle turistlerin çevre duyarlılıklarının artırılması yönünde faaliyet göstermeleri sağlanmalıdır.

- İlgili literatürde çevre bilinci konusunda yapılan çalışmaların genellikle öğrenci grupları üzerine odaklandığı görülmektedir. Çevre bilincinin yeni nesillere kazandırılmasının önemi yadsınamayacak olmakla birlikte, her yaş grubunda bulunan kişiler için de çevre bilinci kazanımına yönelik etkinliklerin planlanması gerekmektedir. Doğal kaynaklara bağımlılığı yüksek olan turizm endüstrisi bu konuda oldukça önemli

bir araç olarak kullanılabilir. Bu kapsamda ekorekreasyon aktivitelerine katılan turistlerin çevre konusunda bilinç ve farkındalıklarının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Bu çalışma özellikle kitle turistlerinin çevre bilincinin değerlendirilmesi bakımından önemlidir. Bununla birlikte çalışmada sadece Alanya'yı ziyaret eden turistlerden veri toplanmıştır. Literatürde benzer şekilde kitle turistlerinin çevre bilincini değerlendiren çalışmaya rastlanmamış olması nedeniyle karşılaştırma yapılamamıştır. Bu nedenle farklı destinasyonlarda tatil yapan turistlerin çevre bilinci ve ekorekreasyonel tutumlarının incelenmesi gerekmektedir. Farklı destinasyonlarda farklı ekorekreasyon olanaklarının olması nedeniyle farklı sonuçlara erişilebilir.

KAYNAKÇA

- Açar, Y., ve Altaş, A. (2017). New Solution Suggestions for the Development of Aksaray Tourism: Hot Air Balloon Tourism. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(63), 134-138.
- Akgül, B. M., Durhan, T. A., Arı, Ç., ve Karaküçük, S. (2022). Yeşil Öğrenci Projesi'nde Yer Alan Ekorekreasyon Faaliyetlerin Katılımcılar Açısından İncelenmesi. *GSI Dergileri Seri A: Turizm, Rekreasyon ve Spor Bilimlerindeki Gelişmeler*, 5(2), 325-337.
- Akın, A., ve Eker, H. (2012). Duyarlı Sevgi Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 75-85.
- Akova, İ. (1999). Alanya'nın Turizm Olanakları. *Coğrafya Dergisi*, 1(1), 183-207.
- Aksay, C. S., Ketenoglu, O., ve Kurt, L. (2005). Küresel Isınma ve İklim Değişikliği. *Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Dergisi*, 1(25), 29-42.
- Alsmadi, S. (2010). Green Marketing and the Concern over the Environment: Measuring Environmental Consciousness of Jordanian Consumers. *Journal of Promotion Management*, 13(3-4), 339-361.
- Amrein, A. (2020). *Examining the Impacts of Ecotourism on Humpback Whales (Megaptera Novaeangliae) in Panama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Arizona Devlet Üniversitesi, ABD.
- Avcı, A. (2016). Örgüt Kültürünün Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarına Etkisi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5372-5398.
- Ay, T. S. (2010). Sosyal Bilgiler Dersinde Çevre Bilinci Kazandırmada Medya Ürünlerinden Yararlanmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 76-93.
- Aydın, F., ve Kaya, H. (2011). Sosyal Bilimler Lisesi Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının Değerlendirilmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 1(24), 229-257.
- Batley, G. E., & Wenning, R. J. (2007). Addressing Global Environmental Issues. *Integrated Environmental Assessment and Management*, 3(2), 155-156.
- Baykal, H., ve Baykal, T. (2008). Küreselleşen Dünya'da Çevre Sorunları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 1-17.
- Belicia, T. X., & Islam, M. S. (2018). Towards a Decommodified Wildlife Tourism: Why Market Environmentalism Is not Enough for Conservation. *Societies*, 8(3), 59-74.
- Belonozhko, M. L., Barbakov, O. M., & Silin, A. N. (2020). Structural Features of Ecotourism in the Field of Its Implementation in the Arctic Region. *GeoJournal*, 1-12.
- Bilici, N., ve Işık, Z. (2018). Bölgesel Kalkınmada Yayla Turizmi: Rize İli Örneği. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 1-21.
- Blamey, R. K. (1997). Ecotourism: The Search for an Operational Definition. *Journal of Sustainable Tourism*, 5(2), 109-130.
- Bölükoğlu, H. İ. (2003). Görsel Kirlilik ve Sanat Eğitimi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 101-112.
- Butarbutar, R., & Soemarno, S. (2013). Environmental Effects of Ecotourism in Indonesia. *Journal of Indonesian Tourism and Development Studies*, 1(3), 97-107.
- Can, E. (2013). Turizm Destinasyonlarında Sürdürülebilir Turizmin Sürdürülebilir Rekabet Açısından Değerlendirilmesi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 23-40.
- Can, M., ve Can, Ç. Ü. (2019). Kapadokya'da Balon Turizmi Deneyimi ve Kabul Edilebilir Risk Durumu. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 188-198.
- Cevahir, E. (2020). *SPSS ile Nicel Veri Analizi Rehberi*. İstanbul: Kibele Yayınları.

- Ceviz, İ. (2021). *Rekreasyon, Çevre ve Turizm Perspektifinde Ekorekreasyon Girişimciliği Üzerine Nitel Bir Çalışma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Cudny, W. (2013). Festival Tourism–the Concept, Key Functions and Dysfunctions in the Context of Tourism Geography Studies. *Geographical Journal*, 65(2), 105-118.
- Çabuk, B., ve Karacaoğlu, C. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Çevre Duyarlılıklarının İncelenmesi. 36(1-2), 189-198.
- Çalışkan, A. (2020). *Hatay'ın Ekoturizm Potansiyeli ve Yerel Halkın Ekoturizme Bakış Açısı*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çokişler, N., ve Çokişler, E. (2015). Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Eleştirisel Bir Analizi. *Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları*, 145-154.
- Çolakoglu, E. (2010). Haklar Söyleminde Çevre Eğitiminin Yeri Türkiye'de Çevre Eğitiminin Anayasal Dayanakları. *TBB Dergisi*, 1(88), 151-171.
- Çoşkun, A. (2019). *Tüketicilerin Çevre Bilinci ve Çevreci Tüketici Satın Alma Davranışının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Çoşkun, R., Altunışık, R., ve Yıldırım, E. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Demir, C., ve Çevirgen, A. (2006). *Ekoturizm yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Demirtaş, N. (2011). *Turizm ve Çevre* . Ankara: Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayınları.
- Diamantis, D. (1999). The Concept of Ecotourism: Evolution and Trends. *Current Issues in Tourism*, 2(2-3), 93-122.
- DKMP. (2021). "Korunan Alanlar", <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP> (Erişim Tarihi: 12.18.2021).
- Doğanay, S. (2009). Koruma-Kullanma Dengesi Açısından Cami Boğazı Yaylası ve Çakırgöl Çevresinin Turistik Potansiyeline Coğrafi Bir Yaklaşım. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 165-186.
- Duman, S. (2023). Ekoturizm ve Rekreasyon İlişkisi. İçinde; *Spor Bilimleri Alanında Çok Yönlü Araştırmalar* (Ed: Z. Kaçay) ss. 97-111. İstanbul: Efe Akademik Yayıncılık.
- Durhan, T. A. (2018). *Sportif Rekreasyon Faaliyetlerine Katılan Bireylerde Ekorekreasyonel Tutum*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Durhan, T. A., ve Karaküçük, S. (2020). Ecorecreational Attitude of Participants in Sportive Recreation Activities in Sportive Recreation Activities. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 6(7), 60-81.
- Durmuş, M. Y., Demir, M. B., ve Aras, E. (2007). *İspir-Uzundere-Yusufeli Dağ Yürüyüşü(Trekking) Rotaları Çalışma Raporu*. Erzurum : Doğu Anadolu Turizm Geliştirme Projesi Trekking Raporu.
- Dwyer, L., & Edwards, D. (2013). Ecotourism and the triple bottom line. *International Handbook on Ecotourism*, 245-263.
- Efe, R. (2002). Coğrafya'da Beş Temel Kavram ve Bunların Öğretim Metot ve Teknikleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 1(5), 27-42.
- Erdoğan, E., ve Aklanoğlu, F. (2008). Termal Turizm ve Afyon-Gazlıgöl Örneği. *Social Sciences*, 3(1), 83-92.
- Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve (Eko) Turizm*. Ankara: Erk Yayınları.
- Erkal, S., Şafak, Ş., ve Yertutan, C. (2011). Sürdürülebilir Kalkınma Ve Çevre Bilincinin Oluşturulmasında Ailenin Rolü. *Sosyoekonomi*, 14(14), 145-158.

- Ertan, B., ve Ertan, K. A. (2006). Avrupa Birliği Çevre Hukuku ve KKTC. *Kıbrıs Araştırmaları Dergisi*, 12(31), 93-113.
- Erten, S. (2004). Çevre Eğitimi Nasıl Olmalı Ve Çevre Dostu Davranışlar Nasıl Kazandırılmalıdır? *Çevre ve İnsan Dergisi*, 65(66), 1-13.
- Fennell, D. A. (2015). *Ecotourism*. ABD: Routledge.
- Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., & Wanhill, S. (2018). *Tourism: Principles and Practice*. Pearson UK.: İngiltere.
- Garda, B., ve Temizel, M. (2016). Sürdürülebilir Turizm Çeşitleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 12, 83-103.
- Gaul, D. (2003). "Environmental Impacts of Ecotourism a Review of Literature", <http://foris.fao.org/static/pdf/foph/ecotour.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.11.2021).
- Gaytancıoğlu, C. (2021). *Çevre Bilinci ve Geri Dönüştürülmüş Plastikten Üretilen Ürünlerin Değerlendirilmesi Arasındaki İlişki*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Gök, S. (2020). *Giresun İli Eko-Rekreasyon ve Turizm Potansiyeli*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Giresun.
- Gürel, Ş. K. (2008). *Çevre Sorunlarına Duyarlılık ve Çevre Bilinci: Afyonkarahisar İli Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Afyonkarahisar.
- Harilal, V., & Tichaawa, T. M. (2020). Community Perceptions of the Economic Impacts of Ecotourism in Cameroon. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 9(6), 959-978.
- Harnapp, V. R., & Noble, A. G. (1987). Noise Pollution. *GeoJournal*, 14(2), 217-226.
- Hekimoğlu, B., & Altındeğer, M. (2008). Küresel Isınma Ve İklim Değişikliği. *Samsun Valiliği İl Tarım Müdürlüğü*, 1-79.
- Honey, M. (2008). *Ecotourism and Sustainable Development. Who Owns Paradise?* ABD: Island press.
- Jones, S. (2005). Community-Based Ecotourism: The Significance of Social Capital. *Annals of Tourism Research*, 32(2), 303-324.
- Kahraman, N., ve Türkay, O. (2014). *Turizm ve Çevre*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Kaitala, V., Pohjola, M., & Tahvonen, O. (1991). Transboundary Air Pollution Between Finland and the USSR - A Dynamic Acid Rain Game. *Environmental and Resource Economics*, 2, 183-192.
- Karaçar, E. (2019). Ilgaz Dağı Milli Parkını Ziyaret Eden Turistlerin Çevreye Yönelik Tutumları. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 211-224.
- Karagözoğlu, N. (2020). Çevre Sorunları, Nedenleri ve Çözüm Önerileri: Yozgat Örneği. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 356-373.
- Karaküçük, S., ve Akgül, B. M. (2016). *Ekorekreasyon: Rekreyasyon ve Çevre*. Ankara : Gazi Kitabevi.
- Kavacık, M., Zafer, S., ve İnal, M. E. (2012). Turizmde Destinasyon Markalaması: Alanya Örneği. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(39), 169-192.
- Kement, Ü. (2019). Ecorecreation. İçinde; *Current Issues in Tourism and Hospitality Management* (Ed: Yazıcıoğlu, Ö. Yayla, ve A. Solunoğlu) ss. 231-247. Lithuanian: Strategic Researches Academy (SRA).
- Kement, Ü., ve Bükey, A. (2019). Doğa ve Kültür Fotoğrafçılığı Kapsamında Rekreyasyonel Motivasyonun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi. *Tourism and Recreation*, 1(1), 23-30.

- Kement, Ü., ve Bükey, A. (2020). Yeşil Satın Alma Davranış Teorisi Kapsamında Ekorekreatif Faaliyetlerine Katılan Bireylerin Davranışlarının İncelenmesi: Bolu Yedigöller Örneği. *Tourism and Recreation*, 2(2), 134-145.
- Kement, Ü., Karaküçük, S., ve Çavuşoğlu, S. (2021). Ekorekreatif Tutum Ölçeği Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Tourism and Recreation*, 3(1), 34-54.
- Kerlinger, P., & Brett, J. (1995). Hawk Mountain Sanctuary: A Case Study of Birder Visitation and Birding Economics. İçinde; *Wildlife and Recreationists; Coexistence through Management and Research* (Ed: R. L. Knight, & K. J. Gutzwiller) ss. 271-280. ABD : Island Press.
- Khan, M. M. (1997). Tourism Development and Dependency Theory: Mass Tourism vs. Ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 24(4), 988-991.
- Kiper, T. (2012). Role of Ecotourism in Sustainable Development. *InTech*, 773-802.
- Kiper, T., Özdemir, G., & Sağlam, C. (2011). Environmental, Socio-cultural and Economical Effects of Ecotourism Perceived by the Local People in the Northwestern Turkey: Kiyıköy Case. *Scientific Research and Essays*, 6(19), 4009-4020.
- Kızıllırmak, İ., Akın, G., ve Oğuzbalaban, G. (2015). Trabzon'da Kruvaziyer Turizmin Ekonomik, Sosyo-kültürel ve Çevresel Etkilerinin Değerlendirilmesi. *Doğu Karadeniz Bölgesi Sürdürülebilir Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı, Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları*, 454-465.
- Kocaman, S. (2012). *Destinasyon Yönetimi Kapsamında Marka Kimliğine Etki Eden Faktörlerin Marka İmajına Etkisi: Alanya Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Koçak, F., ve Balcı, V. (2010). Doğada Yapılan Sportif Etkinliklerde Çevresel Sürdürülebilirlik. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2(2), 213-222.
- Kuter, N., ve Ünal, E. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-kültürel Etkileri. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 9(2), 146-156.
- Lanfranchi, M., Giannetto, C., & Pascale, A. D. (2014). Nature Based Tourism: Natural Balance, Impacts and Management. *Calitatea*, 15(1), 224-229.
- Mainigi, S. W. (2021). Safari Tourism and Its Role in Sustainable Poverty Eradication in East Africa: The Case of Kenya. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 13(1), 81-94.
- Mananyi, A. (1998). Optimal Management of Ecotourism. *Tourism Economics*, 4(2), 147-169.
- Meia, N. S., Waia, C. W., & Ahamad, R. (2016). Environmental Awareness and Behaviour Index for Malaysia. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 222, 668-675.
- Neil, J., & Wearing, S. (1999). *Ecotourism: Impacts, Potentials and Possibilities*. ABD: Butterworth-Heinemann.
- Nikolic, N., Missoni, E., & Medved, G. (2005). Medical Problems in Cycling Tourism. *Journal of Travel Medicine*, 12(1), 53-54.
- Okşasoğlu, K. A. (2006). *Turizm ve Çevre İlişkilerinde Bilinç Düzeyi: Kundu-Antalya Bölgesinde Bir Uygulama Çalışması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Oktay, H. (2019). *Ekoturizmin Turistin Genel Amaçları ve Turizm Sektörü İçerisindeki Konumu Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Özer, Ö., ve Songur, C. (2012). Türkiye'nin Dünya Sağlık Turizmindeki Yeri ve Ekonomik Boyutu. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7), 69-81.

- Özmen, N. (2020). *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Turizm İşletmelerinin Çevre Duyarlılığının Belirlenmesi; Safranbolu Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Polat, A. T. (2006). *Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Pratiwi, S. (2000). *Understanding Local Community Participation in Ecotourism Development: A Critical Analysis of Select Published Literature*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Michigan Devlet Üniversitesi. ABD.
- Rannikko, P. (1996). Local Environmental Conflicts and the Change in Environmental Consciousness. *Acta sociologica*, 39(1), 57-72.
- Ross, S., & Wall, G. (1999). Ecotourism: Towards Congruence Between Theory and Practice. *Tourism Management*, 20(1), 123-132.
- Rybka, A., & Szpytma, M. (2012). Eco Education. Eco Recreation. *3rd International Conference Advanced Construction* (s. 28-34). Lithuania: Kaunas University of Technology.
- Sağlam, N. E., Düzgüneş, E., ve Balık, İ. (2008). Küresel Isınma ve İklim Değişikliği. *Ege Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 25(1), 89-94.
- Sanchez, R. V. (2018). Conservation Strategies, Protected Areas, and Ecotourism in Costa Rica. *Journal of Park and Recreation Administration*, 36(3).
- Sarı, C. (2010). Alanya İlçesi'nin Alternatif Turizm Kaynakları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 1-28.
- Sarı, Y., ve Şenel, E. (2018). Bir Ekoreakreasyon Faaliyeti Olarak Yoga Turizmi Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Kırsal Turizm ve Kalkınma Dergisi (IRTAD)*, 2(2), 20-23.
- Saruhan, Z. (2019). *Alanya'da Turistik Ürün Oluşturmada Yerel Halkın Faaliyetleri ve Turistlerin Yöresel Ürünlere Yönelik Tutumları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the Empowerment of Local Communities. *Tourism Management*, 20(2), 245-249.
- Sert, A. N. (2019). Çevre Bilinci ve Algılanan Yeşil Otel Uygulamalarının Yeşil Otellerde Kalma Niyeti ve Daha Fazla Ödeme Niyeti Üzerindeki Etkisi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 205-222.
- Sezgin, O. M. (2001). *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Shaikh, B. M. (2016). Green Accounting—A Path Towards Sustainable Development. *One Day Interdisciplinary National Conference on Sustainable Development: Impact on Trade, Commerce*, 29-35.
- Sirakaya, E., Sasidharan, V., & Sönmez, S. (2012). Redefining Ecotourism: The Need for a Supply-Side View. *Journal of Travel Research*, 38(2), 168-172.
- Somuncu, M. (2004). Dağcılık ve Dağ Turizmindeki İkilem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-21.
- Şekercioğlu, Ç. H. (2002). Impacts of Birdwatching on Human and Avian Communities. *Environmental Conservation*, 29(3), 282-289.
- Taş, S. (2012). *Trabzon ve Ekoturizm: Yerli Ziyaretçilerin Yöreyi Değerlendirmesine Yönelik Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Tekin, Ö. F. (2016). Alternatif Bir Turizm Türü Olarak Yayla Turizmi ve Bozkır İlçesinin Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Geçmişten Günümüze Bozkır Konferansı Bildiriler Kitabı* (s. 1093-1108). Konya: Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.

- Tisdell, C. (1996). Ecotourism, economics, and the Environment: Observations from China . *Journal of Travel Research* , 34(4), 11-19.
- Tutcu, A. (2021). Ekoturizm Ve Türkiye'nin Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirmesi. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(6), 68-82.
- Tükel, Y., Akçakese, A., Yolcu, A. F., ve Demirel, M. (2022). Doğayla İlişkinin Ekorekreatasyona Yönelik Tutum Üzerine Etkisi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(2), 380-394.
- Türkben, C., Gül, F., ve Uzar, Y. (2012). Türkiye'de Bağcılığın Tarım Turizmi (Agro-Turizm) İçinde Yeri ve Önemi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(23), 47-50.
- Türküm, S. (1998). *Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Uğuz, S. Ç., ve Özbek, V. (2018). Destinasyon Sadakatini Etkileyen Faktörler: Bisiklet Turizmi ve Burhaniye Bisiklet Festivali Örneği. *International Review of Economics and Management*, 6(2), 84-102.
- USAID. (2012). *Environmental Issues and Best Practises for Ecotourism* Toronto: Apple Academic Press.
- Usta, Ö. (2014). *Turizm: Genel ve Yapısal Yaklaşım*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Üstün, F., Boyalı, E., Önal, F., ve Demirci, Y. E. (2022). Sürdürülebilir Ekolojik Rekreasyonda Yeni Bir Yaklaşım: Glamping. 2. *Uluslararası Spor ve Sosyal Bilimlere Multidisipliner Yaklaşım Kongresi* (s. 76-84). İstanbul: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları.
- Vaizoglu, Z. (2021). *Doğa Sporları İle İlgilenen Bireylerin Ekorekreatasyonel Tutumu*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Voronych, Y. (2013). Visual Pollution of Space in Lviv. *Przestrzeń I Forma*, 20, 309-314.
- Wearing, S., & Larsen, L. (1996). Assessing and Managing the Sociocultural Impacts of Ecotourism: Revisiting the Santa Elena Rainforest Project. *Environmentalist*, 16(2), 117-133.
- Wight, P. (1993). Ecotourism: Ethics or Eco-Sell? *Journal of Travel Research*, 31(3), 3-9.
- Wight, P. (1997). Ecotourism Accommodation Spectrum: Does Supply Match the Demand? *Tourism Management*, 18(4), 209-220.
- Wood, M. E. (2002). *Ecotourism: Principles, Practices and Policies for Sustainability*. Fransa: UNEP.
- Wunder, S. (2000). Ecotourism and Economic Incentives—an Empirical Approach. *Ecological Economics*, 32(3), 465-479.
- Yavuz, E., ve Zıgındere, Y. Ö. (2000). Sürdülebilir Kalkınmanın Turizme Etkisi . *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 321-336.
- Yavuz, M. (2011). *Afyonkarahisar-Sandıklı İlçesi Akdağ Tabiat Parkı'nın Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Yavuzaslanoglu, E., ve Yavuz, M. (2012). Karaman' ın Tarım Turizmi Yönünden Potansiyeli. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22), 31-33.
- Yeşilyurt, S., Gül, Ş., ve Demir, Y. (2013). Biyoloji Öğretmen Adaylarının Çevre Bilinci ve Çevresel Duyarlılığı: Ölçek Geliştirme Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 38-54.
- Yıldız, K., Sipahioğlu, Ş., ve Yılmaz, M. (2000). *Çevre Bilimi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

- Yıldız, O. (2019). *Sürdürülebilir Kalkınma Kapsamında Ekoturizmin Muğla İlinin Ekonomik Kalkınmasına Etkileri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Yıldız, Y., ve Beşikçi, T. (2019). Manisa Tarzanı ve Ekorekreasyon. 2. *Uluslararası Rekreasyon ve Spor Yönetimi Kongresi*, (s. 115-117). Muğla.
- Yılmaz, H. (2008). *Turizm Çeşitlendirmesi Kapsamında Ekoturizmin Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri: Türkiye'deki Tatil Çiftliklerine Yönelik SWOT Analizi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Yurtgezer, T. (bt). "Doğa Fotoğrafçılığı", <http://www.fotografya.gen.tr/issue-1/doga.html> (Erişim Tarihi: 02.06.2022).
- Yücel, C. (2002). Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm. *TÜRSAB Dergisi*, 219, 1-7.
- Zhuang, X., & Liu, H. (2010). Some Suggestions for Community-based Ecotourism Management. *International Conference on Management and Service Science*, 1-4.

EKLER DİZİNİ

Ek 1: Araştırmada Kullanılan Anket Formu (Türkçe).	75
Ek 2: Araştırmada Kullanılan Anket Formu (İngilizce).....	78
Ek 3: Araştırmada Kullanılan Anket Formu (Almanca).	81
Ek 4: Araştırmada Kullanılan Anket Formu (Rusça).....	84
Ek 5: Araştırmada Kullanılan Anket Formu (Farsça).	87

Ek-1 ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET FORMU (TÜRKÇE)

ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu anket, turistlerin ekorekreatif tutum ile çevre bilinci arasındaki ilişkiyi ölçmek amacıyla gerçekleştirilen bilimsel çalışmaya veri toplamak amacıyla tasarlanmıştır. Vereceğiniz bilgiler yapılacak akademik çalışma dışında hiçbir şekilde kullanılmayacak ve bu bilgiler üçüncü kişiler ile kesinlikle paylaşılmayacaktır. Göstermiş olduğunuz ilgi için teşekkür ederim.

Aşağıdaki ifadeleri değerlendirerek sizin için en uygun olanın yanına (X) işareti koyunuz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Ekorekreatif faaliyetlere katılmayı severim.	1	2	3	4	5
2. Ekorekreatif faaliyetlere katılmak bana keyif verir.	1	2	3	4	5
3. Ekorekreatif faaliyetlere katılmak bana huzur verir.	1	2	3	4	5
4. Ekorekreatif faaliyetlere katılmak eğlencelidir.	1	2	3	4	5
5. Ekorekreatif faaliyet alanlarında taşıma (fiziksel) kapasitesine uyulmaması gelecek nesiller için doğal alanların yok olması konusunda beni endişelendiriyor.	1	2	3	4	5
6. Sorumlu yerel yönetimlerin ekorekreatif faaliyet alanındaki çöpleri düzenli olarak toplatması gerekmektedir.	1	2	3	4	5
7. Ekorekreatif faaliyetlerin yapıldığı alanlarda yönlendirici levhalar olması gerekmektedir.	1	2	3	4	5
8. Ekorekreatif faaliyetler gerçekleştirilirken bitki ve hayvanların korunması gerekmektedir.	1	2	3	4	5
9. Ekorekreatif faaliyet hareketliliğini kısıtlaya bile hassas yapıya sahip doğal alanlar koruma altına alınmalıdır.	1	2	3	4	5
10. Ekorekreatif faaliyetler ekonomik büyümeye katkı sağlar.	1	2	3	4	5
11. Ekorekreatif faaliyet alanlarında ekonomik kazanç elde edecek diye insanların çevreye zarar verme hakkı yoktur.	1	2	3	4	5
12. Ekorekreativyonistlere, doğal kaynakların bilinçli kullanımına yönelik eğitim verilmelidir.	1	2	3	4	5
13. Ekorekreatif faaliyet alanlarına giderken motorlu taşıt kullanmaktan kaçınırım.	1	2	3	4	5
14. Ekorekreatif faaliyetlerimde kullandığım atıkları geri dönüşüm kutularına bırakmaya çaba gösteririm.	1	2	3	4	5
15. Ekorekreatif faaliyetim esnasında yerde bulduğum çöpleri toplarım.	1	2	3	4	5
16. Ekorekreatif faaliyetlerimde, korunan alanları kullanırken izin verilen alanda kalmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
17. Ekorekreatif faaliyetlerimde organik yiyecek ve içecekler tüketirim.	1	2	3	4	5
18. Ekorekreatif faaliyetlerimde geri dönüştürülebilir malzemeler (kullanılan araç-gereç, kıyafetler vb.) kullanırım.	1	2	3	4	5

19. Ekorekreatif faaliyetlerimde bitki ve hayvanlara zarar vermemeye dikkat ederim.	1	2	3	4	5
20. Ekorekreatif faaliyetlere katıldığımda çevreye duyarlı tesislerde (yeşil otel vb.) konaklamak isterim.	1	2	3	4	5
21. Ekorekreatif faaliyetlerimde tükettiğim yiyecek ve içecekleri, alanda faaliyet yürüten yerel üreticilerden satın almak isterim.	1	2	3	4	5
22. Ekorekreatif faaliyetlerde çevreyi koruma konulu sosyal medya gruplarını (Facebook, Instagram, twitter, Linked in vb.) takip ederim.	1	2	3	4	5

Aşağıdaki ifadeleri değerlendirerek sizin için en uygun olanın yanına (X) işareti koyunuz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Ozon tabakasına zararlı maddeleri içeren tüketim mallarını (deodorant ve diğer spreylere vb.) kullanmamaya dikkat ederim.	1	2	3	4	5
2. Kendi aracım olsa bile, hava kirliliğini en aza indirmek için genellikle toplu taşıma araçlarını kullanırım.	1	2	3	4	5
3. Havayı daha az kirlettiği için CO2 emisyon değeri düşük araçları tercih ederim.	1	2	3	4	5
4. Arabamda/aileme ait arabada çevreci yakıtlar kullanmaya özen gösteriyorum/gösterilir.	1	2	3	4	5
5. Aracımızda 2 dk. dan fazla bekleme yapılacağı zaman çevre kirliliğini önlemek için kontağı kapatırım/kapatırız.	1	2	3	4	5
6. Yakın bir mesafeye gideceksem yürümeyi veya bisiklete binmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
7. Fazla deterjan kullanmak eşyaların daha temiz olmasını sağlar.	1	2	3	4	5
8. Yaşadığımız bölgede bahçe, tarla vb. arazilerde damlama yöntemiyle sulama yapılır.	1	2	3	4	5
9. Motor yağı, boya gibi zararlı kimyasal maddelerin kanalizasyona karışmamasına özen gösteririm.	1	2	3	4	5
10. Dünyada, insanların hiçbir zaman kirletmeyeceği kadar çok su vardır.	1	2	3	4	5
11. Yazı yazdığım kağıtların her iki yüzünü de kullanmaya özen gösteririm.	1	2	3	4	5
12. Evimizdeki atıkların çok azı dahi olsa sokağa atılmadan çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim.	1	2	3	4	5
13. Sokak/cadde vb. yerlerde elimdeki en ufak bir çöpün (peçete/çekirdek kabuğu vs.) çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim.	1	2	3	4	5
14. Okul/hastane/alışveriş merkezi gibi ev dışındaki kapalı mekânlarda elimdeki çöplerin çöp kutusuna ulaşmasına dikkat ederim.	1	2	3	4	5
15. Bir ürün alırken atığının geri dönüşümlü olmasına dikkat ederim.	1	2	3	4	5

Yaşınız:
Mesleğiniz:

Yaşadığınız ülke:				
Cinsiyetiniz:	Kadın ()	Erkek ()		
Medeni durumunuz:	Evli ()	Bekâr ()		
Çocuk sayınız:	Çocuğum yok ()	1 çocuk ()	2 çocuk ()	3'ten daha fazla ()
Eğitim durumunuz:	İlk öğretim ()	Lise ()	Lisans ()	Lisansüstü ()
Aylık gelir durumunuz:	 Euro	 USD	 (.....) (Para birimini belirtiniz)	
Alanya'da konaklama süreniz:	1-7 gün ()	8-14 gün ()	15- 21 gün ()	22 gün ve üzeri ()
Alanya'ya geliş amacınız:	Deniz/Kum/Güneş ()	Kültür ()	Ekoturizm ()	Alışveriş ()
	Diğer () Belirtiniz:			
Alanya'yı kaçınıcı gelişiniz:	İlk kez ()	İkinci kez ()	Üçüncü kez ()	4'ten fazla ()

Alanya'da katıldığınız ekorekreasyon aktiviteleri nelerdir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

Yamaç Paraşütü ()	Tüplü-Tüpsüz Dalış ()	Tarihi Destinasyonları Gezme ()	Atlı Doğa Yürüyüşü ()
Rafting ()	Jeep Safari ()	Kanyon Turu ()	Deniz Paraşütü ()
Jet ski ()	Tekne Turu ()	Yayla Turları ()	Hiçbiri ()
Diğer () Belirtiniz:			

Ek-2 ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET FORMU (İNGİLİZCE)

SURVEY FORM

Dear Participant,

This survey was designed to collect data for scientific research conducted to measure the relationship between eco-recreational activities of tourists and their environmental awareness. The information you provide will not be used by no means other than for academic research, and this information will not be shared with third parties. Thank you for your interest.

Evaluate the following statements and put the sign (X) next to the one that is most suitable for you.	Definitely Disagree	Disagree	No idea	Agree	Definitely Agree
1. I love to participate in eco-recreational.	1	2	3	4	5
2. It gives me pleasure to participate in eco-recreational activities.	1	2	3	4	5
3. Participating in eco-recreational activities gives me peace of mind.	1	2	3	4	5
4. It's fun to participate in eco-recreational activities.	1	2	3	4	5
5. The failure to comply with the carrying (physical) capacity in eco-recreative activity areas worries me about the destruction of natural areas for future generations.	1	2	3	4	5
6. Local authorities in charge of cleaning are required to regularly collect garbage in the field of eco-recreational activity.	1	2	3	4	5
7. There should be guiding boards in the areas where eco-recreational activities are carried out.	1	2	3	4	5
8. While carrying out eco-recreational activities, it is necessary to protect plants and animals.	1	2	3	4	5
9. Even if eco-recreational activity restricts its mobility, natural areas with sensitive structures should be preserved.	1	2	3	4	5
10. Eco-recreational activities contribute to economic growth.	1	2	3	4	5
11. People do not have the right to harm the environment just to make economic gains in the fields of eco-recreational activity.	1	2	3	4	5
12. Eco-recreationists should be trained in the conscious use of natural resources.	1	2	3	4	5
13. I avoid using motor vehicles when going to eco-recreational activity areas.	1	2	3	4	5
14. I make an effort to leave the waste I use in my eco-recreational activities in the recycling bins.	1	2	3	4	5
15. I collect garbage that I find on the floor during my eco-recreational activity.	1	2	3	4	5
16. In my eco-recreational activities, I prefer to stay in the permitted area when using protected areas.	1	2	3	4	5
17. I consume organic foods and drinks in my eco-recreational activities.	1	2	3	4	5
18. I use recyclable materials (equipment, clothing, etc.) in eco-recreational activities.	1	2	3	4	5

19. I pay attention not to harm plants and animals in my eco-recreational activities.	1	2	3	4	5
20. When I participate in eco-recreational activities, I would like to stay in environmentally friendly facilities (green hotels, etc.).	1	2	3	4	5
21. I would like to buy the food and drinks that I consume in eco-recreational activities from local producers operating in this area.	1	2	3	4	5
22. I follow groups on social networks (Facebook, Instagram, Twitter, Linked in, etc.) dedicated to protecting the environment in eco-recreational activities.	1	2	3	4	5

Evaluate the following statements and put the sign (X) next to the one that is most suitable for you.	Definitely Disagree	Disagree	No idea	Agree	Definitely Agree
1. I try not to use products (deodorants and other sprays, etc.) containing substances harmful to the ozone layer.	1	2	3	4	5
2. Even if I have my own vehicle, I usually use public transport to minimize air pollution.	1	2	3	4	5
3. I prefer cars with low CO2 emissions because they pollute the air less.	1	2	3	4	5
4. I try to use environmentally friendly fuel in my personal car and in a car owned by my family.	1	2	3	4	5
5. If there is a need to wait in the car for more than 2 minutes, we turn off the ignition to prevent environmental pollution.	1	2	3	4	5
6. If it is a short distance, I prefer to walk or ride a bike.	1	2	3	4	5
7. Using too much detergent makes things cleaner.	1	2	3	4	5
8. In the area where we live, irrigation is done by drip method in places such as gardens and fields.	1	2	3	4	5
9. I watch over not to drain harmful chemicals such as engine oil and paint into the sewer.	1	2	3	4	5
10. There is such a lot of quantity of water in the World that people could ever pollute.	1	2	3	4	5
11. I also take care of using both sides of the papers on which I write.	1	2	3	4	5
12. Even if it is a very small amount, I make sure that the waste in our house reaches the trash without being thrown out on the street.	1	2	3	4	5
13. When in the street, I make sure that even the smallest garbage (napkin / shell, etc.) in my hand gets into the trash.	1	2	3	4	5
14. In enclosed spaces, outside of the house such as school/hospital/shopping center, I try to make sure that the garbage I have gets into the trash can.	1	2	3	4	5
15. When buying a product, I make sure that its waste is recycled.	1	2	3	4	5

Age:			
Occupation:			
The country where you live:			
Gender:	Female ()	Male ()	
Your marital status:	Married ()	Bachelor ()	
The number of children:	I have no children ()	1 child ()	2 children () more than 3 ()
Educational Status:	Elementary School ()	High School ()	University () Graduate ()
Monthly income:	 Euro	 USD	 (.....) (Specify the currency)
How long is your stay in Alanya:	1-7 days ()	8-14 days ()	15- 21 days () 22 days or more ()
Your purpose of arrival in Alanya:	Sea/Sand/Sun ()	Culture ()	Ecotourism () Shopping ()
	Other () Please Specify:		
How many times have you visited Alanya:	First time ()	Second times ()	Third times () More than 4 ()

What eco-recreation activities did you participate in in Alanya? (You can mark more than one option)

Paragliding ()	Scuba Diving ()	Visiting Historical Destinations ()	Horseback riding ()
Rafting ()	Jeep Safari ()	Canyon Tour ()	Parasailing ()
Jet-ski ()	Boat Tour ()	Highland Tours ()	None of them ()
Other () Please Specity:			

Ek-3 ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET FORMU (ALMANCA)

UMFRAGEFORMULAR

Sehr geehrte/r Teilnehmer/in,
diese Umfrage wurde entwickelt, um Daten aus einer wissenschaftlichen Studie zu sammeln, die durchgeführt wurde, um die Beziehung zwischen der Öko-Freizeit Einstellung von Touristen und dem Umweltbewusstsein zu messen. Die von Ihnen bereitgestellten Informationen werden nicht für andere Zwecke als die durchzuführende akademische Studie verwendet und diese Informationen werden nicht an Dritte weitergegeben. Vielen Dank für Ihre Interesse.

Bewerten Sie die folgenden Aussagen und setzen Sie ein (X) die für Sie zutreffend ist.	Ich stimme gar nicht zu	Ich stimme nicht zu	Ich bin neutral	Ich stimme zu	Ich stimme voll und ganz zu
1. Ich liebe es, an öko-freizeit teilzunehmen.	1	2	3	4	5
2. Es macht mir Spaß, an öko-freizeit Aktivitäten teilzunehmen.	1	2	3	4	5
3. Die Teilnahme an öko-freizeit Aktivitäten gibt mir Ruhe.	1	2	3	4	5
4. Es macht Spaß, an öko-freizeit Aktivitäten teilzunehmen.	1	2	3	4	5
5. Die Nichteinhaltung der (physischen) Tragfähigkeit in öko-freizeit Aktivitätsbereichen macht mir Sorgen über die Zerstörung von Naturräumen für zukünftige Generationen.	1	2	3	4	5
6. Die zuständigen lokalen Behörden müssen regelmäßig Müll im Bereich öko-freizeit Aktivitäten sammeln.	1	2	3	4	5
7. An Orten, an denen Öko-Freizeitaktivitäten durchgeführt werden, sollte es Hinweisschilder geben.	1	2	3	4	5
8. Bei der Durchführung von öko-freizeit Aktivitäten müssen Pflanzen und Tiere geschützt werden.	1	2	3	4	5
9. Auch wenn die öko-freizeit Aktivität die Mobilität einschränkt, sollten Naturgebiete mit empfindlicher Struktur geschützt werden.	1	2	3	4	5
10. Öko-freizeit Aktivitäten tragen zum Wirtschaftswachstum bei.	1	2	3	4	5
11. Die Menschen haben kein Recht, die Umwelt zu schädigen, nur weil sie wirtschaftliche Vorteile in öko-freizeit Bereichen erzielen.	1	2	3	4	5
12. Ökorekreationisten müssen für den bewussten Umgang mit natürlichen Ressourcen geschult werden.	1	2	3	4	5
13. Ich vermeide das Fahren von Kraftfahrzeugen auf dem Weg zu öko-freizeit Aktivitäten.	1	2	3	4	5
14. Ich bemühe mich, die Abfälle, die ich für meine öko-freizeit Aktivitäten verwende, in den wiederverwandbaren Müll zu legen.	1	2	3	4	5
15. Ich sammle Müll, den ich während meiner öko-freizeit Tätigkeit auf dem Boden finde.	1	2	3	4	5
16. Bei meinen öko-freizeit Aktivitäten bleibe ich lieber im erlaubten Bereich, wenn ich Schutzgebiete nutze.	1	2	3	4	5
17. Ich konsumiere Bio-Lebensmittel und Getränke in meinen öko-freizeit Aktivitäten.	1	2	3	4	5

18. Ich verwende Recyclbare Materialien (gebrauchte Werkzeuge, Kleidung usw.) in meinen öko-freizeit Aktivitäten.	1	2	3	4	5
19. Bei ökologischen Freizeit aktivitäten achte ich darauf, Pflanzen und Tieren nicht zu schaden	1	2	3	4	5
20. Wenn ich an öko-freizeit Aktivitäten teilnehme, möchte ich in umweltfreundlichen Einrichtungen (Green Hotel usw.) gerne übernachten.	1	2	3	4	5
21. Ich möchte die Lebensmittel und Getränke, die ich in meinen öko-freizeit Aktivitäten konsumiere, von lokalen Herstellern kaufen, die in diesem Bereich tätig sind.	1	2	3	4	5
22. Ich folge Social-Media-Gruppen (Facebook, Instagram, Twitter, Linked in usw.) zum Umweltschutz bei öko-freizeit Aktivitäten.	1	2	3	4	5

Bewerten Sie die folgenden Aussagen und setzen Sie ein (X) neben die für Sie zutreffendste.	Ich stimme gar nicht zu	Ich stimme nicht zu	Ich bin neutral	Katlyorum	Ich stimme absolut zu
1. Konsumgüter, die Stoffe enthalten, die für die Ozonschicht schädlich sind (Deodorants und andere Sprays usw.) achte ich darauf, sie nicht zu benutzen.	1	2	3	4	5
2. Selbst wenn ich mein eigenes Auto habe, benutze ich oft öffentliche Verkehrsmittel, um die Luftverschmutzung zu minimieren.	1	2	3	4	5
3. Ich bevorzuge Autos mit weniger CO2-Emissionen, da sie die Luft weniger verschmutzen.	1	2	3	4	5
4. Ich versuche umweltfreundliche Kraftstoffe in meinem Auto/im Auto meiner Familie zu benutzen.	1	2	3	4	5
5. Wenn unser Fahrzeug länger als 2 Minuten wartet, schalten wir die Zündung aus, um Umweltverschmutzung zu vermeiden.	1	2	3	4	5
6. Wenn ich in der Nähe bin, gehe ich lieber zu Fuß oder mit dem Fahrrad.	1	2	3	4	5
7. Die Verwendung von zu viel Reinigungsmittel macht die Dinge sauberer.	1	2	3	4	5
8. In dem Gebiet, in dem wir leben, wird in den Feldern wie Garten mit der Tropfmethode bewässert.	1	2	3	4	5
9. Ich bemühe mich darum, dass schädliche Chemikalien wie Motoröl oder Farbe in die Kanalisation nicht gelangen.	1	2	3	4	5
10. Es gibt so viel Wasser auf der Welt, dass die Menschen es nie verschmutzen können.	1	2	3	4	5
11. Ich bemühe mich darum, beide Seiten des Papiers, das ich schreibe, zu benutzen.	1	2	3	4	5
12. Ich achte darauf, dass auch ein ganz kleiner Teil des Mülls in unserem Haus in den Müll gelangt, ohne auf die Straße geworfen zu werden.	1	2	3	4	5
13. Auf der Straße usw. achte ich darauf, dass ich das kleinste Stück Müll (Serviette/Samenschale usw.) in der Hand in den Mülleimer werfe.	1	2	3	4	5
14. In geschlossenen Räumen außerhalb des Hauses, wie Schule/Krankenhaus/Einkaufszentrum, achte ich darauf, dass der Müll, den ich in der Hand habe, in den Mülleimer gelangt.	1	2	3	4	5

15. Beim Kauf eines Produkts achte ich darauf, dass der Abfall recycelt wird.	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

Ihr Alter:				
Ihr Beruf:				
In welchem Land leben Sie?				
Geschlecht:	Weiblich ()	Männlich ()		
Familienstand:	Verheiratet ()	Ledig ()		
Anzahl der Kinder:	Ich habe keine Kinder ()	1 Kind ()	2 Kinder ()	Mehr als 3 ()
Abschluss:	Grundschule ()	Abitur ()	Universität ()	Master ()
Ihr monatliches Einkommen:	 Euro	 USD	 (.....) (Währung angeben)	
Aufenthaltsdauer Alanya:	1-7 Tage ()	8-14 Tage ()	15- 21 Tage ()	22 Tage oder mehr ()
Ihr Zweck, nach Alanya zu kommen:	Meer/Sand/Sonne ()	Kultur ()	Ökotourismus ()	Einkaufen ()
	Andere () Bitte angeben:			
Wie oft waren Sie in Alanya:	Zum ersten Mal ()	Zum zweiten Mal ()	Zum dritten Mal ()	Mehr als vierte Mal ()

An welchen Öko-Freizeitaktivitäten haben Sie in Alanya teilgenommen? (Sie können mehr als eine Option markieren)

Gleitschirmfliegen ()	Tauchen ()	Historische Reiseziele Besuchen ()	Reiten In Der Natur ()
Rafting ()	Jeep Safari ()	Fallschirmflug über dem Meer ()	Canyon-Tour ()
Jetski ()	Bootstour ()	Bergwandern ()	Keine ()
Andere () Bitte angeben :			

Ek-4 ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET FORMU (RUSÇA)

ANKETA

Уважаемый Участник,

Этот опрос был разработан для сбора данных в целях научного исследования, проводимого для измерения взаимосвязи между эко-рекреационными мероприятиями туристов и экологическим сознанием. Предоставленная вами информация не будет использоваться никаким образом, кроме как для проведения академического исследования, и эта информация не будет передана третьим лицам. Спасибо за проявленный интерес.

О

Рекреационная деятельность – это деятельность человека в свободное от работы время (туристические походы, экскурсии, подвижные игры, спортивные мероприятия). Она организуется в рамках рекреационной отрасли в санаториях, пансионатах, домах и лагерях отдыха, в туристических учреждениях и т. п.

Оцените следующие утверждения и поставьте знак (X) рядом с наиболее подходящим для вас.	Категорически не	Не согласен	Без комментариев	Согласен	Полностью согласен
1. Люблю участвовать в эко-рекреационных мероприятиях	1	2	3	4	5
2. Мне доставляет удовольствие участвовать в эко-рекреационных мероприятиях.	1	2	3	4	5
3. Участие в эко-рекреационных мероприятиях дает мне душевное спокойствие.	1	2	3	4	5
4. Участие в эко-рекреационных мероприятиях- это весело.	1	2	3	4	5
5. Несоблюдение пропускной (физической) вместимости в зонах эко-рекреационной деятельности меня беспокоит разрушение природных территорий для будущих поколений.	1	2	3	4	5
6. Ответственные органы местного самоуправления обязаны регулярно вывозить мусор в зоне эко-рекреационной деятельности.	1	2	3	4	5
7. В местах проведения эко-рекреационной деятельности должны быть указатели.	1	2	3	4	5
8. Растения и животные должны быть защищены при проведении эко-рекреационных мероприятий.	1	2	3	4	5
9. Природные территории с чувствительными структурами должны быть защищены, даже если это ограничит мобильность эко-рекреационной деятельности.	1	2	3	4	5
10. Эко-рекреационная деятельность способствует экономическому росту.	1	2	3	4	5
11. Люди не имеют права наносить вред окружающей среде с целью получения экономической выгоды от эко-рекреационной деятельности.	1	2	3	4	5
12. Эко-рекреаторов следует обучать сознательному использованию природных ресурсов.	1	2	3	4	5

13. Я воздерживаюсь от вождения автотранспорта, когда отправляюсь в зоны эко-рекреационной деятельности.	1	2	3	4	5
14. Отходы, которые возникают у меня в эко-рекреационной деятельности, я стараюсь оставлять в мусорных баках.	1	2	3	4	5
15. Во время эко-рекреационной деятельности я собираю мусор, который нахожу на земле.	1	2	3	4	5
16. В эко-рекреационных мероприятиях я предпочитаю оставаться в разрешенной зоне, используя охраняемые территории.	1	2	3	4	5
17. Я употребляю экологически чистые продукты и напитки в своей эко-рекреационной деятельности.	1	2	3	4	5
18. Я использую перерабатываемые материалы (оборудование, одежду и т. д.) в эко-рекреационных мероприятиях.	1	2	3	4	5
19. Я забочусь о том, чтобы не навредить растениям и животным в эко-рекреационных мероприятиях.	1	2	3	4	5
20. Когда я участвую в эко-рекреационной деятельности, я хотел бы остановиться в экологически чистых объектах (зеленые отели и т. д.).	1	2	3	4	5
21. Я хотел бы покупать еду и напитки, которые я потребляю в эко-рекреационной деятельности, у местных производителей, работающих в этой области.	1	2	3	4	5
22. Я слежу за группами в социальных сетях (Facebook, Instagram, Twitter, Linked in и т. д.), посвященными защите окружающей среды в эко-рекреационной деятельности.	1	2	3	4	5

Оцените следующие утверждения и поставьте знак (X) рядом с наиболее подходящим для вас.	Категорически не	Не согласен	Без комментариев	Согласен	Полностью согласен
1. Я стараюсь не использовать потребительские товары (дезодоранты и другие спреи и т.д.), Содержащие вещества, вредные для озонового слоя.	1	2	3	4	5
2. Даже если у меня есть собственный автомобиль, я обычно пользуюсь общественным транспортом, чтобы свести к минимуму загрязнение воздуха.	1	2	3	4	5
3. Я предпочитаю автомобили с низким уровнем выбросов CO ₂ , потому что они менее загрязняют воздух.	1	2	3	4	5
4. Я стараюсь использовать экологически чистое топливо в своей личной машине и в машине, принадлежащей моей семье.	1	2	3	4	5
5. При ожидании в автомобиле более 2 минут, мы выключаем зажигание, чтобы предотвратить загрязнение окружающей среды.	1	2	3	4	5
6. Небольшое расстояние, я предпочитаю пройти пешком или проехать на велосипеде.	1	2	3	4	5
7. Использование слишком большого количества моющего средства делает вещи чище.	1	2	3	4	5
8. В регионе, в котором мы живем, полив на полях, в садах и т.д. осуществляется капельным методом.	1	2	3	4	5

9. Я стараюсь не сливать в канализацию вредные химические вещества, такие как моторное масло и краска.	1	2	3	4	5
10. В мире так много воды, что люди никогда не смогут ее загрязнить.	1	2	3	4	5
11. Я стараюсь использовать обе стороны бумаги, на которой пишу.	1	2	3	4	5
12. Я стараюсь отслеживать, чтобы даже небольшое количество отходов в нашем доме попало именно в мусорный бак, а не на улицу.	1	2	3	4	5
13. Находясь на улице, я слежу, чтобы даже самый мелкий мусор (салфетка/семечки и т.п.) в моей руке попадал в мусорку.	1	2	3	4	5
14. В закрытых помещениях, за пределами дома таких как школа/больница/торговый центр, я стараюсь, чтобы мусор, который у меня есть, попадал в мусорную корзину.	1	2	3	4	5
15. При покупке продукта я обращаю внимание на переработку его из отходов.	1	2	3	4	5

Возраст:				
Род деятельности:				
Страна проживания:				
Пол:	Женский()	Мужской()		
Семейное положение:	Состою в браке()	Холост/Не замужем()		
Количество детей:	Детей нет()	1 ребенок()	2 детей()	3 и более()
Образование:	Начальное образование()	Среднее()	Неоконченное высшее()	Высшее()
Ежемесячный доход:	 Евро	 USD	 (рубль)	
Пребывание в Аляске :	1-7 дней()	8-14 дней()	15- 21 дней()	22 дня и более()
Цель поездки в Аляску:	Море/Песок/Солнце() Другое()	Культура() Пожалуйста, укажите:	Экотуризм()	Покупки()
Сколько раз вы были в Аляске?:	Один()	Два()	Три()	4 и более()

В каких мероприятиях эко-рекреации вы участвуете в Аляске? (Вы можете отметить более одного варианта)

Парапланеризм ()	Подводное плавание с аквалангом и без него ()	Путешествие по историческим местам ()	Конные прогулки ()
Рафтинг ()	Jeep сафари ()	Каньон ()	Полет на парашюте над морем ()
Гидроцикл ()	Прогулка на морском корабле ()	Сельский туризм ()	Никаких ()

Другое () Пожалуйста, укажите:

Ek-5 ARAŞTIRMADA KULLANILAN ANKET FORMU (FARŞÇA)

فرم نظرسنجی

شرکت کننده گرامی

این نظرسنجی به منظور جمع آوری داده ها برای تحقیقات علمی انجام شده به منظور سنجش رابطه بین فعالیت های داوطلبانه ی محیط زیست گردشگران و آگاهی محیطی طراحی شده است. اطلاعاتی که شما ارائه می دهید غیر از تحقیقات دانشگاهی مورد استفاده دیگری قرار نمی گیرد و این اطلاعات با اشخاص ثالث به اشتراک گذاشته نمی شود. با تشکر از شما

عبارات زیر را ارزیابی کرده و علامت (ایکس) را در کنار گزینه مناسب قرار دهید.	قطعا مخالف	مخالف	نظری ندارم	موافقم	قطعا موافقم
1. من دوست دارم در فعالیت های محیط زیست شرکت کنم.	1	2	3	4	5
2. شرکت در فعالیت های محیط زیست برای من لذت بخش است.	1	2	3	4	5
3. شرکت در فعالیت های محیط زیست به من آرامش می دهد.	1	2	3	4	5
4. شرکت در فعالیت های محیط زیست سرگرم کننده است.	1	2	3	4	5
5. عدم ظرفیت قابل تحمل (فیزیکی) در زمینه های فعالیت های محیط زیست من را نگران انقراض منابع طبیعی برای نسل های بعدی می کند.	1	2	3	4	5
6. مقامات محلی موظفند به طور منظم زباله ها را در محیط زیست جمع آوری کنند.	1	2	3	4	5
7. در مناطقی که فعالیت های محیط زیست انجام می شود باید تابلوهای راهنما وجود داشته باشد.	1	2	3	4	5
8. هنگام انجام فعالیت های محیط زیست لازم است از گیاهان و حیوانات محافظت شود.	1	2	3	4	5
9. حفاظت از مناطق حساس طبیعی حتی اگر فعالیت های محیط زیستی را محدود کند. باید رعایت شود.	1	2	3	4	5
10. فعالیت های محیط زیست به رشد اقتصادی کمک می کند.	1	2	3	4	5
11. مردم حق ندارند به محیط زیست صدمه بزنند تا در زمینه فعالیت های محیط زیست سود اقتصادی کسب کنند.	1	2	3	4	5
12. باید به فعالان محیط زیست آموزش استفاده آگاهانه از منابع طبیعی داده شود.	1	2	3	4	5
13. من از استفاده از وسایل نقلیه شخصی هنگام رفتن به مناطق فعالیت محیط زیست اجتناب می کنم.	1	2	3	4	5
14. من تلاش می کنم طی فعالیت های محیط زیست زباله های خود را در سطل بازیافت بیندازم.	1	2	3	4	5
15. من زباله هایی را که در حین فعالیت محیط زیست روی زمین پیدا می کنم جمع آوری می کنم.	1	2	3	4	5
16. در فعالیت های محیط زیست من ترجیح می دهم هنگام استفاده از مناطق حفاظت شده در منطقه مجاز بمانم.	1	2	3	4	5

17. من در فعالیت های محیط زیست غذاها و نوشیدنی های ارگانیک مصرف می کنم.	1	2	3	4	5
من در فعالیت های محیط زیست از مواد قابل بازیافت (تجهیزات، پوشاک، و غیره). استفاده میکنم.	1	2	3	4	5
19. من در فعالیت های محیط زیست به مراقبت از گیاهان و حیوانات دقت میکنم.	1	2	3	4	5
20. هنگامی که من در فعالیت های سازگار با محیط زیست شرکت میکنم، ترجیح میدهم در مکانی سازگار با محیط زیست بمانم (هتل های جنگلی، و غیره).	1	2	3	4	5
21. من می خواهم مواد غذایی و نوشیدنی هایی را که در فعالیت های محیط زیست مصرف می کنم از تولید کنندگان محلی که در این منطقه کار می کنند خریداری کنم.	1	2	3	4	5
22. من صفحات را دنبال میکنم (Facebook, Instagram, Twitter, Linkedin). حمایت از محیط زیست را در شبکه های اجتماعی	1	2	3	4	5

عبارات زیر را ارزیابی کرده و علامت (ایکس) را در کنار گزینه مناسب قرار دهید	قطعا مخالف	مخالف	هیچ ایده	موافق	قطعا موافق
1. من سعی می کنم از محصولات مصرفی حاوی مواد مضر برای لایه ازن از قبیل خوشبو کننده ها و اسپری های دیگر و غیره استفاده نکنم..	1	2	3	4	5
2. حتی اگر ماشین شخصی خودم را داشته باشم معمولاً از وسایل نقلیه عمومی برای به حداقل رساندن آلودگی هوا استفاده می کنم.	1	2	3	4	5
3. من وسایل نقلیه با تولید حداقل گاز دی اکسید کربن را ترجیح می دهم زیرا هوا را کمتر آلوده می کند.	1	2	3	4	5
4. من سعی می کنم در ماشین شخصی خود و یا در ماشین متعلق به خانواده ام از سوخت سازگار با محیط زیست استفاده کنم.	1	2	3	4	5
5. هنگام انتظار بیش از 2 دقیقه در ماشین آن را خاموش می کنیم تا از ایجاد آلودگی محیط زیست جلوگیری شود.	1	2	3	4	5
6. من راه رفتن و یا دوچرخه سواری را در مسافت های کوتاه ترجیح می دهم.	1	2	3	4	5
7. استفاده بیش از حد از مواد شوینده باعث تمیزتر شدن چیزآشیا می شود.	1	2	3	4	5
8. در منطقه ای که ما زندگی می کنیم، باغ، مزرعه، و غیره توسط آبیاری به روش قطره ای انجام می شود.	1	2	3	4	5
9. من سعی می کنم مواد شیمیایی مضر مانند روغن موتور و رنگ را در فاضلاب تخلیه نکنم.	1	2	3	4	5
10. در دنیا به اندازه ای آب وجود دارد که انسان ها نمیتوانند آن را آلوده کنند.	1	2	3	4	5
11. من در هنگام نوشتن به استفاده از هر دو طرف کاغذ دقت میکنم.	1	2	3	4	5
12. من سعی می کنم اطمینان حاصل کنم که حتی مقدار کمی زباله در خانه ما به سطل زباله انداخته شود و نه در خیابان.	1	2	3	4	5
13. من اطمینان حاصل میکنم که حتی کوچکترین زباله (دستمال سفره / پوسته، و غیره). در دست من به سطل زباله انداخته شود.	1	2	3	4	5
14. در فضاهای بسته ی خارج از خانه مانند مدرسه / بیمارستان / مرکز خرید، بیاندازم. من سعی می کنم زباله خود را در سطل زباله	1	2	3	4	5
15. هنگام خرید یک محصول اطمینان حاصل می کنم که زباله هایش بازیافت می شود.	1	2	3	4	5

سن:

شغل:

کشوری که زندگی می کنید:

جنسیت:	() زن	() مردانه
وضعیت تاهل شما	() ازدواج	() لیسانس
تعداد فرزندان	() من فرزند ندارم	() کودک 1 () کودکان 2 () بیش از 3
وضعیت فارغ التحصیلی	() مدرسه ابتدایی	() دبیرستان () دانشگاه () فارغ التحصیل
درآمد ماهانه:	یورو	دلار (کنید)
مدت اقامت شما در الانیا چقدر است:	() روزها 1-7	() روزها 8-14 () روزها 15-21 () روز یا بیشتر 22
هدف شما از ورود به الانیا	دریا / شن و ماسه / خورشید ()	() خرید () طبیعت گردی () فرهنگ () لطفا مشخص کنید () دیگر
چند بار از الانیا بازدید کرده اید:	() 1 بار	() 2 بار () 3 بار () بیش از 4

چه فعالیت های سازگار با محیط زیست در الانیا شرکت کرده اید؟ (می توانید بیش از یک گزینه را علامت گذاری کنید)

() اسب سواری	() بازدید از بنا های تاریخی	() غواصی	() پاراگلایدر
() چتر بازی	() تور دره نوردی	() سفری	() قایقرانی
() هیچکدامشان	() تورهای کوهستانی	() تور قایقرانی	() جت اسکی
..... : لطفا مشخص کنید () دیگر			